

ZRÍNYI MIKLÓS NEMZETVÉDELMI EGYETEM
KOSSUTH LAJOS HADTUDOMÁNYI KAR
DOKTORI ISKOLA



Dr. Csery-Szücs Péter nyá. mk. alezredes

**A humán tudományok szerepe és jelentősége a katonai
felsőoktatásban, különös tekintettel a parancsnokok jogi
felkészítésére a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen a
NATO és az Európai Unió csatlakozást követően**

Doktori(PhD) értekezés

Témavezető: dr. Harai Dénes nyá. ezredes

intézetigazgató egyetemi tanár

2010. BUDAPEST

**Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
Kossuth Lajos Hadtudományi Kar
Hadtudományi Doktori Iskola**

Dr. Csery-Szücs Péter nyá. mk. alezredes:

**A humán tudományok szerepe és jelentősége a katonai
felsőoktatásban, különös tekintettel a parancsnokok jogi
felkészítésére a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen a
NATO és az Európai Unió csatlakozást követően**

Doktori (PhD) értekezés

Témavezető:

**dr. Harai Dénes nyá. ezredes
intézetigazgató egyetemi tanár**

.....

Budapest, 2010.

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	5
A TUDOMÁNYOS PROBLÉMA MEGFOGALMAZÁSA	5
A KUTATÁS FŐBB CÉLKITŰZÉSEI, KUTATÓI HIPOTÉZISEK	6
KUTATÁSI MÓDSZEREK	7
1. A HUMÁN- ÉS REÁLTUDOMÁNYOK A KATONAI FELSŐOKTATÁSBAN	10
1.1. A HUMÁN-ÉS REÁLTUDOMÁNYOK, -TANTÁRGYAK.....	10
1.2. A NEMZETI ALAPTANTERV ELŐÍRÁSAI AZ OKTATÁS TERÜLETEIRE	12
ÁLTALÁNOS KÉPZÉS.....	14
ÁLTALÁNOS MŰVELTSÉG	14
HELYI TANTERV	15
1.3. NÉHÁNY MAGYAR EGYETEM, FŐISKOLA JOGI OKTATÁSA	21
1.4. A HUMÁN-ÉS REÁLTUDOMÁNYOK A KATONAI FELSŐOKTATÁSBAN	27
1.5. A HUMÁN ÉS A REÁLTUDOMÁNYOK ARÁNYA A KATONAI FELSŐOKTATÁSBAN	29
1.6. A HUMÁN TUDOMÁNYOK SZEREPE ÉS JELENTŐSÉGE A KATONAI FELSŐOKTATÁSBAN, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A JOGI FELKÉSZÍTÉSRE	31
1.7. A BOLOGNAI-FOLYAMATHOZ VALÓ ILLESZKEDÉS	33
2. A PARANCSNOKI JOGI FELKÉSZÍTÉS HELYZETE.....	37
2.1. A PARANCSNOKI JOGI FELKÉSZÍTÉS HELYZETE A ZMNE-N, A NATO ÉS AZ EURÓPAI UNIÓ CSATLAKOZÁST KÖVETŐEN	37
2.2. A PARANCSNOKI JOGI FELKÉSZÍTÉS NÉHÁNY NATO ÉS EURÓPAI UNIÓ ORSZÁGÁBAN. A KATONAI ERASMUS	50
USA.....	50
FRANCIAORSZÁG.....	51
BELGIUM.....	52
NÉMETORSZÁG.....	53
OLASZORSZÁG	54
2.3. A JOGI KÉPZÉS ÖSSZEHANGOLÁSA A SZÖVETSÉGES ÁLLAMOKBAN. A NEMZETKÖZI TANÁCSKOZÁSOK EZIRÁNYÚ TAPASZTALATAI	58
3. A JOGI OKTATÁS ÉS A JOGI KÉPZÉS.....	61
3.1. A JOGI OKTATÁS ÉS A JOGI KÉPZÉS MEGÍTÉLÉSE A ZMNE – N AZ OKTATÓK ÉS A HALLGATÓK VÉLEMÉNYE ALAPJÁN (SZOCIOLÓGIAI FELMÉRÉS, ANNAK EREDMÉNYE)	61
3.2. A KÜLÖNBÖZŐ KÜLFÖLDI MISSZIÓKBAN RÉSZT VETEK VÉLEMÉNYE A PARANCSNOKI JOGI FELKÉSZÍTÉSÉRŐL. VÁLTOZTATÁSÁNAK SZÜKSÉGESSÉGE A TAPASZTALATOK ALAPJÁN	73
3.3. A MODERN EXPEDICIÓS FELADATOK VÉGREHAJTÁSÁRA KÉPES ÁLLOMÁNY JOGI FELKÉSZÍTÉSE.....	75

3.4.	A TUDATOSAN VÁLLALT FEGYELMEZETT TISZT HELYE, SZEREPE A HADSEREGBEN.....	79
3.5.	A ZMNE – N A PARANCSNOKI JOGI FELKÉSZÍTÉS VÁLTOZÁSÁNAK SZÜKSÉGESSÉGE, JAVASLATOK AZ ÚJ OKTATÁSRA	83
3.6.	MERRE TOVÁBB ZMNE.....?	84
4.	ÖSSZEGZÉS	87
4.1.	KÖVETKEZTETÉSEK	87
4.2.	EREDMÉNYEK	87
4.3.	AJÁNLÁSOK	88
	BEFEJEZÉS	89
	PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉK.....	90
	FELHASZNÁLT IRODALOM.....	92
	MELLÉKLETEK	106
	1. sz. melléklet.....	107
	2. sz. melléklet.....	108
	3. sz. melléklet.....	109
	4. sz. melléklet.....	110
	5. sz. melléklet.....	111
	6. sz. melléklet.....	112
	7. sz. melléklet.....	114
	8. sz. melléklet.....	115
	9. sz. melléklet.....	116
	10. sz. melléklet.....	122

BEVEZETÉS

Az 1994-es egyetemi doktori disszertációm az alábbi mondatokkal fejeztem be:

„Jelen munkámmal a katonai felsőoktatás egy fontos tantárgyának oktatásával foglalkoztam. Tudom, hogy másként, még több kutatással a teljes állománykategória jogi képzését is felvázolhattam volna, de erre – jelen esetben – nem volt kellő lehetőségem. Így csak a főiskolai és az akadémiai képzéssel foglalkoztam, nyitva hagyva azt a lehetőséget, hogy egyszer munkámat tovább fejleszthessem.

Úgy érzem, a téma még további kutatási területet biztosít számomra.”¹

A TUDOMÁNYOS PROBLÉMA MEGFOGALMAZÁSA

Az 1994-ben megvédett egyetemi doktori disszertáció óta több mint másfél évtized telt el, és azt kívántam megvizsgálni, hogy az értekezésben szereplő javaslatok hogyan valósultak meg, a jogi oktatás, a jogi képzés területén az egyetlen katonai felsőoktatási tanintézetben, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen (a továbbiakban: ZMNE).

A NATO-hoz és az Európai Unióhoz történő csatlakozást követően megváltozott Magyarország helyzete, a fejlett nyugati társadalmakhoz csatlakoztunk. Megváltozott a gazdaság, a szocialista tervgazdaságot felváltotta a nyugati típusú kapitalista piacgazdaság. Ennek megfelelően át kellett alakítani a régi társadalmi, gazdasági szerkezetet, a közigazgatást, a hadsereget, s nem utolsósorban az oktatást is.

A nyugati katonai szövetséghez való 1999. április 12-i csatlakozást követően megváltozott a védelmi rendszerünk, ettől kezdve már egy erős, politikai-katonai szövetség tagjaként tevékenykedhetünk. A 2004. május 1-i Uniós tagságot követően gazdaságilag is a fejlett nyugati országaihoz tartozunk, igaz még sok tennivalónk akad az Euró-övezet eléréséig. A 2008. január 1-i schengeni-határok pedig még nagyobb felelősséget hárítanak országunkra, mivel az uniós határ kelet felé húzódik.

¹ Csery Péter: A parancsnoki joggyakorlat területei és az arra való felkészítés a Magyar Honvédség katonai tanintézeteiben (egyetemi doktori értekezés) 1994. Budapest, ZMKA 52.p.

E politikai, gazdasági, társadalmi változások kihatottak a fegyveres erőkre, a rendvédelmi szervekre, ezek oktatására, képzésére. A bolognai egyezményt követően változott hazánk felsőoktatása, új képzési rendszerek alakultak ki, melyet hazánkban a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény ill. annak módosítása is tükröz. Ennek megfelelően változott a katonai és a rendvédelmi felsőoktatás, mely integráns része a hazai felsőoktatásnak, a ZMNE-n megindult az MSc ill. a BSc képzés, valamint a doktori PhD képzés.

A katonai és rendvédelmi felsőoktatás folyamatosan változik, megújul. A katonai szakok mellé folyamatosan új és új polgári szakok kerülnek a választék palettájára, legutóbb az Írásanalitika szakirányú továbbképzési szak, ill. 2010-től a Nemzetközi Tanulmányok Alapszak.

A katonai felsőoktatás célja, hogy a különböző beosztásokba a hadtudományokban jártas, szakmailag felkészült, sokoldalúan művelt, nyelveket értő és beszélő tiszteket képezzenek ki, akik képesek missziós és békeműveletekben egyaránt tevékenykedni. Ennek megfelelően kell átalakítani a tantárgyak struktúráját, a hadtudomány és segédtudományok, a társadalomtudományok tematikáit, kiemelten a jogi oktatás és képzés színvonalának emelését.

A katonai felsőoktatás egyik alapfeladata, hogy felkészítsék a hallgatókat a katonai szervezetek béke tevékenységére, a mindennapos kiképzésre, feladatokra, valamint a missziós és a békeműveletek maradéktalan ellátására. Az elkövetkező időszakban egyre nagyobb szerep hárul a NATO-tagságból eredően Magyarországra az afganisztáni békeműveletekben, de nem szabad elfelejtkezni többek között Koszovóról, Bosznia-Hercegovináról, Szerbiáról sem. A felsőoktatási képzés keretében fel kell készíteni tisztjeinket, parancsnokainkat a jog helyes alkalmazására, a törvényesség folyamatos fenntartására, a civil lakossággal való kapcsolattartására.

A KUTATÁS FŐBB CÉLKITŰZÉSEI, KUTATÓI HIPOTÉZISEK

A doktori értekezésem során célul tűztem ki, hogy a következő fő kérdéseket vizsgálom meg:

1./A humán tudományok szerepe a katonai felsőoktatásban, azon belül is a jogi felkészítésben, az új helyzetben mit kell oktatni. A bolognai helyzetnek megfelelő képzés kialakítása, folyamatos igazítása.

2./A parancsnokok jogi felkészítésének helyzete a ZMNE-n, a NATO és az Európai Unió csatlakozást követően. A jogi képzés összehangolása néhány szövetséges államban. A nemzetközi tanácskozások ez irányú tapasztalatai. A katonai ERASMUS.

3./A jogi oktatás és a jogi képzés megítélése a ZMNE-n az oktatók és a hallgatók véleménye alapján. A különböző külföldi missziókban részt vettek véleménye a parancsnokok jogi felkészítéséről. Változtatásának szükségessége a tapasztalatok alapján.

4./A modern, expedíciós feladatok végrehajtására képes állomány jogi felkészítése. A tudatosan vállalt fegyelmezett tiszt helye, szerepe a hadseregben.

5./A parancsnoki jogi felkészítés változásának szükségessége, javaslatok az új jogi oktatásra a ZMNE-n.

Kutatói hipotézisem, s ez a különböző médiákban is megjelent, hogy az alapfokú képzésben a NAT nem tölti be a kívánt szerepét, a humán és a reáltantárgyak aránya nem megfelelő, annak felülvizsgálata szükséges. Ugyancsak azt feltételezem, hogy a felsőoktatásban, a katonai felsőoktatásban sem megfelelő a humán tantárgyak aránya a képzésben.

A bolognai folyamat európai szintű összehangolása még nem érte el a kívánt szintet, így az MSc és a BSc képzés hazai megvalósítása újabb átdolgozást igényel.

A katonai felsőoktatásban – a 21. század követelményeinek megfelelően - minden területen a jogi képzésre nagyobb hangsúlyt kell fektetni, meg kell erősíteni tudományos fokozattal rendelkező jogászokkal az egyetemi szakcsoport (esetleg tanszék tanári állományát).

KUTATÁSI MÓDSZEREK

A kitűzött kutatási céljaim megvalósítása érdekében a következő főbb kutatási módszereket alkalmaztam:

1. Tanulmányoztam a Hadtörténelmi Levéltárban, a Hadtörténelmi Múzeumban, az Országos Széchényi Könyvtárban, a Parlamenti Könyvtárban, a ZMNE Központi Könyvtárában a különböző dokumentumokat, a témával kapcsolatos hazai és külföldi szakirodalom vonatkozó részeit, a témában megjelent szakdolgozatokat és disszertációkat, újságokat, folyóiratokat, szabályzatokat a megjelent kiadványokat, tanulmányokat, a legújabb szakirányú kutatások

eredményeit és ajánlásait, hogy minél szélesebb körű, megbízható adatok birtokába jutva a kérdést minél jobban megismerhessem.

2. Tanulmányoztam és elemeztem a témával kapcsolatos különböző törvényeket, jogszabályokat, kiképzési intézkedéseket, tantárgyi követelményeket, tanterveket, jelentéseket, melyek alapján kívántam a következtetéseket levonni, javaslataimat a jogi képzés terén megtenni.

3. Összegeztem az általam fellelhető és hozzáférhető dokumentumok közös és egymásnak ellentmondó tényeit, melynek alapján levontam saját következtetéseimet.

4. Konferenciákon, szimpóziumokon, előadásokon vettem részt, amelynek témája valamilyen módon kapcsolódott a kutatási területemhez.

5. Rendszereztem és felhasználtam a katonai pályafutásom során szerzett ismereteimet, tapasztalataimat.

6. A disszertációm során a jogi képzésről, annak fejlesztésének szükségességéről egy szociológiai felmérést végeztem el, valamint a missziókban már részt vettem véleményét interjú keretében csatoltam a munkámhoz.

Az értekezésemben nem foglalkoztam a szerződéses állomány, a tiszthelyettesi állomány jogi felkészítésével, csupán a katonai felsőoktatásban a katonai alapszakon és mesterszakon résztvevők képzését elemeztem.

A kitzűzött kutatási céloknak megfelelően a doktori értekezésemet négy fejezetre tagolom.

Az **első fejezetben** a humán és a reáltudományok helyével, szerepével foglalkozom, az általános iskolai képzéstől a felsőoktatási területig. Külön kiemelem a humán és a reál- tudományok helyét a katonai felsőoktatásban, annak arányait, szerepét és jelentőségét, a jogi felkészítés érdekében. Elemzem a bolognai folyamathoz való illeszkedést.

A **második fejezet** tartalmazza a parancsnoki jogi felkészítés helyzetét a ZMNE-n, a NATO és az Európai Unió csatlakozást követően. Elemzem és bemutatom a parancsnoki jogi felkészítést néhány NATO és Európai Unió országban. Kitérek a katonai ERASMUS-ra. Foglalkozom a jogi képzés összehangolásával a szövetséges államokban, és vizsgálom a nemzetközi tanácskozások ezirányú tapasztalataira.

A **harmadik fejezetben** a ZMNE-n készült szociológia felmérés alapján foglalkozom a jogi oktatással és a jogi képzéssel. Jelzésszerűen említést teszek a

különböző külföldi missziókban részt vettek véleménye alapján a parancsnokok jogi felkészítésére. Áttekintem a modern expedíciós feladatok végrehajtására képes állomány jogi felkészítését. Elemzem a tudatosan vállalt fegyelmezett tiszt helyét, szerepét a hadseregben. Végül összegzem és tapasztalatokat vonok le a jogi oktatásról, képzésről, majd megteszem javaslataimat a képzés változtatására. A fejezet utolsó részében pedig felvázolom az általam elképzelt új egyetemet.

A **negyedik fejezetben** összegzett következtetéseként a meghatározott munkahipotéziseket igazoltam. A kutatás során elért eredményeket is itt sorolom fel. A disszertáció új tudományos eredményeit ebben a fejezetben fogalmazom meg. Végül a kutatás hasznosítása címszó alatt megfogalmazom azokat az ajánlásokat, melyek a jövőben várnak megvalósításra, valamint azokat a kutatómunka végzése során megvalósultak.

A disszertáció témájának időszerűségét az adja, hogy eddigi tapasztalataim és kutatásaim alapján még – véleményem szerint - még nagyobb hangsúlyt kell fektetni a humán tudományokra, ezen belül is a jogi oktatásra, képzésre, mivel a modern, expedíciós feladatokra is képes tiszt állománynak a mindennapi munkája során egyre több jogi kérdés merül fel, amit sok esetben jogi szakemberek nélkül, egyedül kell megoldani, eldönteni.

Kutatásom eredményeként megállapítottam, hogy a ZMNE-n magas színvonalú jogi oktatás és képzés folyik, de a folyamatosan változó világban továbbra is kiemelt figyelmet kell fordítani a jogi felkészítésre, hogy a hazai és a nemzetközi feladatokra minél képzetebbek legyenek a magyar katonatisztek.

Munkám során sok segítséget, bátorítást, támogatást kaptam volt tisztársaimtól, polgári tanároktól, a különböző könyvtárak munkatársaitól, amit ezúttal is köszönök.

1. A HUMÁN- ÉS REÁLTUDOMÁNYOK A KATONAI FELSŐOKTATÁSBAN

1.1. A HUMÁN-ÉS REÁLTUDOMÁNYOK, -TANTÁRGYAK

„A tudomány: a természet, a társadalom és a gondolkodás objektív összefüggéseiről szerzett igazolható ismeretek rendszere, gyakorlati ismeretek összessége. A társadalmi tudat egyik formája. A természetről, a társadalomról és az emberről feltárt ismeretek történelmileg kialakult, egybefoglalt és általánosított egysége.”² melynek két fő ága van: a természettudomány és a társadalomtudomány. Másik felosztás szerint a „tudományok három nagy csoportra oszthatók (léteznek természetesen más felosztási rendszerek is):

- társadalomtudományokra,
- agrár- és élőtermészet-tudományokra,
- műszaki és élettelen-természet-tudományokra”.³

A Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság (továbbiakban: MAB) a tudományrendszerében 8 tudományterületet és 55 tudomány, (művészeti) ágat jelöl meg.

„A humán tudomány:(a természettudománnyal szemben; az emberiséggel összefüggő, társadalmi jelenségeket kutató tudományokra). A társadalomtudományok közé tartoznak többek közt a jog, történelem, szociológia, filozófia, közgazdaságtan, vallás, néprajz is.”⁴

A reáltudomány: a humán tudománnyal ellentétben a természettudományos jelenségeket kutatja. A reáltudományokhoz tartoznak a természettudományi, a műszaki tárgyak, matematika, fizika, kémia, biológia stb.

1945 előtt humán gimnáziumok, reálgimnáziumok, reáliskolák voltak, ahol a tanulóknak az iskola profiljának megfelelően oktatták a humán ill. a reáltantárgyakat.

² Filozófiai kislexikon V. kiadás, Budapest 1980. 382. p.

³ Nagy László: Gondolatok a hadtudományról és a Társaságról. HADTUDOMÁNY 2007/ 2. szám 101.p.

⁴ <http://www.keresohalo.hu>

Humán tantárgyak többek között: társadalomtudományok, idegen nyelvek. Reáltantárgyak többek között a biológia, földrajz, fizika, matematika, kémia stb.

Ebben az esetben az iskolából kikerülő diákok humán vagy reálműveltséggel rendelkeztek, s ez meghatározó volt a későbbi életük során ill. a felsőoktatási továbbtanulási lehetőségeikre is.

Czigány Lóránt, a Miskolci Egyetem honoris causa címmel kitüntetettje a következőket mondta a cím átvételekor: ...időszerű gondolatokat vet fel, amely „a két kultúrára vonatkozik. Arra a két műveltségre, a humánra és a reálra, melynek egymástól való végzetes elidegenítését C.P.Snow vetette fel 1959-ben Angliában.

...Miről is volt szó voltaképpen? Arról, hogy Dante még mindent tudott az akkor tudni érdemes dolgokról, hogy Leonardo da Vinci nem csak zseniális művész, de technikai fantáziával megáldott lángelme is volt, hogy Paracelsusnál a tudomány és művészet szerencsésen elegyedett, de még az atombomba feltalálói közül is az egyik, Szilárd Leó, művészi szenzibilitással megírt novellákat vallott magáénak. Egy másik atomtudós, Robert Oppenheimer a Bhagavad-gitából Visnura hivatkozik, hogy találmányuk borzalmas voltát jellemezze.

Ezzel szemben a természettudományos világszemlélet már e század elején megtépázta e humanóriák dicsőségeit.”...

„...Biztató jelnek látom viszont, hogy a műszaki egyetemek, legalábbis hazánkban egymás után megkezdték a humaniorák visszafogadását az egyetem kebelébe, belátva, hogy maga az universitas szó *contradicto in adiecto*, önellentmondás, ha csupán a reáliákra vonatkoztatjuk”...

„...a mai nehéz időben a humánműveltség még fokozottabb mértékben szükséges ahhoz, hogy Németh László szép szavaival hagyományaink belső udvarában maradjunk, hogy megmaradjunk...”

„...Németh László csak arra intett bennünket, hogy mi, akik a magyar művelődés sáfárai vagyunk, jól sáfárkodjunk a ránk bízott értékekkel, hogy ne kotyavetyéljük el azt, amink van, hanem adjuk át azoknak, akik utánunk jönnek, hogy majd ők is átadhassák azoknak, akik utánuk következnek. Ez a megmaradásunk titka.”⁵

Korunkban a társadalomtudományok és a természettudományok közötti éles határok, így a reáltantárgyak és a humán tantárgyak között is egyre jobban

⁵ <http://members.iif.hu/visontay/ponticulus/rovatok/huhogok/cigany.html>

elmosódnak, hiszen egyre inkább szükséges a jelenségek és a különböző folyamatok többoldalú vizsgálata. Ennek megfelelően már kevésbé használják, mint megkülönböztetésként a reáltantárgy és a humán tantárgy kifejezést. Ebben a témában Szegeden több konferenciát is szerveztek, ahol az előadók és a hozzászólók között megosztottak a vélemények, pro- és kontra a humán és a reál kifejezésekkel kapcsolatban. (Legutóbb a VI. Pedagógiai Értékelési Konferencia 2008. április 11-12.volt.)

Ennek ellenére a disszertációban – híven a választott címhez – több esetben a humán és a reál- tudományokkal foglalkozom.

1.2. A NEMZETI ALAPTANTERV ELŐÍRÁSAI AZ OKTATÁS TERÜLETEIRE

A gyerekek felnőtté válásához, fejlődéséhez elengedhetetlen az általános iskolától az egyetemig egy egységes képzés kialakítása, és az egymásra épülő tanterveken tanuló diákok körében végzett felméréses tapasztalatok elemzése, folyamatos, a kor követelményeinek megfelelő pontosítása. A jelenleg hatályos Nemzeti Alaptanterv (továbbiakban: a NAT) a kisiskolás kortól a középiskola befejezéséig taglalja a tantárgyakat, azok milyenségét, az órák számát, az oktatás célkitűzéseit, a számonkérést.

A NAT „meghatározza az általános képzés keretében zajló nevelő-oktató munka kötelező közös céljait, a nevelő-oktató munka alapjául szolgáló, az egyes tartalmi szakaszokban érvényesítendő fejlesztési feladatokat. A közvetítendő műveltség fő területeit (az ún. műveltségi területeket és a műveltségi területeken átvélő ún. kiemelt fejlesztési feladatokat) definiálja. A Nemzeti Alaptantervet a kormány rendeletben adja ki.

Kiindulópontul szolgál a kerettantervek, helyi tantervek és vizsgakövetelmények készítői és alkalmazói számára.”⁶

A NAT-ban nem szerepelnek megkülönböztetésként humán- és reáltantárgyak, de a sorok között ki lehet olvasni e régi felosztásra utaló megosztást. Régebben humán- és reáliskolák is voltak, a nevükben is szerepelt az erre utaló kifejezés.

⁶ A Kormány 243/2003. (XII.17.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról. A tartalmi szabályozással összefüggő kifejezések, definíciók. <http://www.okm.gov.hu>

Jelenleg az „Ember és társadalom”, valamint az „Életvitel és gyakorlati ismeretek” műveltségi területeken belül folyik valamilyen jellegű jogi képzés, jogi oktatás. A szakközépiskolákban az iskola profiljának megfelelő jogi ismeretek oktatása szerepel a tantervekben.

„Az Ember és társadalom műveltségi terület középpontjában az ember világa áll. Három aspektusa a történelem, az emberismeret és a társadalomismeret (jelenismeret).

A társadalmi tapasztalatok és ismeretek megszerzésében az alsóbb évfolyamokon a játékoknak, a konkrét szituációknak, az életszerű helyzeteknek van kiüntetett szerepük. A felsőbb évfolyamokon fokozatosan előtérbe kerül az önálló tanulás, a politikai-társadalmi-gazdasági mozgások és változások figyelemmel kísérése, az egyéni vélemények megfogalmazása, a vita, a demokratikus polgári lét magatartásformáinak kialakítása.

A fejlesztés kiemelt területei: a személyiség és az emberi jogok tiszteletére nevelés, a nemzeti identitás, a történelmi és állampolgári tudat erősítése, a szociális érzékenység, az életkornak megfelelő társadalmi problémák iránti nyitottság, a környezetért érzett felelősség, más kultúrák megismerése és elfogadása, a humánus, értékeket védő magatartás fejlesztése, a demokratikus intézményrendszer használatához szükséges ismeretek és képességek kialakítása.”⁷

A másik műveltségi terület „Az Életvitel és gyakorlati ismeretek” műveltségterület a világ tapasztalati megismerésére és gyakorlati tudás szerzésére nyújt lehetőséget, egyben hozzájárul a tanulás és a munka megszeretéséhez, a tudás megbecsüléséhez. A műveltségterület a gyakorlati problémamegoldás folyamatában szintetizálja a tanulók ismereteit. Konkrét problémahelyzetekből indul ki, életszerű megoldásokkal, eljárásokkal dolgozik, végső soron kapcsolatot teremt az iskolai tanulás és az iskolán kívüli világ között.

„Az Életvitel és gyakorlati ismeretek műveltségterület célja a mesterséges környezet területeinek és összefüggéseinek bemutatásával a tanulók tájékozottságának, biztonságérzetének növelése, az emberi alkotások megismertetésével a világ teljességének és szépségének átélése. További célja a civilizáció társadalmi, környezeti vonatkozásainak feltárása révén a felelős,

⁷ A Kormány 243/2003. (XII.17.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról. <http://www.okm.gov.hu>

környezettudatos, toleráns beállítottság kifejlesztése, a fenntartható fejlődés megértése, elfogadása, a kritikus fogyasztói magatartás kialakítása. Az alkotómunka folyamatának, összetevőinek gyakorlati elsajátításával az alkotás örömeinek átélése, a munka megbecsülése, végső soron a pozitív alkotó magatartás kialakítása a cél. A munkafolyamatok és egyes szakmák bemutatása, megismerése a pályorientációt alapozza meg. A problémák megoldása, a konfliktusok kezelése segít rátalálni az identitásra, kialakítani a helyes önértékelést, a fejlődőképes autonóm személyiséget.”⁸

Ennek megfelelően a tárca vezetője kiadta a jelenleg is érvényes, az oktatási és kulturális miniszter 2/2008. (II.8.) OKM rendelet a kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről, valamint egyes oktatási jogszabályok módosításáról szóló 17/2004.(V.20.) OM rendelet módosításáról jogszabályokat, melynek 3. számú melléklete a 17/2004. (V.20.) OM rendelethez tartalmazza a

- Kerettanterv az alapfokú nevelés-oktatás bevezető és kezdő szakaszára
- Kerettanterv az alapfokú nevelés-oktatás alapozó és fejlesztő szakaszára
- Kerettanterv a gimnáziumok számára
- Kerettanterv a szakközépiskolák 9-12. évfolyama számára
- Kerettanterv a szakiskolák 9-10. évfolyama számára

ÁLTALÁNOS KÉPZÉS

Az alapvető műveltségi javak iskolai közvetítése, az ezekhez tartozó képességek optimális fejlesztése. Szervezeti kereteit az iskolázás általánosan képző szakaszai adják. Az általános képzés során elsajátított tudás teszi alkalmassá az embert meghatározott feladatok, problémák megoldására, és alapozza meg a különböző szintű szakképzést. Alapvető műveltségi javakon a tanulási képességek, elemi kultúrtechnikák, kulcskompetenciák s a társadalomban elfogadott általános műveltség egymással összefüggő rendszerét értjük.

ÁLTALÁNOS MŰVELTSÉG

Az emberre, a tudományra, a technikára, a művészetekre, a magatartásra vonatkozó kultúra alapjainak az ember értékeiben, motivációiban, tevékenységében megnyilvánuló rendszere. A kultúra minden lényeges területét felöleli, összhangba

⁸ Uo.

rendezi, a mindenki számára lényeges és szükséges, az általános képzés és a szakképzés, a további (ön)művelés közös tartalmi feltételeit foglalja magában. Az általános műveltség korszakonként, kultúránként különböző tartalmú, rendszerű, színvonalú. Napjainkban meghatározóak a magyar, az európai és a globális műveltség egymásba épülő elemei. A közoktatás számára értelmezett általános műveltség a kulcskompetenciák, tudások azon rendszere, melyet a társadalom művelt (középfokú szinten iskolázott) állampolgárától elvár.

HELYI TANTERV

Az a tanterv, melyet egy iskola pedagógiai programjában kitűzött céljainak, alapelveinek megfelelően kiválaszt/összeállít. A követelmények és a tananyagok (ezek időbeli elrendezése és a hozzárendelt eszközök rendszere) az iskola hagyományos klienseinek elvárásait és fejlesztési prognózisát teljesítik. Helyi jellegét az adja, hogy legitimációjában szerepet játszik a helyben érintettek megegyezése, a nevelőtestület elfogadó döntése, a klientúra támogató véleménye, a fenntartó jóváhagyó döntése.

Az iskolák helyi tantervei jellemző módon úgy alakulnak ki, hogy az egyes nevelőtestületek a helyi sajátosságoknak megfelelően választanak az akkreditált kerettantervek közül, és azt a megadott keretek között saját viszonyaikra adaptálják. Ha az iskola és a fenntartó olyan tanterv szerint kívánja a nevelő-oktató munkát megszervezni, amely nem szerepel az akkreditált kerettantervek között, kérheti saját tanterve kerettantervvé minősítését.

A közoktatás egésze rendkívül bonyolult, összetett rendszer, amelyben egy intézkedésnek messzire ható következményei lehetnek. Az érvényben lévő szabályozás alapján az iskolák nagyfokú szabadságot élveznek helyi tanterveik kialakításában. Jelenleg is léteznek tehetséggondozó, humán, illetve reál-jellegű tantervek, de az utóbbiak inkább tagozatos, valamilyen továbbtanulásra közvetlenül felkészítő jellegűek. A felmérések alapján az Oktatási és Kulturális Minisztérium döntés-előkészítő, véleményező és javaslattevő szakértői testületeként működő Országos Köznevelési Tanács (OKNT) 2008 októberében javasolja, *„hogy az OKM készíttesse a középiskolák számára az „általános” tanterv mellett „humán” és „reál” kerettanterveket.*

A reál-tantervek szerint tanuló diákok számára a biológia, fizika, földrajz, kémia, matematika és informatika tantárgyakból legyen magasabb a heti óraszám a

jelenlegi OKM általános kerettantervben ajánlottánál az ún. humán tantárgyak rovására, míg a humán tantervek esetében legyen fordított a helyzet. Így az OKM a jelenlegi általános kerettanterv helyett háromféle (általános, humán, és reál-) kerettantervet ajánljon. A javaslatot kétlépcsős formában célszerű megvalósítani: a 9. évfolyamtól azoknak, akiknek az érdeklődési irányultsága már korán megnyilvánul és a 11. évfolyamtól a később választók számára.”⁹

Javasolt időkeret a közoktatási intézményekben (a teljes tanítási idő százalékában)

Műveltségi területek	1-4.	5-6.	7-8.	9-10.	11-12.*
Magyar nyelv és irodalom	32-42	17-24	10-15	10-15	10
Élő idegen nyelv	2-6	12-20	12-20	12-20	10
Matematika	17-23	15-20	10-15	10-15	10
Ember és társadalom	4-8	4-8	10-15	10-15	10
Ember a természetben	4-8	7-11	15-20	15-20	10
Földünk - környezetünk	-	4-8	4-8	4-8	-
Művészetek	10-18	12-16	8-15	9-15	5
Informatika	2-5	4-8	6-10	6-10	10
Életvitel és gyakorlati ismeretek	4-8	4-9	5-10	5-10	-
Testnevelés és sport	15-20	11-15	10-15	9-15	8
Kétszintű érettségihez szükséges időkeret					27

*Csak a minimális százalékos arány

A testnevelésórák számát a közoktatási törvény előírja.

⁹ Javaslatok a természettudományos közoktatás magyarországi helyzetének javítására. Az OKNT-bizottság jelentése (Tervezet) Szerkesztette: Ádám Péter, Baranyai József, Kertész János, Szalay Luca (2008. október 22.)

Javasolt időkeret a nemzetiségi iskolákban (a teljes tanítási idő százalékában)

Műveltségi területek	1-4.	5-6.	7-8.	9-10.	11-12.
Nemzetiségi nyelv és irodalom	19-23	16-23	15-18	13-17	12-17
Magyar nyelv és irodalom	27-37	16-23	10-15	10-15	10
Élő idegen nyelv	-	8-16	8-16	12-20	8
Matematika	17-23	14-19	10-15	10-15	10
Ember és társadalom	2-6	4-8	8-13	8-13	10
Ember a természetben	2-6	5-9	13-18	13-18	5
Földünk - környezetünk	-	4-8	4-8	4-8	-
Művészetek	9-17	10-14	8-15	8-14	2
Informatika	2-5	4-8	6-10	6-10	10
Életvitel és gyakorlati ismeretek	2-6	3-8	3-8	2-7	-
Testnevelés és sport	15-20	11-15	10-15	9-15	8
Kétszintű érettségihez szükséges időkeret					25

A nemzetiségi nyelv és irodalom esetében a 32/1997. MKM rendelet előírja a heti 4, illetve a német esetében az 5 órát.

A táblázatokból (százalékosan) egyértelműen kitűnik, hogy a „humán képzés” nem erőssége a kialakult és a NAT-nak nevezett programnak. Célszerű lenne átalakítani a NAT-ot esetleg úgy, hogy többféle programlehetőség közül választhatnának az iskola profiljának megfelelően.

A műveltségi területek közül több időt kellene biztosítani a magyar nyelv és irodalomra, az ember és társadalomra, a művészetekre és az informatikára. A nemzetiségi iskolákban pedig az előbbieken kívül a nemzetiségi nyelv és irodalomra. Az általános műveltséget nem kapja meg az a diák, aki csak az általános iskolát és a gimnáziumot, vagy a szakközépiskolát végzi el. Ezért lenne fontos, hogy ha az érettségi után tovább tanulnak a jó képességű diákok, akkor a BSc vagy a MSc képzésben az elmaradt humán és a reálműveltséget is megkapnák. E képzésen belül fontos szerepe van a jogi oktatásnak, a mindennapi jogi képzésnek. Hiszen az Európai Unió már kézen fogható jelenség, így a határok lebomlásával bárki megválaszthatja azt az országot, ahol az elkövetkező életében élni, boldogulni, dolgozni kíván.

Jó és helyes kezdeményezés volt az MH Béri Balogh Ádám Honvéd

Középiskola és Kollégium tanári karának (igazgató: Borkai Zsolt /1999-2006/) az a kezdeményezése, hogy 2000-ben tankönyvet adtak ki „Katonai alapismeretek” címmel, melyben külön fejezetet szentelnek a jognak. „7. fejezet: Jogi, jogszabályi alapismeretek. 7.1. A jog fogalma. 7.2. A jogforrás, a jogszabály, a jogforrási hierarchia. 7.3. A Magyar Köztársaság alkotmányos alapjai. 7.4. A katonai tevékenységet szabályzó törvények. 7.5. A hadijog.”¹⁰

Ezt a tankönyvet azokban a középiskolákban is használják, ahol a helyi tantervükbe felvették a katonai alapismeretek tantárgy oktatását. Az átalakított „Magyar Honvédség a tömeghadseregből demokratikusan ellenőrzött, új feltételek között működő, kisebb méretű, a NATO-val együttműködő, hiteles haderővé vált.”¹¹

2010-ben a Zrínyi kiadó új, középiskolai tankönyvet adott ki (Ezt a kiadványt az Oktatási Hivatal HM-69157 számon tankönyvvé nyilvánította.) Katonai alapismeretek címmel. A szerzők célja volt, „új alapokra helyezve megújítsuk a középiskolákban tanuló fiatalok honvédelmi felkészítését”¹²

A könyv Hadijogi alapismeretek fejezete (dr. Czank László nyá. alezredes) kibővítésével alkalmas lenne egyetemi jegyzetnek, tansegédletnek. (115. A hágai és a genfi egyezmények létrejötte, tartalma 116. A harcos megkülönböztetése és jellemzői 117. A zsoldos, a kém és a terrorista jellemzői 118. A hadifoglyokkal való bánásmód stb.)

Ugyancsak aktualizálni lehetne dr. Siposné dr. Herédi Erika: Jogi ismeretek című győri egyetemi tankönyvét (I. Jogelméleti alapfogalmak II. Alkotmányjogi alapok III. A polgári jog alapjai IV. Munkajogi alaptan és nemzetközi közjogi alapok; A tankönyv az egyetem honlapján megtalálható: [http:// www.uni.sze.hu](http://www.uni.sze.hu)).

Véleményem szerint elrontott, hibás lépés volt valamennyi katonai középiskolát megszüntetni, így a legutolsót, a győri Béri Balogh Ádám Honvéd Középiskola és Kollégiumot, 2007-ben, mivel ezek az iskolák nem csak a katonai utánpótlást biztosították, hanem növendékei egy életre egyfajta erkölcsi, fizikai tartást is kaptak tanáraiktól, nevelőiktől.

A középiskola életét a katonai jelleggel átszőtt házirend és napirend foglalta keretbe. Az intézményben növendéki – parancsnoki rendszer működött. A közösségi

¹⁰ Katonai Alapismeretek (Szerkesztő: Nagy Ildikó) Budapest, 2005 OKKER 307.p.

¹¹ Uo. 5.p.

¹² Katonai alapismeretek Zrínyi Kiadó Budapest, 2010. 3.p.

életet a növendéki önkormányzat szervei irányították.

Mint ahogy HT – aki egykor növendék volt, és katonatiszt, a következőket írta: „Az igazán hasznos katonai tudás megalapozásához a lehető legjobb hely egy katonai középiskola.”¹³

Hogy mennyire fontosnak tartja az Oktatási és Kulturális Minisztérium a közoktatásban résztvevő tanulók jogi segítségét- mivel, véleményem szerint e képzés nincs megoldva általános - és középiskolai szinten – 2010. február 25-én megjelentette a Diákjogi Tudor kiadványt, melyben, az előszóban a következőket fogalmazzák meg:

*„A Diákjogi Szektor szakértői, pedagógusai arra vállalkoztak, hogy a tipikus iskolai konfliktusokhoz, érdeksérelmekhez vezető problémákat „járják körbe”, elemzik a Diákjogi Tudor című kiadványban, elsősorban jogi oldalról. Ez a kiadvány alapvetően diákoknak szól, célja a jogi ismeretterjesztés azokhoz a tipikus esetekhez kapcsolódóan, amelyek az iskolákban, kollégiumokban naponta felmerülnek. Kezdeményezésünk fontos, és tudomásunk szerint hiánypótló is, mivel az utóbbi években nem készült olyan jogi, tanügyigazgatási szakmai kiadvány a közoktatásban, amely az érdeklődő diákok igényeire, problémáira ad egyszerű és közérthető válaszokat– az ő nyelvükön, de szakmailag igényesen. Ez a kiadvány diákoknak szól, ezért egyszerűsített nyelvezetű. Sok példával, illusztrációval, ábrával, és konkrét jogszabályi hivatkozással láttuk el a szöveget, hogy a magyarázatok könnyen feldolgozhatóak, a mondanivaló a diákok számára is érthető legyen. Hiszünk abban, hogy a jogi ismeretterjesztéssel a tanulók állampolgári ismeretei gazdagodnak, jogérzékenységük, jogkövetésük is fejlődik – összhangban a Nemzeti Alaptantervbe foglalt, az állampolgári magatartásra vonatkozó kulcskompetenciára vonatkozó követelménnyel. A következőkben vázolt problémákra a jog nyelvén, a hatályos jogszabályokra alapozva adunk választ, nyújtunk segítséget, ötleteket. Ebben a kiadványban alapvető diákjogi eseteket tárgyalunk.”*¹⁴

Hogy mennyire nincs rend a közoktatási alapképzésben, álljon itt egy összefoglaló, melyet Diáktanító.hu magántanár közvetítő szervezet és a Doo.hu online érettségi felkészítéssel foglalkozó portál szervezésében 2009. április 6. és 2009. április 29 között 2330 fő részvételével zajlott kutatásban a közoktatás

¹³ http://www.kisalfold.hu/forum/beri_balog_ujratoltve/

¹⁴ http://www.okm.gov.hu/letolt/kozokt/diakjogi_tudor_100413.pdf

állapotáról, minőségéről, a pedagógusok felkészültségéről és kapcsolódó témákról mondtak véleményt a kérdőív kitöltői. A felmérés internetes kérdőív alapján történt, a 14 kérdésből álló kérdőívet 2330-an töltötték ki. A Diáktanító.hu és a Doo.hu kutatásának célja az volt, hogy reális kép legyen látható a jelenlegi közoktatási helyzetről, mennyire elrugaszkodottak elvárásaink az oktatási rendszerrel kapcsolatban, vagy lehetünk elégedettek mindezzel.

„A kutatás nem reprezentatív minta alapján történt, viszont a kérdőív kitöltőinek nagy száma okán az eredmények következtetésekre reális alapot adnak. A kutatás egyik fő üzenete, hogy az emberek nagy része nem elégedett a közoktatás minőségével Magyarországon, az ezt firtató kérdésre 85 %-ban negatív választ adtak a megkérdezettek. Az okok között említhető, hogy a válaszadóknak csak nagyjából fele (48 %) gondolja azt, hogy a gyermekét oktató pedagógus felkészültsége megfelelő, míg több mint 85 % szükségesnek tartaná, hogy a pedagógusok gyakori, elsősorban pszichológiai továbbképzésen vegyenek részt. A megkérdezettek fele (49 %) gondolja viszont úgy, hogy a tanítók / tanárok fizetésének növelése hozzájárulna az oktatás minőségének javításában, míg 46 % véleménye szerint a két dolog nincs összefüggésben. A jelenleg a közoktatásban használt módszerekről a válaszadók mindössze 18 %-a gondolta úgy, hogy megfelelőek, míg elavultnak több mint 71 % értékelte a manapság használt metódusokat!

A véleményyt nyilvánítók közel két harmada (66 %) úgy véli, az órai magyarázat nem elegendő, hogy gyermeke megértse az adott tananyagot, viszont a nyilatkozók 71 %-a tud segíteni gyermekének az iskolai anyag megértésében, a házi feladatok ellenőrzésében. Ennek ellenére a válaszadók közel három negyede (73 %) szükségesnek látja, hogy gyermeke a közoktatás mellett magánoktatás formájában is gyakorolja a tananyagot.

A felkészítés típusú oktatásokkal kapcsolatban sem pozitív a kép: a vélemény nyilvánítók 60 %-a úgy véli, az általános iskolai oktatás nem nyújt elég felkészítést a gyermekek részére a középiskolai felvételihez. A középiskolai oktatás értéke némiképp pozitívabb: a megkérdezettek nagyjából hasonló aránya gondolja úgy, hogy elég felkészítést nyújt a középiskolai oktatás a gyermekeknek az érettségire való felkészüléshez, negatív irányban az eltolódás az értékek között 4 %. A középfokú nyelvvizsga felkészítéssel kapcsolatban a helyzet viszont drámai: a válaszadók közel 89 %-a szerint kizárólag az iskolai nyelvtanítás segítségével nem tud felkészülni a tanuló a nyelvvizsgára!

Az utóbbi időben elharapódzó (vagy nagyobb nyilvánosságot kapó) iskolai erőszak kérdéskörében elmondható, hogy a nyilatkozók közel fele-fele arányban érzi gyermekét az iskolában biztonságban (igen – 46 %, nem – 48 %). Ennek oka többek között, hogy a válaszadók gyermekeinek nagy része, 71 %-a tapasztalt már agressziót az iskolában, míg azok száma, akik ezen negatív élményt elkerülték mindössze 23 %. Arra a kérdésre, hogy gyermekének a humán-, vagy a reáltárgyak mennek nehezebben, a sztereotípiának megfelelő eredmény született: 28 % azok száma, akinek a humán tárgyak mennek nehezebben, míg a reáltárgyak esetében ez a szám 52 %.”¹⁵

1.3. NÉHÁNY MAGYAR EGYETEM, FŐISKOLA JOGI OKTATÁSA

A magyar felsőoktatás az elmúlt századokban az európai mintára épült, melynek közös vonása a duális képzési rendszer.

A duális képzés esetében az egyes szakképzetségekhez társulhat egyetemi vagy főiskolai végzettség is.

„A többciklusú, lineáris képzés bevezetésének egyik célja a jelenleg fennálló képzési párhuzamosságok megszüntetése, a hallgató, azaz a potenciális munkavállaló munkaerő-piaci megjelenését biztosító szakképzetség minél rövidebb képzési idő alatt történő megszerzésének lehetővé tétele, a kimagasló képességűek részére a magasabb szintű tanulmányok folytatásának, további végzettség, illetve újabb szakképzetség megszerzésének biztosítása.”¹⁶

Az Európai Unióban a maastrichti szerződés után kiemelt figyelmet kapott: az élethosszig tartó tanulás (life – long learning), és az elektronikus tanulás (eLearning). Ezek a 21. század tudásalapú társadalmának nélkülözhetetlen eszköze.

Az Európai Unió (továbbiakban EU) oktatáspolitikája kiegészítő, támogató jellegű a tagállamok nemzeti oktatáspolitikája mellett, a tagállamok megőrizték döntési önállóságukat e területen. Így a tananyag összeállítása és az oktatási rendszer működtetése nemzeti hatáskörben marad.

¹⁵ <http://www.diaktanito.hu> és <http://www.doo.hu>

¹⁶ Nagyné Jakab Sára – Gál Anna: Helyzetkép a magyar és a katonai felsőoktatás átalakításáról. Új Honvédségi Szemle 2005. 8. szám 2 – 7.p.)

Az oktatáspolitikai kiemelten támogatja a más tagállamokban való tanulást, mivel a globalizáció, a modern technológiák és az információs társadalom az EU-ban is kiemelt cél.

Mivel az oktatási, szakképzési, és ifjúságpolitika jogharmonizációja nem valósult meg, így az alapokat az ún. közösségi programok, - többek között - a Socrates, Leonardo képezik.

2000. márciusi EU - csúcson jóváhagyott lisszaboni stratégia célja: az EU-t a világ legversenyképesebb és legdinamikusabb tudásalapú gazdaságává tegyék 2010-ig. (Ez a 2009-ben kirobbant gazdasági világválság miatt, mely kihatott az EU-ra is, nem valósult meg.)

A 2003-as berlini értekezlet döntése alapján 2005-re hozták előre a kétciklusú képzés bevezetésének időpontját. Ennek megfelelően léptek a tagállamok is. Magyarországon megalakult a Nemzeti Bologna Bizottság és a kormány elfogadta a Magyar Universitas programot.

A lineáris képzés egymásra épülő ciklusokból áll.

Az első a BSc (alapképzés) általában 3 éves (6 szemeszteres, 180 kredit pontos) képzés. Indokolt esetben lehet 3,5 éves, 210 kredit pontos. Az alapképzésben a gyakorlati képzésre nagyobb hangsúlyt kell fektetni.

A második képzési ciklus MSc (mesterképzés) az alapképzés utáni, arra épülő, általában 2 éves (4 szemeszteres, 120 kredit pontos) képzés.

A harmadik képzési ciklus a doktori képzés, mely a mesterképzésre épülő 3 éves, (180 kredit pontos) képzés, amely doktori illetve művészeti képzést nyújt és tudományos fokozat PhD, DLA megszerzésére készít fel.

Ettől kivételes esetben el lehet térni, pl. az orvosok képzésénél, a jogászok képzésénél, a művészek képzésénél találhatók eltérések. A második Orbán-kormány oktatásért felelős államtitkára a későbbiekben elképzelhetőnek tartja a bölcsészek, a tanárok képzésénél is az eltéréseket.

Megtalálható a felsőfokú szakképzés is.

E mellett számos kiegészítő, továbbképző, specializáló rövid idejű program is szerepel a képzés területein.

A lineáris képzés változására a horizontális tagolódás is változik, a képzési ágak az egyes képzési területeken belül csoportosíthatók, tehát közös alapozásra van lehetőség.

Az egyetemeken, a főiskolákon a bolognai folyamat szerint a BSc-nek, valamint az MSc-nek megfelelően változó óraszámú és változó tematikában oktatják a hallgatókat a jogra. Általában a specializációnak megfelelő jogi tantárgyak szerepelnek a tematikai követelményekben, és az adott felsőoktatási intézmény alakítja ki a számonkérés módját is.

Például a **Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Karánál**, a hallgatóknak csak EU- alapismereteket tanítanak, mintegy 15 órában.

Témakörök:

1. *„Az európai integráció története és fejlődése.*
2. *Az Európai Unió intézményrendszere.*
3. *A három pillérre épülő Unió;*
4. *Az EU döntéshozatali mechanizmusa;*
5. *A közösségi jog, az egységes piac és a négy alapszabadság értelmezése;*
6. *Közös politikák és közösségi tevékenységek;*
7. *Az EU helye, szerepe, lehetőségei a globalizálódó világban”.*¹⁷

(Rekreációs szervezés és egészségfejlesztés szak, nappali tagozat 2008/2009-es tanév)

A 6 félév alatt a Társadalomtudományi ismeretek I. keretén belül az alábbi tantárgyakat hallgatják a BSc képzésben résztvevők:

Filozófia (30 óra), Művelődéstörténet 15 (óra), Bevezetés a szociológiába 30 (óra), Bevezetés a pszichológiába 30 (óra), Bevezetés a pedagógiába 30 (óra), Jogi alapismeretek 15 (óra), Közgazdasági alapismeretek 15 (óra).

Közismereti tárgyak keretén belül:

*Informatika 30 (óra), Kommunikáció 15 (óra), EU-alapismeretek 15 (óra), Bevezetés a tudományos kutatásba 30 (óra).”*¹⁸

Jogi alapismeretek

*„A tantárgy által a hallgatók megismerhetik a legfontosabb köznapi jogi fogalmakat, kategóriákat, áttekintést kaphatnak az alkotmányról, a közigazgatásról, a testnevelés és sport állami berendezkedéséről, szervezetének működéséről, megismerkedhetnek a jogszabályok megtalálásának és értelmezésének módszerével, egyes jogi, igazgatási megoldásokkal, egyszerűbb jogi okiratok elkészítésével.”*¹⁹

¹⁷ Semmelweis Egyetem, Testnevelési és Sporttudományi kar (TF), Tanulmányi Tájékoztató a 2008/2009-es tanévre 38. p.

¹⁸ Uo.65. p.

¹⁹ Uo.42. p.

A Rendőrtiszti Főiskolán az Alkotmányjogi és Közigazgatási jogi Tanszék oktatja a hallgatókat, valamennyi tagozaton, szakon, tanfolyamon, továbbképzésen, alapozó tantárgyakként. A tanszékhez a következő tantárgyak tartoznak:

1. *„Bevezetés az állam- és jogtudományokba*
2. *Magyar Alkotmányjog*
3. *Magyar Közigazgatási jog*
4. *Emberi jogi ismeretek*
5. *Polgári jog*
6. *Európai és Nemzetközi közjog*
7. *Munkajog”* ²⁰

A 2006-2007-es tanévben a Nappali tagozaton a bűnügyi igazgatási szakon a bűnügyi nyomozó szakirányon a 3 éves képzésben a hallgatók a 2212 óra előadásból a jogi tantárgyakat az alábbi óraszámokban hallgatták:

1. *„Bevezetés az állam- és jogtudományokba* 28 óra
2. *Magyar alkotmányjog* 84 óra
3. *Bűntetőeljárásjog* 84 óra
4. *Bűntetőjog* 184 óra
5. *Közigazgatási jog* 84 óra
6. *Polgári jog* 28 óra
7. *Nemzetközi és EU jog* 56 óra” ²¹

A **Széchenyi István Egyetemen** például a Gazdaság-és Társadalomtudományi Karon a levelező képzésben a hallgatóknak Jogelméleti alapfogalmakat, Alkotmányjogi alapokat, Polgári Jog alapjait, Munkajogi alaptant, Nemzetközi Közjogi alapokat, Pénzügyi jogot tanítanak. ²²

A **Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Karon** a levelező tagozaton jogi alapismereteket, gazdasági jogot, (4-4 kredit) pénzügyi jogot, (4 kredit) munkajog (5 kredit), EU intézményrendszerét (3 kredit) oktatták. ²³

²⁰ http://www.rtf.hu/01_szervezeti/Tanszekek.html

²¹ [http://www.rtf.hu/05_oktatás/Tanig/alapkepzes\(BA\)Nappali/bunugyi_igazgatasi_szak/bunugyi_szak_irany.pdf](http://www.rtf.hu/05_oktatás/Tanig/alapkepzes(BA)Nappali/bunugyi_igazgatasi_szak/bunugyi_szak_irany.pdf)

²² Dr. Siposné dr. Herédi Erika: Jogi ismeretek UNIVERSITAS-GYŐR Kht. Győr, 2005.

²³ <http://www.szie.hu>

A **Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen** Képesítési követelmények a műszaki alapképzési szakokon:

természettudományos alapismeretek: 40–50 kr.

gazdasági és humán ismeretek: 16–30 kr.

MSc szakok a magyar műszaki természettudományos

alapismeretek 17 – 30 %, 20 – 36 kredit

gazdasági és humán ismeretek 8 – 17 %, 10 – 20 kredit. ²⁴

A **Szegedi Tudományegyetem** Gazdaságtudományi karon, a pénzügyi és számviteli alapképzési szakon, nappali tagozaton az alább jogi tantárgyakat oktatják:

Gazdasági jog (3 kredit, kollektív számonkérés)

Közigazgatási jog (2 kredit, kollektív számonkérés)

Bankjog (2 kredit, kollektív számonkérés)

Munkajog (2 kredit, kollektív számonkérés)

Szociális jog (3 kredit, kollektív számonkérés)

Pénzügyi jog (3 kredit, kollektív számonkérés) ²⁵

Az **Óbudai Egyetem** Kandó Kálmán Villamosmérnöki kar villamosmérnök BSc nappali képzésben a jogi ismeretek,(félévközi jegy, 2 kredit) keretén belül a jogi képzés ismeretanyag leírása:

„A jog kialakulása, fejlődése, társadalmi szerepe, állam és jog. A jog fogalma, a jogrendszer és a jogágak. A jogforrások hierarchiája. A jogszabály fogalma, érvényessége és hatályossága. A jogképeség és a jogalanyok egyes csoportjai. Az Alkotmány helye és szerepe a magyar jogrendszerben, az Alkotmány által szabályozott társadalmi viszonyok. Az alapvető állampolgári jogok és kötelezettségek. Az állami szervek csoportjai, főbb feladat- és jogköriük. A törvényhozás és a végrehajtás országos és helyi szervei. Az Országgyűlés, a kormány és az önkormányzatok feladat- és hatásköre. Az igazságszolgáltatás szervei, a bíróságok és az ügyészségek.” ²⁶

A **Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola** Társadalmi tanulmányok alapszakon a szakmai törzsanyag keretén belül a hallgatók alkotmányjogot, politológiát, kulturális antropológiát, devianciákat, település- és családszociológiát,

²⁴ Jobbágy Ákos: Kétciklusú képzés a műszaki felsőoktatásban (Előadásvázlatok)

²⁵ <http://www.eco.u-szeged.hu/oktatas/penzugy-szamvitel-szak>

²⁶ http://kvk.bmf.hu/tantargy/jogi_ismeretek.pdf

településfejlesztés és regionális politikát, demográfia és művelődéstörténet tanulnak.²⁷

A budapesti **Zsigmond Király Főiskola** Gazdálkodás és menedzsment alapképzési szakon a hallgatók törzsanyaga az alábbi ismeretköröket tartalmazza:

- közgazdaságtani, módszertani és üzleti alapozó ismeretek: 80-90 kredit matematika, statisztika, informatika, mikro- és makroökonómia, nemzetközi gazdaságtan, pénzügytan, vállalati gazdaságtan, gazdasági jog, marketing, számvitel menedzsment, üzleti kommunikáció, szaknyelv, környezet-gazdaságtan, egyéb alapozó üzleti ismeretek;

- társadalomtudományi alapismeretek: 10-20 kredit EU, általános és gazdasági jogi ismeretek, gazdaságtörténet, szociológia, pszichológia, filozófia;

- szakmai törzsanyag: 70-90kredit vállalati pénzügyek, számviteli elemzés, emberi erőforrás gazdálkodás, marketing menedzsment, vezetés és szervezés, értékteremtő folyamatok menedzsmentje, döntéselmélet és módszertan, kontrolling, üzleti etika, stratégiai tervezés, továbbá választható szakirányok, amelyek a szakmai törzsanyaghoz kapcsolódó, a szakképzettség részeként megszerezhető speciális tudást adó ismeretek.²⁸

Az általam kiválasztott egyetemek és főiskolák tanterveinek egy részét áttekintve azt tapasztaltam, hogy az intézmények vezetése változó odafigyeléssel, változó intenzitással foglalkoznak a hallgatók humán képzésével, ezen belül is a jogi oktatásával. Megvizsgálva az összes óraszámot, a kredit pontszámokat, a tantárgyak százalékos helyüket, a számonkérés milyenségét. E sokszínűség jellemzi a magyar felsőoktatást, azon belül is a jogi oktatást, a jogi képzést. A gyakorlat bizonyítja, hogy a felsőfokú végzettséget szerzetteknek a mindennapi elméleti és az alkalmazott joggal tisztában kell lenniük, ezért – mivel a NAT nem adja meg a közoktatásban végzetteknek a megfelelő jogi alapismereteket – célszerű ezt figyelembe venni a felsőoktatásban, az alapképzésben.

²⁷ <http://www.vhf.hu>

²⁸ <http://zskf.hu>

1.4. A HUMÁN-ÉS REÁLTUDOMÁNYOK A KATONAI FELSŐOKTATÁSBAN

„Az oktatásnak, az iskolának kiemelt szerepe kell, hogy legyen a megújuló magyar honvédség életében. Az iskola, a katonai felsőoktatás szerepe felelőssége vitathatatlan a holnap katonai vezetőinek képzésében: szaktudás, műveltség, szemlélet, erkölcsiség tekintetében.”²⁹

A katonai felsőoktatásban is a többször módosított felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény vonatkozó szakaszait kell figyelembe venni, így az oktatási időt, a kredit pontokat, a számonkéréseket, a vizsgákat stb. Ennek megfelelően kellett kialakítani a képzést a BSc, az MSc, a Doktori képzés folyamán.

Ha megvizsgáljuk a szakok, szakirányok tematikáit, akkor azt látjuk, hogy a humán- és a reáltantárgyak – bár ennek sokak szerint nincs jelentősége – aránya túlzott arányban eltolódtak a reáltantárgyak irányában.

Az egyetem honlapján az egyetem küldetésére vonatkozóan az alábbiakat találjuk:

„A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem — Európában egyedülálló képzési rendszerében — küldetésének tekinti, hogy

Ø a Felsőoktatási Törvénynek megfelelően a Honvédelmi Minisztérium és háttérintézményei, a Magyar Honvédség csapatai, a nemzetbiztonsági és rendvédelmi szervek, valamint a védelmi szféra és a nemzetgazdaság részére szakembereket készítsen fel,

Ø a megfelelő végzettséggel rendelkező szakemberek kiegészítő és posztgraduális képzését, átképzését valamint továbbképzését biztosítsa,

Ø a hadtudományi kutatás és a tudományos továbbképzés kutatóhelyi szintű tervezésében, szervezésében, és végrehajtásában eljárjon.

A fentiek alapján feladatának tekinti:

- *„...minden képzési formában olyan általános és szakmai műveltségű emberek kibocsátását, akik a végzettségüknek megfelelő feladatok ellátására rendelkeznek a szükséges kompetenciákkal és képesek....*

- *...általános és szakmai műveltségük állandó növelésére”;*³⁰

Tehát nem csak a szakmai műveltségre, hanem az általános műveltségre is nagy hangsúlyt fektet a ZMNE. Az általános műveltséghez hozzá tartozik a

²⁹ Vincze Lajos: Kultúra, értékrend, katonai felsőoktatás Új Honvédségi Szemle 2001. 2.szám 42.p.

³⁰ <http://www.zmne.hu>

művészet, az üzleti élet, a földrajz, a történelem, a zene, a filozófia, a politika, a természettudomány, a jog, a technika, a sport ismerete. Mivel az általános- és a középiskolában a NAT alapján csak az alapokat kapják meg a tanulók, ezért célszerű lenne, ha a felsőoktatásban a szakmai képzés mellett az általános műveltséget adó tantárgyak is nagyobb helyet kapnának a képzésben. Egy-egy szemeszterben a 30 óra igen kevés a humán tantárgyakra, ezen belül a jogi képzésre. Az általam készített nem reprezentatív felmérés is ezt igazolja. (3.1. A jogi oktatás és a jogi képzés megítélése a ZMNE - n az oktatók és a hallgatók véleménye alapján).

A nemzetközi összehasonlítás szerint „*Boxman például – miután 1500 Naval Academy-n végző tiszt teljesítményét elemezte az 1970-es évektől kezdődően – úgy találta, hogy azok a tisztek, akik többségében humán tárgyakat hallgattak, valamint társadalomtudományokat, menedzser ismereteket és közgazdaságtant, sokkal valószínűbben mutattak fel a kinevezésük után jelentős teljesítményeket a pályán, mint azok, akik túlnyomó arányban műszaki-technikai ismeretek, matematikát és természettudományokat tanultak.*”³¹

Összességében: a humán- és a reáltudományok, mint minden más felsőoktatásban, a katonai felsőoktatásban is megjelenik, bár vitatkozni lehet azzal, hogy mit és milyen arányban kell oktatni.

³¹ Dr. Szabó János: A katonai felsőoktatás modern tendenciái a nyugati országokban: a katonai technikák elsajátíttatásától a szakértelmiségi tisztképzésig. A katonai felsőoktatás korszerűsítése, Felsőoktatási Koordinációs Iroda, Budapest 1995. 153-154.p.

1.5. A HUMÁN ÉS A REÁLTUDOMÁNYOK ARÁNYA A KATONAI FELSŐOKTATÁSBAN

A ZMNE-n 2000-ben lezajlott társadalomtudományi konferencián Szabó János a következőket fogalmazta meg: „*A napóleoni kor találmányát, a tömeghadsereget felváltja a kis létszámú, profi haderő, melyben a legfőbb érték az ember. Ezt a modern haderőt pedig művelt, sokoldalúan felkészített tisztak kell, hogy vezessék. A társadalomtudományi ismeretek napjainkban egyértelműen az általános műveltség meghatározó részét képezik. A tisztaknak olyan vezetőknek kell lenniük, akik magas színvonalú pszichológiai, szociológiai, vezetéselméleti és hadtudományi ismeretekkel rendelkeznek a személyes kvalitásokon túlmenően. A haderő új típusú kihívásainak megfelelően a tisztak sikeres feladat-végrehajtása magas szintű szociális érzékenységet illetve kiváló társadalmi és politikai helyzetfelismerést kíván meg napjainkban és a jövőben egyaránt. A NATO tagságból adódóan a haderő új feladatai multinacionális és egyben multikulturális kötetekben való feladat végrehajtást feltételeznek. Ebben a vonatkozásban is egyértelműen előtérbe kerülnek, és egyre fontosabbá válnak a társadalomtudományi ismeretek.*”³²

A humán tudományoknak szerves része a társadalomtudományi ismeretek, így az ezekhez tartozó egyéb ismeretek oktatása az egyetemeken elengedhetetlen, sőt az is, hogy az arányokat javítsák.

Napjainkban a katonai felsőoktatást is nagyarányú átalakulás jellemzi, hiszen egyedül a ZMNE folyik katonai szakmai felkészítés, emellett civil szakemberek, szakértők képzése. A magyar felsőfokú tisztképzés 2008-ban ünnepelte fennállásának 200. évfordulóját. A ludovikai tisztképzés, a fegyvernemi iskolák képzése, a katonai főiskolák oktatása, az akadémiai képzés kiemelkedő volt a kor oktatáspolitikájában. A ZMNE tevékenysége, sajátos képzése egyedülálló hazánkban, de Európában is, hiszen a védelmi szféra speciális szellemi műhelye lehetőséget biztosít a későbbi katonai pályára lépők alap, majd mesterképzésére, a civil szakemberek felkészítésére, a doktori PhD fokozat megszerzésére. „*A BSc a tárgyi tudás, a praxis, az MSc és a PhD a személyes tudás, az intellektualitás szintje*

³² Szabó János: Előszó a társadalomtudományi konferencia anyagához, Társadalom és Honvédelem 2000.3.szám.8.p.

*általában. A katona csak katonai képességekkel nem lehet eredményes a szolgálati feladataiban, különösen nem a missziós feladatokban.”*³³

A Bolyai János Katonai Műszaki Karon (a továbbiakban BJKMK) és a Kossuth Lajos Hadtudományi Karon (továbbiakban KLHTK) a szakokon és a szakirányokon folyik az oktatás.

A BSc képzésnél 210 kreditet kell elérni a hallgatóknak, ami 6300 összórának felel meg. A szakmai blokk a kreditek 53-55 %-át adja, az alapozó blokk 20-22 %, míg az általános katonai blokk 25% kreditet jelent.

Az MSc képzésnél a kredit értéke a szakmai blokknál 58-60%, az alapozó blokk 20-22%, az általános katonai blokk pedig 20%-ot jelent.

A humán és a reál tudományok aránya a szakokon, a szakirányokon eltérő, az alapozó ismeretek keretén belül 50-60 kreditet érő tantárgyak: politikaelmélet, politika történet, jogi ismeretek, filozófia és kultúrtörténet, közgazdaságtan, szociológia, hadtörténelem, katonai pszichológia, pedagógia, management ismeretek, filozófia, kommunikáció kultúra, EU ismeretek, stb. A szakmai törzsanyag pedig 100-110 kredit, de itt is megtalálható humán tantárgy, mint pl. a büntetőjogi ismeretek, szociálpedagógia, Európa tanulmányok, kriminológia, kriminalisztika, alkalmazott pszichológia, szakági jog, stb.

Áttekintve a tanterveket megállapítható, hogy több olyan terület egyáltalán nem jelentkezik a képzés folyamán, mint irodalom, képzőművészet, zene, élővilág, stb. Ezeket az általános és középiskolában jól, rosszul megtanulták a tanulók és utána a felsőoktatásban semmilyen formában nem kapnak képzést. Pedig a XXI. századi felsőoktatásban diplomát szerettekhez hozzá tartozna ezeknek a humán ismereteknek legalább az összegzett tudása. A disszertációnak azonban ez nem témája, hanem csak a jogi oktatás. De nézzük, mi a helyzet ezen a területen a ZMNE-n.

A jog közel azonos korú az emberiséggel, és az államok kialakulásával a jogalanyokra kötelező magatartási szabályok léptek életbe, amelyeket az államok bocsátanak ki, és a betartását akár, ha kell, az állam szankciókkal is betartatja. Legtágabb értelemben a nemzetközi jog azokat a jogszabályokat foglalja magába, amelyek az állam és más nemzetközi jogalanyok közötti kapcsolatokat rendezik. A

³³ Dr. Harai Dénes: Reform és minőség a felsőoktatásban. Nemzetvédelmi Egyetemi Fórum 2007. 3. szám 38. p.

nemzetközi jogszabályok ismerete a XXI. században különösen fontos nemcsak a polgári életben, de a különböző hazai és külföldi katonai tevékenység során.

A legfontosabb hadijogi szabályok ismerete elengedhetetlen a katonák mindennapi tevékenységük során, főleg, ha missziókban tevékenykednek. De a hazai jog legfontosabb szabályai ismerete óhatatlanul hozzá tartozik az értelmiségi tevékenységet végző hivatásos tiszthez. A Nemzetvédelmi Egyetemen a BSc ill. az MSc képzésben résztvevőknek, mint a társadalom értelmiségi tagjának, a jog olyan területeivel mindenképpen tisztában kell lenniük, mint: az alkotmányjoggal, a polgári joggal, a büntetőjoggal, munka joggal stb. Ehhez viszont megfelelő óraszámokban szükséges tanítani a jogot és a hallgató tudását megfelelően számon is kell kérni.

Összességében a humán- és a reáltudományoknak kiemelkedő jelentősége van a mai világban, az oktatás minden területét jobban össze kellene hangolni a különböző szintű oktatási tevékenység során. A polihisztorok kora már régen lejárt, de az általános műveltséghez mindkét terület alapos ismerete elengedhetetlen. Ezt kell figyelembe venni a katonai felsőoktatásban is a bolognai folyamat alkalmazása esetén, a tervezés és az integráció során.

1.6. A HUMÁN TUDOMÁNYOK SZEREPE ÉS JELENTŐSÉGE A KATONAI FELSŐOKTATÁSBAN, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A JOGI FELKÉSZÍTÉSRE

A ZMNE-n a humán tantárgyak mindig jelentős szerepet töltek be a képzés folyamán. Általában 15-30%-át adták a képzés tantárgyai ill. óraszámjai közül.

„A társadalom és a humántudományok érzékelhető megkülönböztetése nem gyakorlat egyetemünkön. (ZMNE, kiegészítés: Csery-Szücs Péter)
Társadalomtudományok: szociológia, közgazdaságtan, jogtudomány, politikatudomány, szociálpszichológia, kultur-antropológia. **Humántudományok:** nyelvtudomány, pszichológia, irodalom, történelem, logika, filozófia, demográfia, régészet, őstörténet, viselkedéstudomány. Külön meg kell említenünk a művészeteket és a vallásokat, valamint a pedagógiát is ebben a mezőben. Amerikában a stratégiát is a humántudományok közé sorolják.”³⁴

³⁴ Dr. Harai Dénes: Társadalom- és humántudományok az egyetemi képzésben Hadtudomány 2007/4. szám 62-67.p.

Ennek megfelelően e tantárgyak oktatására az egyetemen előbb különböző tanszékeket hoztak létre, majd később a Társadalomtudományi Intézet, mint önálló intézet működött. Jelenleg a Kossuth Lajos Hadtudományi kar keretén belül tevékenykedik, de a képzés valamennyi specifikumára kihat az itt tanító tanárok oktatása. Az ország NATO, valamint az EU-hoz való csatlakozása után – mint az ország valamennyi területén – az egyetemen is változott a képzés, az oktatás. A jogharmonizáció, valamint a bolognai folyamat következtében egyértelműen bizonyított, hogy *„az európai feladatok csak közös kulturális teljesítményekkel valósíthatók meg. Jelenleg folyik az oktatási, kutatási és fejlesztési terek, centrumok építése, amelynek részeként a tagállamokban ki kell alakítani a közös biztonsági és védelmi kultúrát is. Ennek célja, közös oktatási programokkal olyan civil, rendvédelmi és katonai képességek kialakítása, amelyek alkalmasak a jövőben felmerülő komplex biztonsági kihívások kezelésére.”*³⁵

Ezek összehangolása a különböző NATO és EU-s vezetői és szakmai fórumokon történik.

Magyarországon a civil felsőoktatáshoz igazodik – a többször módosított a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény alapján - a katonai felsőoktatás, de a speciális képzések máshol nem találhatóak meg. Az egyetemen civil és katonai szakok, szakirányok találhatóak, de a dolgozatomban alapvetően csak a katonai szakokkal, szakirányokkal foglalkozom.

*„A BSc a tárgyi tudás, a praxis, az MSc és a PhD a személyes tudás, az intellektualitás szintje általában. A katona, csak katonai képességekkel nem lehet eredményes a szolgálati feladataiban, különösen nem a missziós feladatokban. A tárgyak között szükséges a hierarchia, jelenleg több empirikus valamint kevesebb absztrakt tárgy kell a diplomaképesség függvényében. A tanulmányi anyag erőteljesebb eloszlása szükséges a tanítás (kontaktórák), az önálló tanulás valamint a gyakorlati tapasztalatszerzés között. Funkcióiban, céljaiban, tematikáiban egyaránt tisztázott társadalom- és humántudományi képzésre van szükség, a szakokhoz rendelve. Általában az egyetemnek nemcsak a szakmai képzés a célja, hanem a társadalmi együttélésre, a demokrácia gondolkodásmódjára, értékeire, normáira való felkészítés is.”*³⁶

³⁵ u.o.

³⁶ u.o.

A humán tantárgyak keretén belül kiemelkedő szerepe van a jogi oktatásnak, a jogi képzésnek. Az egyetemen a különböző szakoknál, szakirányoknál a jog különböző ágait oktatják, de mivel a humán tantárgyakra kevés időt biztosítanak, ezért sokszor ezeket a tantárgyakat önállóan kell(ene) elsajátítani. Pedig nagy szükség lenne minden szaknál és szakiránynál a mindennapi katonai és polgári életben jelentkező jogi alapismereteket elsajátítani. Hiszen a jog átszövi az élet minden területét, nap mint nap találkozunk az ember olyan feladatokkal, amit a törvénynek, a jogszabálynak megfelelően kell megoldani. A XXI. századi embernek – bár már nem polihisztor – bizonyos látásmódot, összefüggéseket kellene megtanítani, hiszen a „*modern ember az, aki: tud a világról, a civilizációról; ismeri önmagát, a kultúrát (tudományt, művészetet); felismeri a veszélyeket, amelyek fenyegetik (őt magát, kultúráját, civilizációját); valamint cselekvően (produktív módon) vesz részt a társadalom életében...*”³⁷ Ismeri a szakmáját és a gyorsan változó körülményekhez és a követelményekhez képes rugalmasan alkalmazkodni.

Összeségében a humán tudományok minden időben jelentős szerepet töltek be a katonai felsőoktatásban. Ezek összehangolása a humán és a reáltantárgyaknál fontos feladat, kiemelkedő szerepe van a jogi oktatásnak, a jogi képzésnek.

1.7. A BOLOGNAI-FOLYAMATHOZ VALÓ ILLESZKEDÉS

A többször módosított a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény egyértelműen a magyar felsőoktatást a bolognai-folyamathoz igazította. Az 1999-ben a Bolognai Nyilatkozat az ún. Sorbonne-nyilatkozatra épült, és ez az egységes Európai Felsőoktatási Térség kialakítását tűzte zászlajául. A BSc és az MSc képzés átalakítása nagyban kihatott a katonai felsőoktatásra. A katonai főiskolai képzés, az akadémiai ill. egyetemi képzés teljes mértékben megváltozott, a katonai szakok mellett megjelentek és kialakultak a civil képzési szakok is. A Magyar Honvédség létszámában bekövetkezett drasztikus csökkentés hatására a honvédség támogatása a költségvetésben lecsökkent. Nincs szükség annyi tisztre a hadseregben, így az egyetem túlélési képessége is függ attól, hogy az egyetem mit, hogyan és kiknek tanít, tömeg-képzés, vagy elit-képzés legyen a jövőben?

„Az új típusú katonai szocializáció nagy szerepet játszik az Egyetem versenyképességének kialakításában. Mint ahogyan országosan a felsőoktatásban,

³⁷ u.o.

úgy a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen is folyamatos építkezés szükséges, hogy az általános és a katonai műveltség mélyítésével, a magas szintű munkaerő-képzéssel - piaci szóhasználatnál élve - versenyképes hadsereg jöjjön létre magas szinten képzett katonákkal és civilekkel. Németh László szerint: „... a műveltség nem ünneplőruha. A műveltség a helytállás segédeszköze, a kifejezés szerszáma, a vállalkozás fegyverzete.”³⁸

Ennek megfelelően került átalakításra a ZMNE szervezete, és alakult ki a mai kétkaros egyetemi rendszer, mely képes a BSc és az MSc szintek oktatására, a vezérkari képzésre, a PhD képzésre és a különféle szakmai továbbképzésekre. A két karon kialakított szakok, és szakirányok és a kifutó képzések biztosították ill. biztosítják a folyamatot, hogy a hallgatók a korszerű képzést következtében megfelelő tudással felvértezve megállhassák a helyüket mind a hadseregben, mind a civil munkaerő piacon.

„Azt gondolom elég, ha az utóbbi öt év ilyen vonatkozású magyar gyakorlatát vesszük górcső alá. E rövid időszakról, a részletek elemzése, értékelése és latolgatása nélkül is megállapíthatjuk, hogy a magyar felsőoktatás tekintetében sem volt egyszerű, zavartalan a paradigma-váltás. A nálunk is hosszú időn keresztül egyeduralkodó duális képzési rendszert rendkívül következetesen és nem egyszer kemény viták eredményeként kialakult konszenzus mentén válthatta/váltotta fel az a ciklikus, vagy más szóval lineáris képzési rendszer, melynek filozófiáját a Bolognai Nyilatkozat tartalmazta, amely a „bolognai folyamatként” az egész európai felsőoktatási térségre kiterjedő, a XXI. század tudásalapú társadalmának igényei szerinti felsőoktatási rendszer kialakítását eredményezte.”³⁹

Bár a felsőoktatási törvény több területen (pl. az orvos képzésben a jogász képzésben stb.) engedte, hogy ne a „megosztott képzés” legyen, „egy valami azonban bizonyos: felsőoktatásunk valamennyi képzési területén és képzési ágában működtetett szakokon oktatóként, illetve hallgatóként együtt dolgozó emberek célkitűzése nem lehet más, mint a széles műveltségen alapuló, a XXI. század kihívásaira hatékony választ adni képes hasznosítható, a megújulás, valamint a

³⁸ Vadai Ágnes: A Honvédelmi Minisztérium elgondolásai a katonai felsőoktatás helyzetéről Hadtudomány 2007/4.sz.

³⁹ Dr. Szendy István: A katonai vezetői képzés jelene és jövője a magyar katonai felsőoktatásban Hadtudomány 2007/4.szám.

*fejlesztés lehetőségének képességével bíró tudás, szaktudás megadása és megszerzése.”*⁴⁰

Ennek megfelelően az egyetem küldetési nyilatkozatában is feladatának tekinti:

- *„a megrendelők, így a Magyar Honvédség, az IRM, a rendvédelmi szervek, a védelmi szféra különböző szervezetei részére olyan hivatásos tisztek, köztisztviselők, közalkalmazottak alapképzését a hadtudomány, valamint a katonai műszaki tudományok területén, akik:*
 - *elkötelezettek a nemzet ügye iránt;*
 - *hazájukat szerető, mély hivatástudatú, szilárd erkölcsi tartású, becsületes életvitelű értelmiségi szakemberek;*
 - *rendelkeznek szakterületükön a NATO és az EU követelményeinek megfelelő ismeretanyaggal;*
- *minden képzési formában olyan általános és szakmai műveltségű emberek kibocsátását, akik a végzettségüknek megfelelő feladatok ellátására rendelkeznek a szükséges kompetenciákkal és képesek*
 - *eszei értékek létrehozására, befogadására és alkotó közvetítésére;*
 - *a nemzetközi és a hazai katonapolitikai, gazdasági, szociológiai és műszaki (technológiai) folyamatok rendszerszemléletű elemzésére;*
 - *az erkölcsi normák betartására;*
 - *általános és szakmai műveltségük állandó növelésére;*
 - *a közös értékeken és érdekeken alapuló együttműködés kialakítására és fejlesztésére a társadalom minden szegmensével;*
 - *egészséges életvitel kialakítására, fizikai kondíciójuk fejlesztésére;*
 - *nyelvismeretük gyarapítására és alkalmazására;*
 - *a védelmi képzési formákban szakuktól függetlenül szárazföldi, légvédelmi és repülő hadműveleti-harcászati, illetve rendvédelmi igazgatási ismereteik alapján munkásságukat valamint alárendeltjeik tevékenységét az egységes elgondoláson alapuló honvédelem, rendvédelem rendszerébe illeszteni.*
- *olyan szakemberek továbbképzését, akik a hadtudományban, a katonai műszaki tudományokban, magas fokú ismereteik, képességeik, készségeik alapján alkalmasnak bizonyulnak a rájuk háruló feladatok hatékony ellátására.*

⁴⁰ u.o.

- *az egyetemi mesterképzésben valamely tudományterületen oklevelet szerzett szakemberek akkreditált doktori iskolákban történő képzését, ha tanulmányaikkal vagy munkájuk során bizonyították kutatói, pedagógiai, rendszerszervező rátermettségüket, elhivatottságukat, illetve a képzés eredményeként alkalmassá válnak a felsőoktatási intézményekben vezető oktatói feladatok ellátására.”*⁴¹

Összességében: Magyarország felsőoktatása, így a katonai felsőoktatás is hozzáigazodott a bolognai folyamathoz, így – a megalkotók tervei szerint – Európában össze lehet hangolni, össze lehet vetni bármely felsőoktatási képzést. A későbbiekben erre épülve lehet tovább fejleszteni a XXI. századi szintre az oktatás színvonalát.

⁴¹ Az egyetem küldetése: <http://portal.zmne.hu>

2. A PARANCSNOKI JOGI FELKÉSZÍTÉS HELYZETE

2.1. A PARANCSNOKI JOGI FELKÉSZÍTÉS HELYZETE A ZMNE-N, A NATO ÉS AZ EURÓPAI UNIÓ CSATLAKOZÁST KÖVETŐEN

Az 1989-es rendszerváltozás és annak társadalmi változásai hatással voltak a hadsereg életére, a katonai felsőoktatás helyzetére is. Változott az ország helyzete a NATO csatlakozást követően, és ugyancsak változott a helyzet az Európai Unióhoz való csatlakozás után.

1996. szeptember 1-jétől a Kossuth Lajos Katonai Főiskola, a Bolyai János Katonai Műszaki Főiskola, a Szolnoki Repülőtiszt Főiskola és a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia kiváltak a Magyar Honvédség szervezetéből és megalakult a ZMNE, melybe integrálódott a Kossuth Lajos Katonai Főiskola és a Szolnoki Repülőtiszt Főiskola és a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia. Egy évvel később az önálló főiskolai karok és az egyetemi karok integrálódtak. 2000. január 1-jével a ZMNE és a Bolyai János Katonai Műszaki Főiskola integrálódott, s az utóbbi mint önálló főiskolai kar jelent meg a szervezeti struktúrában. Ezzel befejeződött a kétszintű, különálló katonai képzés és az Egyetem a nemzetvédelmi felsőoktatás egyetlen intézményévé vált.

2002. februárjában a MAB elismerte a Hadtudományi Doktori Iskolát és a Katonai Műszaki Doktori Iskolát. A képzés 2004. szeptember 01-jétől két egyetemi karon, a Kossuth Lajos Hadtudományi karon, valamint a Bolyai János Katonai Műszaki Karon folyt. Ez idő alatt a bolognai folyamatnak megfelelően a ZMNE is részese lett a többciklusú képzési rendszernek.

A ZMNE jelenleg sajátos szerepet tölt be a felsőoktatási intézmények között, mivel a képzési struktúrájából adódóan speciális katonai és civil képzést folytat. Az egyetem feladata a hallgatók széleskörű oktatási, kutatási igényeinek minőségi kielégítése. Az egyetem kiemelt feladata volt az akkreditációra való felkészülés a 2008-2009-es évben. A MAB döntése alapján az egyetem 2017-ig megkapta az akkreditációt, amely megfelelő háttérrel biztosít az egyetem további fejlődésének, így pl. az ERASMUS programba.

A képzés vizsgálatánál alapvetően csak a katonai szakokkal foglalkozom, de megvizsgálom a civil szakokat is, összehasonlítva a képzési órákat, krediteket. Nem foglalkoztam viszont azokkal a képzésekkel, amik kifutóak voltak, hiszen itt a változási javaslatra már teljesen nincs szükség, kivéve eggyel, a Határrendészeti és védelmi vezetői szak, határrendészeti szakiránnyal, mivel az ezen a szakirányon leadott jogi oktatás példamutató volt. Talán ehhez hasonlóra, vagy közel hasonlóra lenne jelenleg is szükség – véleményem szerint - a most folyó oktatásban a szakoknál, szakirányoknál.

Az alábbi tantárgyak és óraszámok voltak ezen a szakirányon 2003-ban: Bevezetés a jogtudományban (30), Hadijog (30), Büntető és büntetőeljárás jog (150), Közigazgatási jog (60), Nemzetközi jog (30).

*„A katonai felsőoktatás szakjait a nemzetvédelmi és katonai, valamint a műszaki képzési területen (tudományterületen), három képzési ágban, a had-és biztonságtechnikai mérnöki, katonai és védelmi, nyolc alapképzési szakon határozták meg”.*⁴²

A bolognai folyamat következtében jelentős változás következett be a katonai felsőoktatásban is.

2005/2006-ra az alábbi BSc szakokra hirdetett felvételit a ZMNE két kara:

I. A nemzetvédelmi és katonai területen:

1.) A katonai képzési ágban: katonai vezetői.

2.) A védelmi képzési ágban: határrendészeti és –védelmi vezetői; nemzetbiztonsági; biztonság-és védelem-politikai; büntetés-végrehajtási nevelő.

II. A műszaki képzési területen:

1.) A had-és biztonságtechnikai mérnöki képzési ágban: had-és biztonságtechnikai mérnöki.

A katonai gazdálkodási és védelemigazgatási alapképzési (BSc) szakon a 2006/2007. tanévben indulhat a képzés.

2005. szeptemberétől minden katona, ht. ti., tts.-i képzés 3 hónapos, tartalmában egységes alapképzésben részesülnek. A ti. képzésénél kapcsolódik egy 2 hónapos általános katonai felkészítést szolgáló szakasz. (gépjárműképzés, angol nyelvképzés). Ez nem része a felsőoktatási képzésnek. Kritérium követelmény a

⁴² U.o. 5.p.

tisztjelöltekkel szemben: gépjármű-vezetői engedély, speciális fizikai- erőnléti követelmény. „C” típusú katonai szaknyelvi vizsgát igazoló nyelvvizsga-bizonyítvány vagy az azzal egyenértékű STANAG 2.2.2.2. vizsga.

1. Az első képzési ciklust megelőzi az általános katonai és tiszti alapfelkészítés (1 féléves).

2. Az első képzési ciklus három részre tagozódik:

- közös alapozás (3 félév);

- közös szakmai törzsanyag elsajátítása (1 félév);

-szakiránynak megfelelő szakmai törzsanyag és differenciált szakmai ismeretek elsajátítása (3 félév).

BSc szakokkal szemben általános követelmény a széles ismereti bázisra épülő alapozás, mely magában foglalja a humán, természettudományos ismerteken túl a gazdasági, menedzsment-és EU-ismereteket is. A ZMNE elvégzése után kerül a hallgató felavatásra hadnaggyá.

3. 1, 2 képzési ciklus között több év is eltelhet, ezalatt előmeneteli, vezetői, katonai szakmai, átképző tanfolyamok lehetnek a tiszt életében. MSc-re csak őrnagyi rendfokozatú személyek jelentkezhetnek.

A Kossuth Lajos Hadtudományi karon az alábbi alapképzési szakok voltak 2006-ban:

1. Biztonság-és védelempolitikai
2. Büntetés-végrehajtási nevelő
3. Határrendészeti és- védelmi vezetői
4. Nemzetbiztonsági
5. Katonai vezetői

A Bolyai János Katonai Műszaki karon az alábbi alapképzési szakok voltak 2006-ban:

1. Katonai gazdálkodási
2. Pénzügy és számviteli
3. Gépészmérnöki
4. Közlekedésmérnöki
5. Had-és biztonságtechnikai mérnöki
6. Védelmi igazgatási

2008-ban a Kossuth Lajos Hadtudományi karon az alábbi alapképzési szakok indultak:

1. Biztonság-és védelempolitikai
2. Katonai vezetői
3. Nemzetbiztonsági
4. Büntetés-végrehajtási nevelő

2008-ban a Bolyai János Katonai Műszaki karon az alábbi alapképzési szakok indultak:

1. Pénzügy és számviteli
2. Védelmi igazgatási
3. Had-és biztonságtechnikai mérnöki
4. Közlekedésmérnöki
5. Katonai gazdálkodási
6. Gépészmérnöki

2009-ben a Kossuth Lajos Hadtudományi karon az alábbi alapképzési szakok indultak:

1. Biztonság-és védelempolitikai
2. Büntetés-végrehajtási nevelő
3. Katonai vezetői
4. Nemzetbiztonsági
5. Nemzetközi tanulmányok

2009-ben a Bolyai János Katonai Műszaki karon az alábbi alapképzési szakok indultak:

1. Gépészmérnöki
2. Had-és biztonságtechnikai mérnöki
3. Katonai gazdálkodási
4. Közlekedésmérnöki
5. Pénzügy és számviteli
6. Védelmi igazgatási

2010-ben a Kossuth Lajos Hadtudományi karon az alábbi alapképzési

szakok indulnak:

1. Katonai vezetői (katonai)
2. Biztonság-és védelempolitikai
3. Nemzetbiztonsági
4. Büntetés-végrehajtási nevelő
5. Nemzetközi tanulmányok

2010-ben a Bolyai János Katonai Műszaki karon az alábbi alapképzési

szakok indulnak:

1. Had-és biztonságtechnikai mérnöki (katonai)
2. Katonai gazdálkodási (katonai)
3. Pénzügyi és számviteli (katonai)
4. Gépészmérnöki
5. Közlekedésmérnöki
6. Védelem igazgatási

2010-ben a Kossuth Lajos Hadtudományi karon az alábbi mesterképzési

szakok indulnak:

1. Katonai vezetői (katonai)
2. Biztonság-és védelempolitikai
3. Nemzetbiztonsági

2010-ben a Bolyai János Katonai Műszaki karon az alábbi mesterképzési

szakok indulnak:

1. Katonai logisztikai (katonai)
2. Biztonságtechnikai
3. Katasztrófavédelmi mérnöki
4. Védelmi igazgatási
5. Védelmi vezetéstechnikai rendszervező

A ZMNE-n a jogi tantárgyakat a Kossuth Lajos Hadtudományi karon működő a Társadalomtudományi Intézethez tartozó Jogtudományi és Politikaelmélet Tanszék Jogtudományi szakcsoportja oktatja. A jogtudomány keretén belül a közjog és a magánjog körébe tartozó legfontosabb jogágak, jogtudományi ismeretek, különös tekintettel a nemzetközi jog és a hadijog oktatására kerül sor. Szakirányoknak megfelelően alkotmányjogot, közigazgatási jogot is hallgatnak az oktatásban résztvevők. A hallgatók a képzési terv szerint képet kapnak a különböző nemzetközi

szervezetekről, azok felépítéséről, működéséről. Vannak olyan szakok, szakirányok, ahol a munkajog, polgári jog, büntetőjog, büntetőeljárás jog, büntetés-végrehajtási jog, kriminológia, kriminalisztika is helyet kap a képzésben.

Az egyetemen működő Jegyzetboltban, de a ZMNE EKK Jegyzetboltjának 2009-es katalógusa szerint is mindössze két, elavult tankönyvet lehet vásárolni (Dr. Hortobágyi István: Jogi alapismeretek 2000, 3680,-Ft; Tóthné dr. Demus Mária: Fejezetek a szerződések jogából egyetemi tansegédlet Budapest, 2001. 1150,-Ft.)

A Jogtudományi és Politikaelmélet Tanszék Jogtudományi szakcsoportja önálló jegyzettel, tankönyvvel nem rendelkezik, a ZMNE EKK könyvtárosai szerint a hallgatók 2 tankönyvet (Margitai József: Nemzetközi jog a gyakorlatban Magyar Közlöny Lap-és Könyvkiadó Budapest 2008.; Dr. Gregóczy Etelka-dr. Halmai Gábor-Heimné dr. Szalai Erzsébet-dr. Lenkovics Barnabás-dr. Szalai László: Jogi alapismeretek UNIÓ Lap-és Könyvkiadó Kereskedelmi Kft.) használnak a felkészülésük során.

A disszertációm készítése során több egyetem honlapját is áttekintettem és több, véleményem szerint, a honlapokon használható internetes jegyzetek, tankönyvek találhatóak. Így pl. a Corvinus Egyetem honlapján dr. Madarasy Tamás: Jogi alaptan tankönyv (1. Bevezetés a jogba; 2. Alkotmányjog; 3. Európai Unió alapismeretek; 4. Gazdasági jog; 5. Jogtan.) pontosításokkal, kiegészítő jegyzet lehetne ideiglenes jelleggel addig, amíg saját jegyzet nem áll a hallgatók rendelkezésére.

A szakcsoport rendkívül leterhelt (a disszertáció lezárása idején a szakcsoport állománya: 1 fő egyetemi docens és 1 fő egyetemi adjunktus), így módja sincs az oktatóknak jegyzetet, vagy tankönyvet készíteni. A 3. fejezetben készített felmérés során a válaszadók a tankönyvellátást mintegy 25%-a kiválónak és jónak értékelte, de a fent említettek miatt ez nem reális. Célszerű lenne az előadásokat vagy CD-re, vagy az egyetem honlapjára feltenni, ezzel is segíteni a hallgatók jogi felkészülését, hasonlóképpen, mint a Hadtudományi Doktori Iskola honlapján található előadások, jegyzetek stb.

2008/2009 tanévben az első szemeszter folyamán az alábbi jogtudományi tárgyakat oktatták a szakoknál, szakirányoknál:

Jogi ismeretek, munkavégzési jog, kárrendezési jog, részleges közigazgatási jog, jogi ismeretek, honvédelmi igazgatási jog, alkotmányjog, büntetőjog,

büntetőeljárás jog, nemzetközi jog, nemzetközi hadijog, közigazgatási jog, önkormányzati jog, közigazgatási eljárási jog.

A második szemeszter folyamán pedig:

Önkormányzati jog, közigazgatási jog, közigazgatási eljárási jog, polgári eljárási jog, Európai közjog, büntetőjog, honvédelmi igazgatás, alkotmányjog, munkajog, munkavégzési jog, kártérítési jog.

2009/2010 tanévben az első szemeszter folyamán az alábbi jogtudományi tárgyakat oktatták a szakoknál, szakirányoknál:

Jogi ismeretek, Munkavégzési jogviszony, A kárrendezési jog, Részleges közigazgatási jog, Jogi ismeretek, Honvédelmi igazgatási jog, Alkotmányjog, Büntetőjog, Büntető eljárás jog, Nemzetközi jog, Nemzetközi hadijog, Közigazgatási jog, Önkormányzati jog, Közigazgatási eljárási jog.

2009/2010 tanévben a második szemeszter folyamán az alábbi jogtudományi tárgyakat oktatták a szakoknál, szakirányoknál:

Önkormányzati jog, Közigazgatási jog, Közigazgatási eljárási jog, Polgári eljárási jog, Európai közjog, Büntetőjog, Honvédelmi igazgatás, Alkotmányjog, Munkajog, Munkavégzési jogviszony, Kártérítési jog, Büntetés végrehajtási jog, Jogi ismeretek, Nemzetközi jog, Nemzetközi hadijog, Hadijogi ismeretek.

A jogi oktatást, képzést elsősorban a katonai szakoknál, szakirányoknál vizsgálom, de figyelembe veszem a többit is, az összehasonlítás végett. Az alapszak tantervei tartalmazzák a tanóra, kredit és vizsgatervet, a tanulmányi terület, tantárgynál pedig alapismeretek, modulokat is.

„A katonai vezetői alap- és mesterszak a nemzetvédelmi és katonai képzési terület katonai képzési ágában akkreditált két nagyjelentőségű, meghatározó és országosan egyedi és egyedüli szak.

A katonai vezetői képzés rendszere egy 210 kredit értékű 7 szemeszteres képzési idejű alapszaktól, és az arra épülő 90 kredit értékű, 3 szemeszteres mesterszaktól áll. Az alap- és mesterképzést eredményesen befejező, valamint megfelelő tudományos kvalitással rendelkező személyek számára nyitott az út a ciklikus képzési rendszer harmadik, egyben legfelsőbb szintje, a doktori képzés irányába.

Az alap- és mesterszakon folyó oktatás-képzés és nevelés stratégiájának megrendelői igényként is megfogalmazott fő célkitűzése az, hogy a XXI. századi magyar társadalom számára olyan speciális szakembereket biztosítson, akik a

magyar értelmiség integráns részei, ugyanakkor a haladó nemzeti hagyományokat vállalni képes, mégis euroatlanti szempontból konform, a tevékenységüket hivatásnak tekintő katonai vezetők. Az alap-, mester- és doktori képzés három szintje közé beépítésre került az úgynevezett tanfolyami szintű képzések rendszere. Ez a képzési rendszer biztosítja annak, hogy a hivatását gyakorló katonai vezető egy élethosszon át képes legyen szakterületén tudományelméletileg megalapozottan, hatékonyan és eredményesen megfelelni a kor kihívásaira.

A katonai vezetői alapszak formai és tartalmi tekintetben a bolognai folyamat eredményeként kialakított új típusú lineáris képzési rendszer államilag akkreditált és a Felsőoktatási Regisztrációs Központ által nyilvántartott szakja. Mint ilyen, képzési filozófiájában valamint struktúrájában, és ebből adódóan természetesen tartalmában teljes egészében koherens az Európai Unió felsőoktatási és egyben a nemzeti oktatási stratégiában megfogalmazottakkal.

Az alapszak rendelkezik a működéséhez és működtetéséhez előírt dokumentumokkal, a tantárgyi programjai minden tekintetben kielégítik a piaci és megrendelői igényeket, felépítésük és tartalmuk okán minden szempontból alkalmasak - természetesen a változó megrendelői igényekhez igazodva - a szakfejlesztés keretében az új kutatási eredmények alapján végrehajtandó modernizációra, tananyagfejlesztésre és módosításra.”⁴³

A KLHTK-nál viszonylag nagyobb rend van a tanóra terveknel, bár a nagyobb csoportoknál itt is eltérések vannak a megnevezéseknél.

A katonai vezetői szaknál, a térinformatika térképész szakiránynál (BSc) (1. sz. melléklet) az alapozó modulban keverednek a humán ill. a reáltantárgyak. Itt az alábbi tárgyak találhatóak: filozófia és kultúrtörténet, közgazdaságtan, szociológia, kommunikációs kultúra, pszichológia, katonai pszichológia, személyiségfejlesztő tréning, politika elmélet, jogi ismeretek, biztonságpolitika, informatika, matematika, pedagógia, logika, információs műveletek, környezetvédelem, társadalom és magatartástudomány. A jogi ismereteknél itt is 15 óra áll az oktató rendelkezésére, a kredit érték 1, a számonkérés: félévi számonkérés. A szakmai törzsmodul tartalmaz még humán tantárgyakat, pl. hadtörténelem, katona pedagógia, hadtudományi alapismeretek, hadijog (15 óra, 2 kredit, félévi számonkéréssel), katonai etika. Ennél

⁴³ Dr. Szendy István: A katonai vezetői képzés jelene és jövője a magyar katonai felsőoktatásban Hadtudomány 2007/4.sz.

a szakiránynál valamivel jobb a helyzet, mint a másik karnál, mert kétszer több óra áll a rendelkezésre a jogi képzésnél, de a számonkérés lehetne akár kollokvium is.

A biztonság-és védelempolitika szak, nappali képzés (BSc, 2009/2010. tanévtől) (2. sz. melléklet) keretén belül az alapozó modulban az alábbi tantárgyak találhatóak: filozófia és kultúrtörténet, közgazdaságtan, politikaelmélet politikatörténet, Európa újkori története, magyar külpolitika története, szociológia, informatika, pszichológia, rendezvényszervezési protokoll, Európai Unió közös kül-és biztonságpolitikája, jogi ismeretek nemzetközi jog, közigazgatási jog, európai közjog, földrajzi ismeretek. A szakmai törzsmodulban is találhatóak humán tantárgyak, mint pl. hadtudomány, hadtörténelem, katonai pszichológia, a differenciált szakmai modulban pedig jogalkalmazás, katonaszociológia, Európa tanulmányok, rendvédelmi ismeretek, NATO történet. A jogi tárgyakkal 15 óra, 2 kredit és félévi számonkérés van, de a végén jogtudományi szigorlattal zárják a szak hallgatóinak tudásellenőrzését.

A büntetés-végrehajtási nevelő szak (BSc, nappali képzés 2009/2010 I. félévtől) (3. sz. melléklet) az általános ismeretekben a következő tantárgyak találhatóak: informatika, filozófia és kultúrtörténet, politikaelmélet, pszichológia, közgazdaságtan, kommunikáció-kultúra, szociológia, rendszerelmélet, vezetés-és szervezésemélet, jogi ismeretek, (15 óra, 2 kredit, félévi számonkérés) alkotmányjog, (30 óra, 2 kredit, félévi számonkérés) személyes hatékonyság fejlesztő tréning, csoport hatékonyság fejlesztő tréning, pedagógia, szervezetszociológia, szabadon választható tantárgy. Általános katonai, rendvédelmi ismeretek keretén belül jogi tantárgyak: büntetőjog, büntető eljárásjog, mindkettő 30 óra, 6 kredit, kollokvium ill. félévi számonkérés a hallgatók tudás ellenőrzése. A szakmai ismeretekben a jogi tárgyak: munkajog, büntetés-végrehajtási jog, mindkettő 30 órában, 2 kredit, félévi számonkéréssel., a végén pedig a jogi ismeretek tantárgy szigorlattal zárul.

A nemzetbiztonsági szak (BSc, levelező képzés) (4. sz. melléklet) általános alapismeretek a következő tantárgyakat tartalmazza: filozófia és kultúrtörténet, politikaelmélet, jogi ismeretek, (8 óra, 2 kredit, kollokviumi számonkéréssel), közgazdaságtan, pszichológia, vezetés és szervezésemélet, informatika, biztonságpolitika, pedagógia, szociológia, környezetvédelem, szabadon választható tantárgy, bűnügyi hírszerzés. Az általános katonai, rendvédelmi ismeretek keretén belül jogi tantárgy: hadijogi ismeretek (8 óra, 2 kredit, kollokviumi számonkérés).

Szakmai ismeretek keretén belüli jogi képzés: szakági jogi ismeretek (2X 15 óra, félévi számonkérés 4-4 kredit), majd a jogi tantárgyakból szigorlati számonkérésre kerül sor.

A nemzetközi tanulmányok szak (BSc, nappali képzés, 2010/2011. I. félévtől) (5. sz. melléklet) vizsgatervében a humán tanulmányok keretében az alábbi tantárgyak szerepelnek: politológia, egyetemes történelem, szociológia, filozófia és kultúrtörténet, mikroökonómia, makroökonómia, összehasonlító politikatudomány, magyar történelem, jogi alapismeretek (30 óra, 4 kredit kollokviumi számonkérés), nemzetközi gazdaságtan, demográfia. A szakmai törzsanyag keretében jogi tantárgy: alkotmányjog (30 óra, 3 kredit, kollokviumi számonkérés), nemzetközi jog (2x30 óra, 4-4 kredit, kollokviumi számonkérés), Európai közjog (15 óra, 2 kredit, beszámoló).

A katonai vezetői szak nappali képzés vizsgatervében az alapozó törzsmodul az alábbiakat tartalmazza: biztonságpolitika, NATO, EU ismeretek, a katonai műveletek szociológiája, a katonai műveletek pszichológiája, a kommunikáció elmélete és gyakorlata, honvédelmi jog (30 óra, 2 kredit, félvi számonkérés), védelem informatika.

A felsorolt és önkényesen kiválasztott vizsgatervek egyértelműen bizonyítják, hogy a Kossuth Lajos Hadtudományi kar nagy figyelmet fordít a humán területekre, azon tantárgyak oktatására, mind a katonai, mind a civil (polgári) képzés esetében. Az itt végzetek sokkal jobban el tudnak igazodni a jogi útvesztőkben, bár néhány szaknál, szakiránynál a jogi képzést lehetne még fokozni.

A humán és reáltantárgyak helyett – amit sokan már nem tartanak fontosnak így megkülönböztetni – természettudományos alapismereteknek, gazdasági, társadalmi és humán ismereteknek, szakmai törzsanyagoknak, szakmai törzsmodulnak, differenciált szakma anyagnak, jelzik. Ezek arányai változóak, általában a természettudományos alapismeretek 17%, gazdasági, társadalmi és humán ismeretek 8%, szakmai törzsanyag 44%, differenciált szakmai anyag 23%, a szakdolgozat pedig 6%.

A Had-és biztonságtechnikai mérnöki alapszak, Haditechnikai szakirány, fegyverzettechnikai specializáció nappali tagozatú ösztöndíjas és kettősjogállású hallgatók 7 szemeszteres tantervében (6. sz. melléklet) a gazdasági, társadalmi és humán ismeretek keretén belül az alább tantárgyak szerepelnek: hadtörténelem, filozófia és kultúrtörténet, pszichológia, közgazdaságtan, hadijog, pedagógia,

szociológia, biztonságpolitika-EU ismeretek, politikaelmélet. Ha az összes tanórát nézzük, akkor a hadtörténelmen kívül – ami 30 óra – 15 tanóraban oktatják a többi tantárgyat. A hadijog csak 2 kreditet ér, és csak félévközi számonkéréssel zárul. A munkavédelem és a környezetvédelem 30 tanórás anyag, 3-3 kredittel gyakorlati jegy és félévközi számonkérés zárással. Véleményem szerint ennél az alapszaknál is célszerű felülvizsgálni a főbb tanulmányi területek %-os megoszlását, és több jogi ismeretet adni a hallgatóknak.

A Had-és biztonságtechnikai mérnöki alapszak, katonai gazdálkodási alapképzési szak pénzügyi szakirány nappali tagozatú ösztöndíjas és kettősjogállású hallgatók 7 szemeszteres tantervében 2008/2009-es tanévtől a vizsgaterv alapján alapozó ismeretek, gazdaságtani és módszertani alapismeretek, szakmai törzsanyag és differenciált szakmai ismeretek szerepelnek. Az alapozó ismeretek keretén belül filozófia és kultúrtörténet, pszichológia, EU ismeretek, politikaelmélet, gazdaságtörténet, katonai térképészeti ismeretek, hadtörténelem, harcászat, katonai műveletek alapjai, hadijog, szociológia, biztonságpolitika, pedagógia szerepel. A szakmai törzsanyag keretén belül oktatják a környezetvédelmet, gazdasági jogot. Differenciált szakmai ismeretek keretén belül pedig, többek között, a társadalombiztosítást. Az alapozó ismeretekben is a hadijogot csak 15 órában oktatják, csak 2 kreditet ér, és csak félévközi számonkéréssel zárul. Általános jogi ismeret itt sincs a tantervben.

A gépészmérnöki alapképzési szak, gépjármű-technikai szakirány 2009/2010-es részidejű képzésnél, levelező képzésben a tanulmányi terület, tantárgyaknál természettudományos alapismeretek, gazdasági és humán ismeretek, szakmai törzsanyag, differenciált szakmai anyag, szabadon választható tantárgyak szerepelnek. A gazdasági és humán ismeretek keretén belül az alábbi tantárgyak találhatóak: közgazdaságtan, jogi ismeretek, országvédelmi ismeretek, választható GH ismeretek, minőségbiztosítás, vállalkozás gazdaságtan, környezetvédelem, menedzser ismeretek, humán erőforrás-gazdálkodás. A jogi ismeretek 6 óra keretében, 2 kredit értékkel, félévközi számonkéréssel. A szabadon választható tantárgyak keretén belül EU ismeretek is választhatók, mindössze 6 óra, 2 kredit értékkel, félévi számonkéréssel.

A gépészmérnök BSc szintű alapszak, CAD, CAM, CNC szakiránynál, a részidejű képzésnél, levelező képzésnél a gazdasági, társadalmi és humán ismeretek keretén belül közgazdaságtan, vállalkozás gazdaságtan, országvédelmi ismeretek,

jogi ismeretek, menedzserismeretek, EU ismeretek, választható GH, technika történet, pedagógia, politikaelmélet. Itt is hasonló a jogi ismeretek óraszám, (6 óra) kredit értéke (2 kredit) és a számonkérés mértéke (félévi számonkérés).

A gépészmérnöki alapképzési szak gépjármű-technikai szakirány 2008-2009-es tanévtől a részidős képzésnél, levelező képzésnél a gazdasági és humán ismeretek keretén belül az alábbi tárgyak találhatóak: közgazdaságtan, jogi ismeretek, országvédelmi ismeretek, választható GH ismeretek, minőségbiztosítás, vállalkozás gazdaságtan, környezetvédelem, menedzser ismeretek, humán erőforrás gazdálkodás. A jogi ismeretek itt is hasonló óraszám, (6 óra) hasonló kreditértékkel (2 kredit) és féléves számonkéréssel.

Ha csak a fent tárgyalt vizsgaterveket tekintjük át, akkor is megállapíthatjuk, hogy a Bolyai János Katonai Műszaki karon a gazdasági és a humán területek rendkívül háttérbe szorúlnak, a különböző szakoknál, szakirányoknál, sőt a területeken igen változó is. Véleményem szerint célszerű lenne áttekinteni ezeket a területeket és a karon egységesíteni szükséges a képzés megnevezését a szakoknál, szakirányoknál.

„A Bolyai János Katonai Műszaki Kar - mint az egyetem műszaki (mérnöki), közgazdasági és igazgatási vezetőképző programjait, illetve az azokkal kapcsolatos kutatási, fejlesztési, oktatásszervezési és szakértői tevékenységeit összefogó szervezete - egyik szempontból sincs könnyű helyzetben. Olyan helyzetben kell biztosítanunk a műszaki és logisztikai tisztek minőségi képzését, amelyben az egyetemek és főiskolák között a közgazdasági és mérnökképzésben elkeseredett harc folyik, az igazgatási (védelemigazgatási) területen pedig szintén erősen szorongatnak, ráadásul még bevételeket is kell termelnünk ahhoz, hogy fejleszthessük az oktatás színvonalát.

Bármelyik területre tekintünk, azt látjuk, hogy a civil egyetemeken megszereshető tudás hasznos, elsajátítandó és integrálandó a tisztképzésben is. Amennyiben a műszaki tiszti, katonai logisztikai, katonai igazgatási karrierrek vonzerejét javítani akarjuk, a munkahelyi elvárásokat, a szükséges színvonalat tükröző és a hallgató felé a minőség és igényesség üzenetét közvetítő tisztképzésre van szükség.

A tisztképzés, és ezen belül a műszaki és logisztikai tisztek képzése, ha sikeresen működik az egyetem és a műszaki kar, a Magyar Honvédség díszjele, hazai és

*nemzetközi hírének növelője, sikereinek egyik megalapozója lehet. Mindannyiunk közös érdeke tehát a színvonal fenntartása, sőt javítása”.*⁴⁴

A katonai vezetői szaknál, (MSc) nappali és levelező képzésnél (7-8. sz. melléklet) az alapozó törzsmodulban szerepelnek a humán tantárgyak, ezen belül is a Honvédelmi jog, mely 30 kontaktórás, (levelezőnél 6 kontaktórás), 2 kredit, félévi számonkéréssel zárul.

A katonai logisztikai mesterszak - ellátási - közlekedési katonai logisztikai szakirány nappali, levelező; -általános katonai logisztikai szakirány, levelező; haditechnikai logisztikai szakirány levelező; jogi, hadijogi képzés nincs. Csupán a mesterképzésbe való felvétel feltételei közötti előírt 70 kredit ismeretanyagban van szó gazdasági humán ismeretekről, ezen belül hadijogi- jogi ismeretekről, 2 kredit értékben.

A disszertációban megjelent adatok a <http://portal.zmne.hu> oldalról valók.

Összefoglalva megállapítható, hogy a ZMNE-n a két karnál igen nagy eltérés van a vizsgatervekben, az összehangolásra célszerű lenne nagyobb figyelmet fordítani. Ezen kívül a jogi tantárgyak egymásra épülését is célszerű lenne átgondolni mind az BSc, mind az MSc területeken. Véleményem szerint ne legyen egyetlen szak, szakirány, ahol minimum 30 óra jogi képzést ne kapjanak a hallgatók. Azon el lehetne tűnődni, hogy ez a 30 óra mire elegendő és milyen jogágak kapjanak prioritást a képzésben, mert a hön áhított elitképzés, amit az új vezetés is meg kíván valósítani, csak így valósítható meg.

⁴⁴ Dr. Szegedi Péter: Tisztképzés és civilképzés a Bolyai János Katonai Műszaki Karon-Hadtudomány 2007/4. sz.

2.2. A PARANCSNOKI JOGI FELKÉSZÍTÉS NÉHÁNY NATO ÉS EURÓPAI UNIÓ ORSZÁGÁBAN. A KATONAI ERASMUS

Áttekintve a hazai katonai felsőoktatásban a jogi oktatást, képzést, célszerűnek látszik néhány NATO és EU-s országban megvizsgálni, hogy ezekben az országokban milyen a jogi felkészítés.

USA

A tisztképzés a reguláris erő részére történik. A tisztek alapképzése magas képzési szintű katonai akadémiákon, katonai főiskolákon, a polgári egyetemeken és a polgári főiskolákon folyik.

A tisztek továbbképzését szaktanfolyamokon, törzstisztképző iskolákon és vezérkari akadémiákon végzik. A képzési idő 4, ritkábban 3 ill. 2 év.

A tanterv lényege, hogy az összkövetelményi program a polgári egyetemekhez hasonlóan, megfelelő szabályozással, nagy mennyiségű szabadon választható, fakultatív képzési és továbbképzési lehetőséget biztosít. A kötelezően és a fakultatívan előírt tantárgyak kiegészítik egymást.

A négyéves képzés keretén belül 360 óra katonai elméleti ismeretek megszerzését kell igazolni.

Az 1802-ben alapított West Point az Egyesült Államok legrégebbi katonai akadémiája. Az akadémia diákjait kadétnak hívják. A West Point képzik ki az amerikai hadsereg számára a legtöbb tisztet, és a magas rangot elért tábornokok jelentős része erről az akadémiáról kerül ki. Jelenleg évi 900 felett található azon diplomások száma, akik hadnagyi rangban az amerikai hadseregbe kerülnek. Ez az új hadnagyok 25%-át teszi ki.

A tananyag 31 központi tárgy köré épül, amelyben egyaránt megtalálható humán és reáltantárgyak. Mindegyik kadétnak legalább három-három tantárgyat kell felvennie mérnöki tudományokból illetve matematikából. A kadétnok a második év őszén választják ki a diplomához szükséges szakosodást, és a harmadik évig mind ugyanazt tanulják. A mérnöki tantárgyak miatt a jelenlegi 43 szakosodás mindegyike BSc diplomát ad.

A tisztiskola kötelező tanfolyamai közül a jogi alapismeretekből 2 féléves szemesztert, 225 órát ír elő. Jellemző, hogy a főiskolákon a polgári tantárgyra fordított idő: 83%, a katonai tantárgyak csak 17%-ot tettek ki. Ezt a diplomát

bármely polgári cég elfogadja abban az esetben, ha a katonatiszt valamilyen ok miatt megválna a hadseregtől.

A Virginiai Katonai Főiskola (VMI) presztízse az Egyesült Államokban magas, a képzés négyéves. „ A tantárgyi struktúra úgy lett kialakítva, hogy a hallgatók megszerezzék mindazon ismereteket, amelyre ma egy vezetőnek szüksége van függetlenül attól, hogy a hadsereg mely haderőnemében szolgál...A hallgatók megismerkednek a hadtörténelem egyetemes és hazai eseményeivel, elsajátítják az amerikai biztonságpolitikai alapelveket és gondolkodást. Természetesen nem maradhat ki a sorból a közgazdaságtan és a külkapcsolatok rendszere sem, amelyek nélkül egy nemzetközi szintű vezető, ma már létezni sem tud. A matematika és fizika, informatika valamint a nyelvi képzés is döntő súlyt képez az oktatásban....A VMI-ra bekerülő hallgatókat tartalékos tiszti képzésben részesítik. Ennek során a hallgatók az első két évben inkább csak elméleti ismeretekre tesznek szert, mert a szakmai-gyakorlati képzésre majd csak a harmadik és negyedik év végén megtartandó 6 hetes táborig kiképzéseken kerül sor.”⁴⁵

FRANCIAORSZÁG

Franciaországban a tiszti alapképzést a haderőnemi tiszti iskolák biztosítják. A tisztképzés időtartama 3 év, az órasszám pedig 4140 óra.

Kiképzés megnevezése	Óraszám	%-os megoszlás
Katonai kiképzés	2200	53,0
Általános kiképzés	1200	29,0
Testnevelés	640	15,5
Tartalékorák	100	2,5

Vannak egyéves tiszti iskolák is, mindkettő elvégzése után hadnaggyá avatják a hallgatókat. Az általános képzés keretében foglalkoznak a jogi oktatással, amely a katonai jogszabályon túl a francia polgári jogszabályokat is magában foglalja. (A tiszti és a jog, a védelem jogi és szociológiai környezete) Erre a képzés folyamán 60 órát fordítanak, a számonkérés pedig kollokviumnak felel meg. „A társadalomtudományi tárgyak közül fontos szerepe van a politikatudományi, a média – kommunikációs, a nemzetközi és hadi jogi, a vezetéstudományi a tervezési

⁴⁵ Nagy Tamás: Amerikai Tisztképzés magyar szemmel. Nemzetvédelmi Egyetemi Fórum 1999. 10. szám 10-11. p.

(beleértve a pénzügyi tervezést is), a szociológiai tárgyaknak. A tisztiiskolai szinten az etika oktatása viselkedéstudományi alapon történik. Bővül a választható tantárgyak köre, hangsúlyt helyeznek a konzultációkra és szemináriumokra, a szakmai tapasztalatokat mindig a vezetés szempontjából elemzik.”⁴⁶ Vannak olyan iskolák, ahol a tananyag nagyobb része megtalálható az Interneten, ill. CD-ket is kiadnak a tanulmányok segítése érdekében.

BELGIUM

A belga tisztképzésre jellemző, hogy fegyvernemi jellegű. A hallgatók polgári és szaktudományos műveltségét kiemelten kezelik. A katonai szakkiképzést és a parancsnoki vezetői képzést csak részben és elméletben adnak. Lényeges momentum, hogy az elméleti képzés mellett nagy óraszámokban szerepelnek gyakorlati foglalkozások.

A Belga Királyi Tiszti Iskola összefegyvernemi szakának kiképzését vizsgálva az alábbiakat figyelhetjük meg: „*az első és második évfolyamon matematikát, pszichológiát, idegen nyelvet, általános jogi ismereteket, fizikát, logikát, filozófiát, gazdaságpolitikát, szociológiát, katonai jogi ismereteket tanítanak 695 órában. (426 óra elméleti oktatás, 269 óra gyakorlati foglalkozás)*”⁴⁷ ezen kívül 890 órában, gyakorlati foglalkozás keretén belül általános katonai ismeretek és 220 óra testnevelés szerepel a tantervben.

A szakosodás a harmadik és negyedik évben történik. A hallgatók a harmadik évben térképészeti ismereteket, kémiát, földrajzot, híradó ismeretek, számítástechnikát, gazdaságpolitikát, társadalom pszichológiát és katonai szociológiát tanulnak 260 órában. (Ebből 159 óra elmélet, 132 óra gyakorlat.) Ezen kívül 290 órában általános katonai ismereteket, a testnevelést 60 órában. A negyedik évben kötelező és választható tantárgyak vannak, az elméleti órák száma 189, a gyakorlati foglalkozásoké 611.

⁴⁶ Dr. Harai Dénes: Látogatás Franciaországban. Nemzetvédelmi Egyetemi Fórum 2003. 4-5. szám 25. p.

⁴⁷ Lévai Gábor: A nyugati hadseregek tisztképzési rendszere. Akadémiai Közlemények 198. szám 147. oldal

A kötelező tantárgyak:	fegyverzettechnikai ismeretek parancsnoki ismeretek szervezés hadtörténelem harcászat (védelemre vonatkozó ismeretek)
Választható tárgyak:	fegyverzettechnikai ismertek hadtáp ismertek híradó ismertek

Ezen kívül 380 óra csapatgyakorlat és 65 óra testnevelés szerepel a kiképzési programban. Az iskola elvégzése után hadnagyi ill. főhadnagyi rendfokozatot kapnak.

A képzési rendszer alkalmas arra, hogy kiszűrjék, hogy kik azok, akik alkalmasak a beosztásukra, de már magasabbra nem.

A közép- és a magasabb képesítést nyújtó tanfolyamokat meghatározott beosztásokhoz kötik, így nincs lehetőség arra, hogy anélkül kerülne valamilyen magasabb beosztásba, hogy a gyakorlatban nem próbálta ki az alacsonyabb parancsnoki teendőket, vagy a megfelelő szintű törzsmunkát.

NÉMETORSZÁG

Németországban a tisztjelöltek az alapkiképzés után a tiszti iskolákon kapják meg az összefegyvernemi képzést, majd a fegyvernemi képzést a csapatiskolán sajátítják el. A tisztképzés több mint 6 év.

Külön tárgyként oktatják a katonai jog és fegyelem kérdését a közös összefegyvernemi iskolákban, a szárazföldi csapatok tanintézetében, a légierő tanintézetében, a haditengerészet iskoláiban, valamint az egészségügyi szolgálat iskoláiban.

A légierő tisztjelöltjei bevonulásuk után kiképző ezredben 3 hónapos alapkiképzést kapnak. A tanfolyamon az alábbi tantárgyakat oktatják:

Belső vezetés: vezetési ismeretek 72 óra, politikai ismeretek 52 óra, jogi ismeretek 32 óra, előjárói ismeretek 4 óra.

OLASZORSZÁG

A tisztjelölt képzési folyamata mindhárom haderőnél kötelezően a négyéves alapképzéssel indul a haderőnemnek megfelelő tiszti iskolán (Katonai Akadémia – Modena, Légierő Akadémia – Pozzuoli, Haditengerészeti Akadémia – Livorno)

A fiatalok felkészítésében fő célul tűzik ki a jogi és igazgatási ismeretek elsajátítását. Az első évben a tantervben többek között szerepelnek az alkotmányjog, a közigazgatási jog, a magánjogi és közjogi intézmények, szabályzatismeret tantárgyak is.

A második évben kezdetét veszi a szakosodás, de ebben az évben is foglalkoznak szabályzatismerettel, alkotmányjoggal. (A csendőrtiszteknél közgazdasági jog, nemzetközi jog, jogi és szaktechnikai gyakorlatok, pénzügyi ismeretek és pénzügyi jog is szerepel a képzésben!)

Az első kétéves ciklus végén – a hallgatókat sikeres záróvizsgái után – a szárazföldi csapatok hivatásos állományú hadnagyjaivá nevezik ki.

Az újabb kétéves ciklus második évében az igazgatás és a közjog tantárgy szerepel. A teljes négyéves képzés után a hallgatókat főhadnagyi rendfokozatba léptetik elő, majd három hónapos szaktanfolyam kezdődik, s ezután kerülnek a csapatokhoz.

A NATO és a katonai felsőoktatás témakörben a ZMNE-n több sikeres konferencia is volt, említést érdemel a 2001-ben „Az európai tiszt és az új missziók kihívásai”, „A magyar katonai felsőoktatás előtt álló kihívások az ezredfordulón” címmel. 2003 - ban „A tisztképzés perspektivikus igényeinek, a NATO interoperabilitás konkrét követelményeinek megjelenése a tiszti felkészítésben a 2003-2006-ig terjedő időszakban” címmel. 2007-ben a ZMNE a Magyar Hadtudományi Társasággal együtt „A hazai katonai felsőoktatás helyzete, perspektívái és a tisztképzés sajátosságai” címmel rendezett konferenciát.

A konferenciák egyértelműen bebizonyították, hogy a nemzeti katonai oktatásnak nincs egyetemes modellje, a folyamatosan változó világban folyamatosan változik a biztonság és vele együtt az oktatás, a képzés is. Radikálisan változik a világban a felsőoktatás, s a katonai felsőoktatásban is e változást minden esetben figyelembe kell venni.

Folyamatosan változik a NATO, s új kihívások hadával kell szembe nézni a politikai, katonai szövetségnek.

„A siker záloga: a képesség, a kompatibilitás, komplexitás és a komplementaritás. Mi tehát a teendő? A siker számos tényező (például a NATO-csúcsértekezletek láncolata; a Szövetség partnerkapcsolatai; a NATO gyorsreagáló erők; az afganisztáni szerepvállalás; a vezetési és a haderőstruktúra reformja és harmonizációja; a terebélyesedő oktatási és kiképzési szerepkör stb.) együttes hatásának a következménye. Itt külön szeretném kihangsúlyozni az oktatás és kiképzés jelentőségét és fontosságát. A szövetség műveletei nagy kihívást jelentenek a védelmi egyetemek és katonai akadémiák oktatói és kutatói számára. Fontos a védelmi és biztonsági kutatás és gondolkodás fejlődése is.”⁴⁸ A katonai akadémiákon, egyetemeken, főiskolákon kiemelt szerepe van az oktatásnak, a képzésnek, ezek összehangolása, egymás tevékenységének megismerése, a jók eredményeinek átvétele, felhasználása a több mint 60 éves NATO - nak egyik kiemelt feladata.

„A Szövetség katonai, doktrinális, képességbeli és intellektuális átalakulásához kapcsolódóan kiemelten fontos az oktatás és a képzés. Az átalakuló NATO, a globális szerepvállalás (három kontinens, hat missziókiterjedő műveleti jelenlét), a globális képességek (fejlődő transzformációs képességek) és a globális partnerség (Pfp, Mediterrán Párbeszéd, Isztambul Együttműködési Kezdeményezés, kontakt országok) kapcsán, intellektuális átalakulásra is szükség van. Az intellektuális transzformáció minden Szövetséges és partneroktatási intézményt, katonai akadémiát érint. A globalizálódó világban a NATO oktatási intézményeinek, globális intellektuális kitekintéssel és gondolkodással kell rendelkeznie.”⁴⁹

Az Erasmus az Európai Bizottság egyik legsikeresebb és legismertebb programja, 1987/88-ban 3.000 hallgató, 2008/2009-ben már 200.000 hallgató, 30.000 oktató vett részt a programban. Összességében 2008 végére több mint 2 millió hallgató, 160. 000 oktató, 31 ország, 3. 700 felsőoktatási intézménye vett részt benne, 2012-re a tervek szerint 3 millió hallgató részesül az Erasmus adta lehetőségekben. Az Erasmus programot az oktatás minősége növelésének, az európai együttműködés elmélyítésének, az egyetemek közötti együttműködés elősegítésének, az európai hallgatói és oktatói mobilitás növelésének, az

⁴⁸ Siposné dr. Kecskeméthy Klára: A NATO és a katonai felsőoktatás Hadtudomány 2007/4.sz.

⁴⁹ U.o.

átláthatóságnak és a külföldön végzett tanulmányok, és megszerzett képesítések teljes akadémiai elismerésének szándéka vezérli.

A Katonai Erasmusnak a legfontosabb célkitűzése az interoperabilitást és az európai közös kultúra kialakítása. A kezdeményezés egyrészt hálózat- és kapcsolatrendszer építést jelent, nemcsak a csereprogramok összegzését, hanem sok minden mást is magában foglal; előnyei a rugalmasság és a dinamizmus.

További fontos célkitűzései az EU erők interoperabilitása, az idegen nyelv tanulása és gyakorlása, közös tudás platform kialakítása és tudástranszfer, az akadémiák kölcsönös megismerése, valamint az erőforrás megosztások optimalizálása. Kulcsfontosságú tényező a Katonai Erasmus programmal kapcsolatban a megfelelő jogszabályi keretek létrehozása, tartalmaz együttműködés és a pénzügyi keretek megteremtése. A négy, legfontosabb vezérlő elve: 1. hálózat- és kapcsolatrendszer, 2. rugalmasság, 3. kis csoportok, egyének cseréje, 4. önkéntesség elve.

Gyors eredményeket pedig az általános jogi és pénzügyi keretek megteremtésével, az e-learning tanfolyamok széleskörű megosztásával, a csereprogramok bátorításával lehet elérni.

A Katonai Erasmus program egyik kiemelkedő, példaértékű nemzetközi együttműködése lehet a Nemzetközi Biztonságpolitikai Tanfolyam a Visegrádi Négyek közös szervezésében, az együttműködés keretein belül egy nemzetközi felsővezetői tanfolyamra vonatkozó koncepció kidolgozása. Az interoperabilitás, a hallgatók és oktatók cseréjének egyik alapvető feltétele a nyelvismeret fontossága, mely az európai országok többségének gondot okoz.

Az ilyen nemzetközi, többnemzeti típusú képzés előnye a közös munkanyelv, az angol használata, az interoperabilitás megteremtésének elősegítése. Ehhez az oktatási tematika modulrendszerű felépítése, a minőségi képzés és a folyamatos visszacsatolás, valamint a megrendelő igényeinek magas szintű kielégítése szükséges.

A NATO Védelmi Akadémia vezetésével és irányításával megvalósult az Akadémiaparancsnokok Konferencia azon célkitűzése, mely szerint a résztvevő országok katonai felsőoktatási intézményei gyűjtsék össze a tanterveket, annak érdekében, hogy mindenki számára hozzáférhető legyen, megvalósulhasson azok kölcsönös cseréje és a tantervek/tantárgyi programok harmonizációja. Létrehozták a Tanterv Áttekintő Mátrixot, amely alkalmas a tantervek, kurzusok, tanfolyamok

adatainak összegyűjtésére, és megfelelő alapot nyújt a résztvevő országok együttműködési kezdeményezéseire.

A ZMNE ebben úttörő szerepet játszott. Az intézmény a 2004. évi szófiai konferencián terjesztette elő a NATO katonai felsőoktatási intézmények közös minimumprogramjának megalkotására vonatkozó javaslatát. A KLHTK minimumprogramot készített el a nemzetközi törzsekbe szolgálatra jelentkező törzstisztek számára. A magyar fél olyan tematikát állított össze, amely azonos tudást biztosít bármely akadémián vagy nemzetvédelmi egyetemen, így a soknemzetiségű törzsekben az egységes szemléletű, eredményes együttműködésnek nem lehet akadálya. A javasolt tantárgyprogram nemzeti keretek között bővíthető. A tematika szövetségi alapismereteket, alapfogalmakat, vezetési ismereteket, a válságreagáló műveletek alapjait, a katonai biztonság aktuális kérdéseit, az elmúlt évtizedben lezajlott háborúk tapasztalatainak feldolgozását, a válságreagáló és békeműveletek tapasztalatainak elemzését, valamint az alegységek válságreagáló és békefenntartó műveletekre történő felkészítését tartalmazta.

Minden haderő erejének lényeges összetevője állományának felkészültsége, képzettsége, kiképzettsége, szellemi és gyakorlati-tapasztalati értéke. A szellemi érték megteremtésének alapvető színterei többek között a hazai és külföldi katonai oktatási intézmények. Egyetlen ország katonai oktatási intézményrendszere sem rendelkezik minden szakmai területre kiterjedő magas szintű tudást nyújtó, illetve költség-hatékonyan működtethető képzéssel. Így természetes módon adódik a szövetséges és partnerországokkal való együttműködés, szükséges a képzési kínálat és lehetőségek bővítése. Az így szerzett ismeret, tapasztalat elengedhetetlen feltétele a közös európai kultúra kialakításának, a szellemi kompatibilitásnak, a humán interoperabilitásnak.

Összességében: a különböző államokban más és más hangsúlyt fektetnek a katonatisztek képzésére, nincs egyetemes modell annak ellenére, hogy a NATO-ban az új kihívásoknak megfelelően bizonyos területek összehangolására törekednek. Célszerű lenne megvizsgálni annak a lehetőségét, hogy a NATO országokban működő katonai felsőoktatási intézményekről egy angol kiadványt készítsenek, azt a nemzeti nyelvre lefordítva talán jobban meg lehetne ismerni a képzési strukturákat. (Ez lehetne könyv, CD, vagy egyszerűen az internetre való feltevés is.) A visegrádi négyek, a katonai ERASMUS bizonyos törekvései megfigyelhetők, de még nagyon messze van a kívánt szint elérésétől. Az Akadémiaparancsnokok Konferenciája

Portált a NATO Védelmi Akadémia honlapján hozták létre. A portál célkitűzése, hogy elősegítse a NATO-tagországok intézményei egymás közti, valamint a PfP, a Mediterrán Párbeszéd, az Isztambuli Együttműködési Kezdeményezés országai közötti, a tematikával, az oktatási módszerekkel összefüggő információcseréjét.

2.3. A JOGI KÉPZÉS ÖSSZEHANGOLÁSA A SZÖVETSÉGES ÁLLAMOKBAN. A NEMZETKÖZI TANÁCSKOZÁSOK EZIRÁNYÚ TAPASZTALATAI

A NATO törekszik a szövetséges államok politikai és katonai összehangolására. Ez több szempontból fontos, hiszen a működése azon múlik, hogy a tagállamok mennyire támogatják a közösen meghozott, konszenzussal elfogadott döntéseket. A katonai műveletek, abban való részvétel is e döntéseken alapul. Hasonlóképpen a képzés is, mely keretén belül a katonai felsőfokú intézetek parancsnokai, rektorai, igazgatói is rendszeresen találkoznak egymással, különböző helyszíneken és ott egy-egy témát megbeszélve, közös platformot igyekeznek kialakítani.

Az úgynevezett Akadémiaparancsnoki konferencia, túl a találkozók és a megbeszéléseken, kapcsolatteremtési lehetőséget, soknemzetiségű, civil-katonai, multilaterális információcserére alkalmas fórumot teremtett. A konferencia legfontosabb célkitűzése: a katonai felsőoktatás területét érintő együttműködés elősegítése, az oktatás módszerei, tantervei és tananyagai továbbfejlesztésére alkalmas fórum alapítása. Ez a fórum folyamatosan bővült, 1992-ben először a közép-kelet-európai országokkal, majd a Mediterrán Párbeszéd országaival, később az Isztambul Együttműködési Kezdeményezés országaival, majd a kontakt országok képviselőivel. Az ismeretek folyamatos mennyiségének növekedése, a tudás felértékelődése minőségi és rugalmas oktatást igényel, ezért az új tanítási és tanulási módszerek és eszközök, ezen belül a legújabb formák, pl. a távoktatás kiemelt szerepet kap a képzésben. A kanadai szakemberek 2007 áprilisában azzal a céllal mutatták be a létfontosságú infrastruktúrával foglalkozó távoktatási tanfolyam anyagát, hogy a Szövetség, a PfP, a Mediterrán Párbeszéd, az Isztambuli Együttműködési Kezdeményezés országainak katonai akadémiái és nemzetvédelmi egyetemei is hozzáférhessenek a tananyaghoz.

2000-ben a NATO-akadémiaparancsnokok konferenciáján tisztázták, hogy „a katonai felsőoktatásnak készen kell állnia arra, hogy a képzés oldaláról megfeleljen

a washingtoni csúcson elfogadott "Új stratégiai koncepció"-nak. A katonai tanintézetekben az új képzési feladatokként prioritást kell kapniuk a biztonsági-biztonságpolitikai, a válságkezelési, a partnerségi kérdéseknek valamint az új fejleményekre megfelelő válaszoknak. Olyan széleskörű felkészítésre van szükség az új követelmények kialakítása során, melyre támaszkodva megérthetők s kezelhetők a politikai dimenziók, s ennek következtében új hozzáállást, új reagálást, bármilyen kérdést kezelni tudó „problémamegoldó tisztet” eredményez.”⁵⁰

Akadémiaparancsnoki konferencián felvetetteknek megfelelően megkezdődött az egységes tanterv kialakítása a NATO-tagállamok védelmi egyetemei számára. *„2003-ban a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemet kérték fel egy konkrét tematika elkészítésére. A 2004. évi szófiai konferencián a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem rektora a nemzetközi törzsekbe szolgálatra jelentkező törzstisztek számára kidolgozott minimumprogramot mutatott be. Az együttműködés nehézségei és a folyamat túlbürokratizáltsága miatt azonban eddig nem születtek konkrét eredmények.”*⁵¹

A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia 1992-ben kiemelt helyet és szerepet kapott prof. dr. Szabó Miklós vezérőrnagynak, a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia parancsnokának a magyar katonai felsőoktatás átalakulásáról szóló előadása. *„Az előadás - tekintettel a magyar polgári és katonai felsőoktatás teljes átszervezésére, új alapokra helyezésére, valamint az akkor már várható új felsőoktatási törvényre - különös érdeklődést váltott ki. Az Akadémia parancsnoka elmondta, hogy 1992 áprilisában állásfoglalás született a nyitottabb, a polgári felsőoktatás rendszerébe integrálódó katonai egyetem létrehozása mellett. A változtatási szándékot az egész magyar felsőoktatás európai normákhoz közelítésének szándéka, az ország euroatlanti csatlakozási törekvései, a katonai felsőoktatásban kiadott diplomák társadalmi elismertségének növelése motiválták elsősorban. Irányvonalként a főiskolai és egyetemi szintű kimenet fenntartását, a négy katonai felsőoktatási intézmény hosszú távú összevonását és az egyintézményes katonai felsőoktatás kialakítását tűzte ki célul a tárca vezetése a létszám- és költségtakarékosság jegyében.”*⁵²

⁵⁰ Dr. Csery Péter: Római tanácskozás. Nemzetvédelmi Egyetemi Fórum 2000. 4. szám 1. p.

⁵¹ Siposné dr. Kecskeméthy Klára: A NATO és a katonai felsőoktatás Hadtudomány 2007/4. sz.

⁵² U.o.

A következő, kiemelt témájú akadémia parancsnoki találkozó a 2004. évi szófiai konferencia volt, melynek fő témája a „Változó biztonság - változó oktatás” volt.

„A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem előterjesztette a NATO felsőoktatási intézmények közös minimumprogramjának megalkotására vonatkozó javaslatát. A ZMNE Hadtudományi Kara 60 órás minimumprogramot készített a nemzetközi törzsekbe szolgálatra jelentkező törzstisztek számára. A magyar fél olyan tematikát állított össze, amelyet ha minden NATO-akadémián vagy nemzetvédelmi egyetemen egyformán oktatnak, akkor a soknemzetiségű törzsekben végzett egységes szemléletű, eredményes együttműködésnek nem lehet akadály. A javasolt tantárgyprogram közös felkészülési alapot képez, amely nemzeti keretek között bővíthető. A tematika szövetségi alapismereteket, alapfogalmakat, vezetési ismereteket, a válságreakáló műveletek alapjait, a katonai biztonság aktuális kérdéseit, az elmúlt évtizedben lezajlott háborúk tapasztalatainak feldolgozását, a válságreakáló és békeműveletek tapasztalatainak elemzését, valamint az alegységek válságreakáló és békefenntartó műveletekre felkészítését tartalmazza.”⁵³

A 2007. évi pulai konferencián tartották a Közép-Európai Akadémiák Parancsnokainak Kezdeményezése alakuló ülését, melyen részt vettek a Balti Védelmi Akadémia, a szerb, a cseh, a horvát, a lengyel, a román, a szlovén és a szlovák védelmi akadémiák és egyetemek parancsnokai, rektorai, melyet „Pula Fórum”-nak neveztek el. Ezekon a fórumokon tárgyalják egyrészt az egyes katonai oktatási intézmények bemutatását, a bolognai folyamat megvalósításának helyzetét a katonai felsőoktatásban.

Folyamatosan összehangolják a felsővezetői tanfolyamokat – A NATO Védelmi Akadémia vezetésével -, a NATO Törzstiszti Katonai Terminológiai Tanfolyamot, melyet több éve a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen tartanak. Új elemként jelent meg a kiválósági központ.

Összességében: a NATO vezetése felismerte, hogy a kibővülés következtében a nemzeti hadseregekben szolgálatot teljesítő tisztek képzését – az egységes elgondolás eredményes tevékenység érdekében – össze kell hangolni.

⁵³ U.o.

3. A JOGI OKTATÁS ÉS A JOGI KÉPZÉS

3.1. A JOGI OKTATÁS ÉS A JOGI KÉPZÉS MEGÍTÉLÉSE A ZMNE – N AZ OKTATÓK ÉS A HALLGATÓK VÉLEMÉNYE ALAPJÁN (SZOCIOLÓGIAI FELMÉRÉS, ANNAK EREDMÉNYE)

A kutatás módszereként a kérdőíves felmérést választottam (9. sz. melléklet). A kérdőíveket a megkérdezettek saját maguk töltötték ki, s adtak választ a kérdésekre. Ennek megfelelően voltak olyan jellegű kérdések, amik a kitöltők szerint nem voltak egyértelműek, de voltak olyanok is, akik nem minden kérdésre válaszoltak.

A felmérést rektori engedéllyel végeztem, a Társadalomtudományi Intézet Szociológia-Pszichológia és Pedagógiai Tanszék munkatársai segítségével.

A felmérés során 100 kérdőívet adtam át, azonban csak 57 kérdőív volt alkalmas arra, hogy feldolgozzam az elemző munkám során.

A válaszolók legfiatalabbja 18 éves volt, a legidősebb pedig 67 éves.

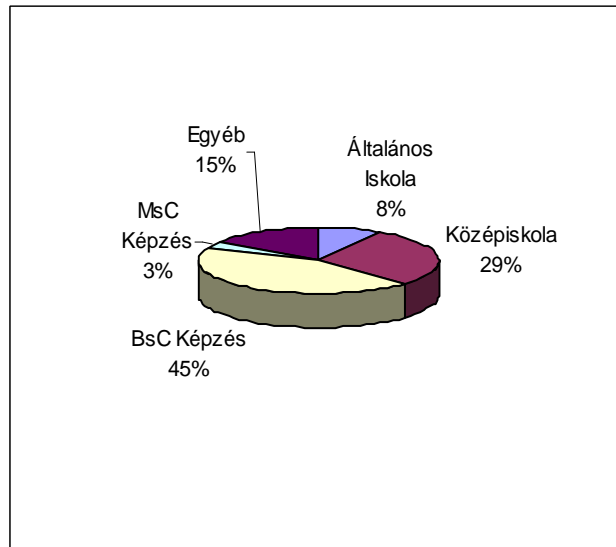
A rendfokozat szerint 43 fő hallgató, a többi hivatásos vagy nyugállományú tiszt, illetve közalkalmazott volt, valamennyi beosztottként tevékenykedik és a fővárosban szolgál.

A válaszolók katonai végzettségük szerint 8 fő katonai főiskolát (BSc), 5 fő Katonai Akadémiát (MSc), 1 fő Vezérkari Tanfolyamot végzett, többen jelezték civil egyetemi végzettségüket, PhD végzettségüket, katonai középiskolájukat, katonai alapképzettségüket, illetve képzettségük nemlétét.

A válaszolók polgári végzettségük szerint 43 fő érettségivel, 1 fő főiskolai (BSc) végzettséggel, 12 fő egyetemi (MSc) végzettséggel ill. 5 fő más végzettséggel rendelkezik.

Néhány kérdést hasonlóképpen tettem fel, mint 1994-ben az egyetemi doktori értekezésem alkalmával, ezeknél - bár más a válaszolók közege – az összehasonlítást, az értékelést megteszem.

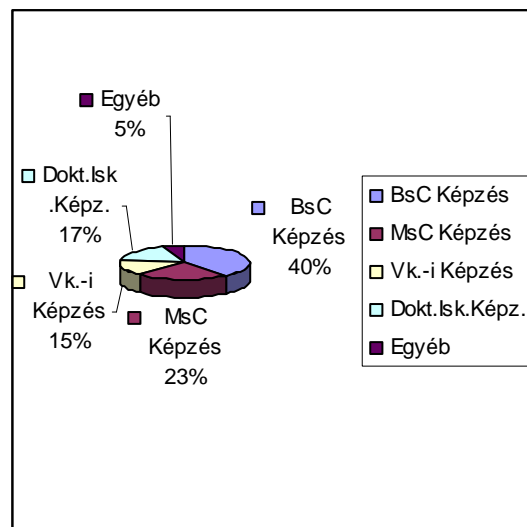
Tanulmányai során hol kapott először jogi felkészítést, jogi oktatást?



A válaszolók többsége a BsC képzést jelölte meg, mint ahol az első jogi felkészítést kapta. Ez összecseng azzal a saját és szakirodalmi tapasztalatokkal, amit a kutatásom során szereztem. Másodikként a középiskolát, mint helyet jeleztek, ahol valamilyen féle jogi felkészítést kaptak.

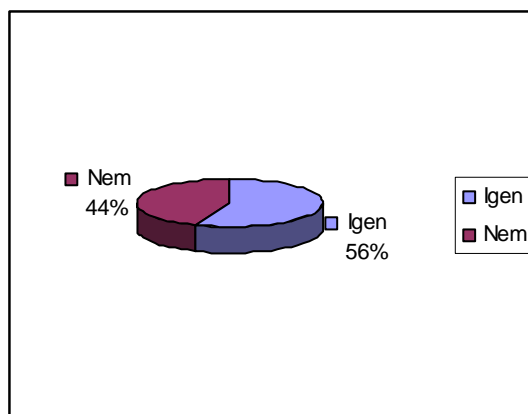
Véleményem szerint már az általános iskolában szükséges lenne a jogi oktatásra, képzésre, hiszen sokan nem tanulnak tovább. De mindenképpen a középiskola az a hely, ahol jogi oktatásban kellene részesíteni a diákokat, jelenleg a NAT ezt nem igazán teljesíti. A BsC képzésben részesülőket pedig – amennyiben van - az előző tanulmányokra ráépítve kellene oktatni.

Szükségese nek tartja-e a jog oktatását az egyetemen a különböző képzési formákban (BSc, az MSc, a vezérkari képzés és a doktori iskola)?



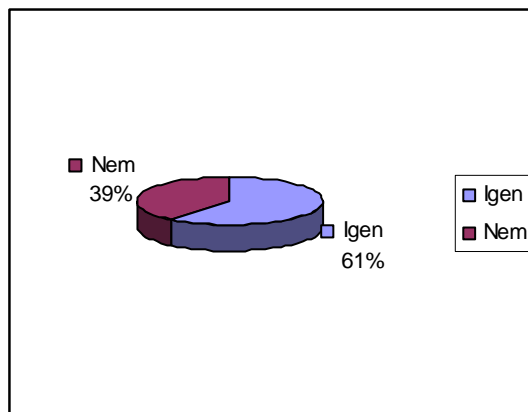
A válaszolók többsége (40%-a) az egyetem BSc képzésében tartja szükségesnek a jogi oktatást, a jogi képzést. De az MSc képzésben (23%-a), a Doktori Iskola képzésben és a Vezérkari Tanfolyamon is szükséges a jogi tanulmányok adása, a felmérétek szerint. Az utóbbi két képzési formában jogi képzés egyáltalán nincs.

Igényli-e, hogy a különböző jogi témájú előadások felkerüljenek az egyetem honlapjára?



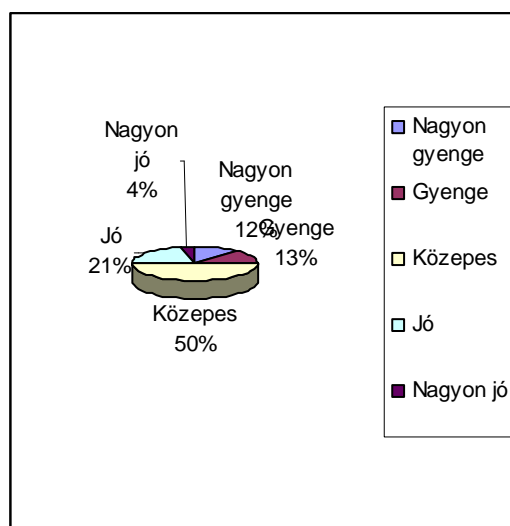
A választ adók 56%-a úgy véli, hogy szükség lenne, hogy az egyetem honlapján különböző jogi témájú előadások felkerüljenek. Ennek – véleményem szerint – semmi akadálya nem lehet, hiszen az egyetemen működő Jogtudományi és Politikaelmélet Tanszék Jogtudományi szakcsoportja rendelkezik tudományos fokozatú oktatókkal, akik az előadásaik vázlatát, esetleg az előadásuk teljes anyagát fel tudják tenni a honlapra. Így a legfrissebb információkhoz a hallgatók folyamatosan hozzá juthatnának. Ezt a gyakorlatot követi a Hadtudományi Doktori Iskola, akinek a honlapján folyamatosan megtalálhatók a különböző témájú anyagok, az iskola előadóinak előadásai. (<http://portal.zmne.hu/portal/page?>)

Véleménye szerint a humán tantárgyakat lehetne-e távoktatás keretén belül oktatni?



A kérdőívre adott válaszok szerint 61%-uk elképzelhetőnek tartja, hogy a humán tantárgyakat távoktatás keretén belül oktassák az egyetemen. Ez egy igen meglepő értékelés, bár ha figyelembe vesszük, hogy a humán tantárgyaknál alapvetően előadások vannak, és a számonkérés is alapvetően csak az elméleti anyagra épül, akkor nem lehet rajta csodálkozni. Ezt, figyelembe véve kiséleti jelleggel, vagy párhuzamosan az előadásokkal, meg lehetne tenni. Valószínű, ha a különböző előadások megjelennének a honlapon, akkor jobb eredményeket lehetne elérni a humán tantárgyaknál, esetleg a felszabadult órákat pedig más, az általános műveltséget elősegítő tantárgyak oktatására lehetne felhasználni.

Véleménye szerint milyen a jogi tankönyvellátás az egyetemen?



A megkérdezettek az egyetemen a jogi tankönyvellátást 25 %-a nagyon gyengének ill. gyengének tartotta, közepesnek 50%-a, míg 25%-a jónak ill. nagyon jónak tartotta. Csak megjegyzem, hogy az Egyetem Központi Könyvtára keretén

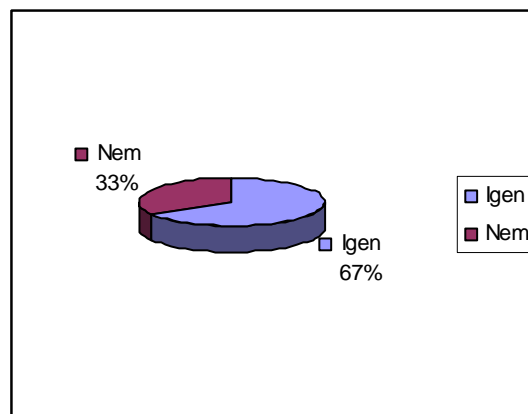
belül működő Jegyzetboltban mindössze két jogi tankönyv, Hortobágyi István: Jogi alapismeretek és Tóthné Demus Mária: Fejezetek a szerződések jogából található. Az Egyetem Központi Könyvtára rendelkezik jogi tankönyvekkel, jegyzetekkel, de ezek száma minimális, és több eléggé elhasznált, idejétmúlt.

Az 1994-ben készített disszertációmban erre a kérdésre az alábbi válaszok születtek: „A megkérdezettek a főiskolai tankönyvellátást nagyon gyengének és gyengének tartotta (26%-a), közepesnek 23%-a, jónak nagyon jónak 11%-a (40%-a nem válaszolt, ismeret hiányában).

Az akadémiai tankönyvellátást a választ adók közül nagyon gyengének és gyengének 36%-a, közepesnek 30%-a, jónak és nagyon jónak 18%-a (nem válaszolt 16%-a)”⁵⁴

Bár akkor még akadémia és főiskolák voltak a tisztképzésben, a tankönyvellátás színvonala – benne a jogi tankönyvek – is még mindig csak a középmezőnyben vannak, illetve bizonyos jogi könyvek sokkal rosszabb helyzetben.

Szükségesnek tart-e egy új jegyzetet, tankönyvet a jogi oktatás segítése érdekében?



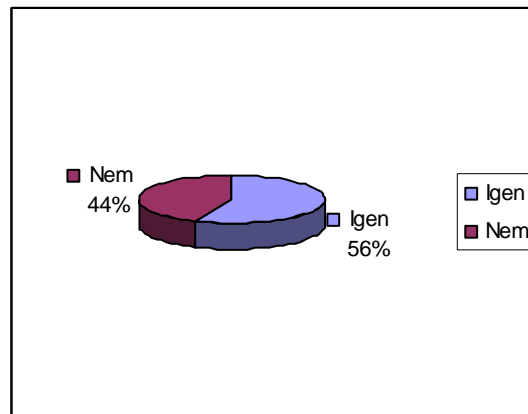
A megkérdezettek 67%-a szükségesnek tartja, hogy egy új, a jelen kor követelményének megfelelő tankönyv, hadi jogi jegyzet álljon a hallgatók rendelkezésére. Minden egyetem, főiskola jegyzeteket, tankönyveket készít a hallgatók felkészítésének színvonalának emelése érdekében. A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen is véleményem szerint szükség van egy átfogó, alapfokú jogi jegyzetre, vagy tankönyvre a jogi oktatás területén. Elképzelhetőnek tartom

⁵⁴ Csery Péter: A parancsnoki joggyakorlat területei és az arra való felkészítés a Magyar Honvédség katonai tanintézteiben Egyetemi doktori értekezés 1994. Budapest 41.p.

esetleg a CD-n való megjelenést is, mely frissítése és elkészítése gyorsabb és hatékonyabb lehet. Ez nem lehet költségvetési gond.

Bizonyos előre lépés tapasztalható azzal, hogy 2009-ben megjelent egy szakkönyv, mely előszavában így fogalmaz: „A fegyveres összeütközések joga” című szakkönyv jelentős hiányt pótol....Ezekre az ismeretekre – összhangban a NATO gyakorlatával – szükség van a felsőfokú katonai felkészítésben, valamint a missziós feladatokban szolgálatot teljesítőknél.”⁵⁵

Szükségesnek tart-e egy szöveggyűjteményt a jogi oktatás segítése érdekében?

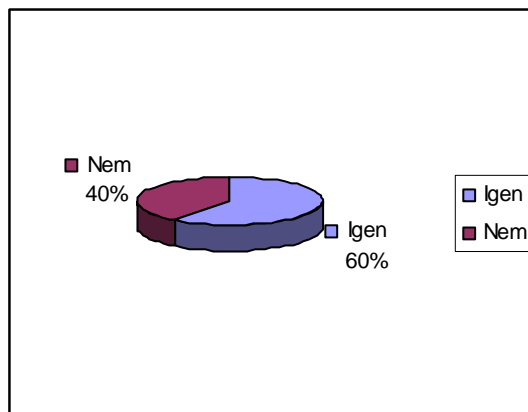


A kérdőívre válaszolók 56%-a tartja úgy, hogy igenis szükség van egy szöveggyűjtemény kiadására az egyetemen, a jogi oktatás segítése érdekében. Bár ki kell emelni a 2009-ben megjelent „A fegyveres összeütközések joga” Zrínyi Kiadó, Budapest című szakkönyvet, amely jelentős hiányt pótol, de nem pótolhatja a képzésben részt vevő hallgatók alapfokú jogi tankönyv, jegyzet és egyéb segédletek hiányát.

A szöveggyűjteményt lehetne kapcsos formában vagy CD-n elkészíteni, vagy esetleg az egyetem honlapjára feltenni, megteremtve ezzel az állandó frissítési lehetőségét.

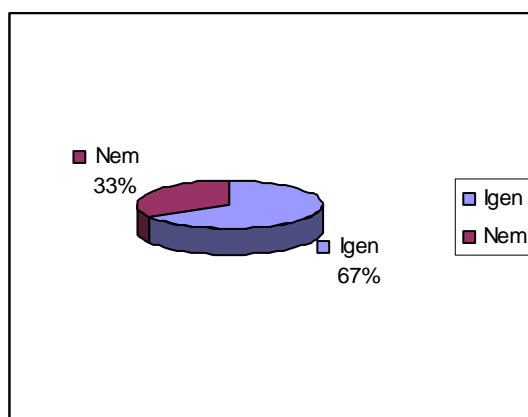
⁵⁵ A fegyveres összeütközések joga. Zrínyi Kiadó, Budapest 2009. 15.p.

Szükségesnek tart-e egy ábragyűjteményt a jogi oktatás segítése érdekében?



A megnyilatkozók 60%-a – s ez hasonlít a tankönyv igényére is – jónak, szükségesnek tartaná, ha az oktatás segítése érdekében ábragyűjtemény kerülne kiadásra. A polgári életben is a jogi oktatás megkönnyítése érdekében kártyák, ábragyűjtemények találhatóak akár az egyetemek általános karain, akár a jogi karain. A ZMNE-n is fel kellene vállalni a Jogtudományi szakcsoportnak ezt a hálás, ugyanakkor nehéz feladatot. Több tanszék, rendelkezik tantárgyi ábragyűjteménnyel, mely megkönnyíti a nehezebben megérthető tantárgyaknál az összefüggéseket a hallgatók részére.

Véleménye szerint elegendő órában oktatják a jogi tantárgyat az egyetemen?



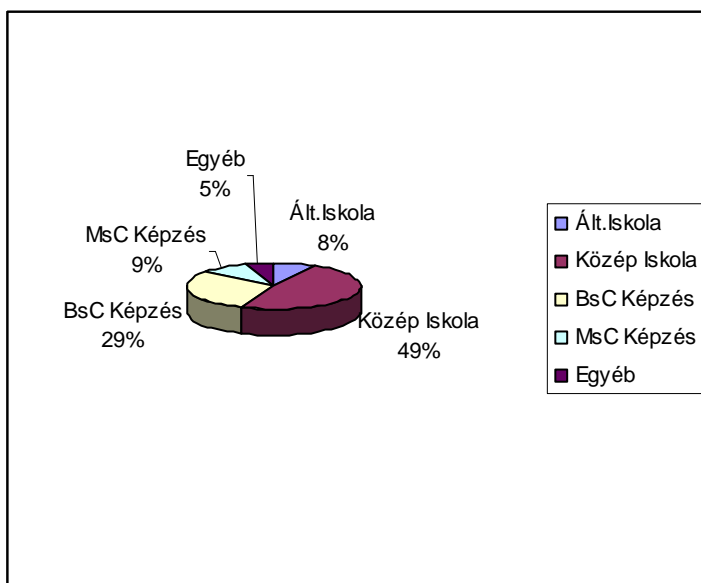
A válaszolók 67%-a elegendőnek tartja az óraszámot az egyetemen, amit a jogi képzés keretén belül megkap, ugyanakkor az 1/3-a nemleges választ adott. Az előbb említett doktori disszertációmban lévő megállapítás: „*nagyobb óraszámban szükséges mindhárom képzési formában a jogi oktatást folytatni*”.⁵⁶

⁵⁶ U.o. 44.p.

Az Egyetem Múzeumában megtalálható 2006-2007 évi Egyetem Történeti Könyvében a II. kötetében a következő található:

„A társadalomtudományi tantárgyaknál különösen megmutatkoznak a történelmi, a jogi, társadalomtudományi, politikai, katonai ismeretekben érzékelhető hiányosságok, olykor pedig a napi tájékozottság deficitje. Az elvártnál alacsonyabb a számítástechnikai tudás szintje. A szakismereti hozott ismeretanyag elsősorban szervezett – specifikus, meglehetősen gyakorlatias és erős beosztásra szabott.. Szélesebb körű ismeretekkel csak kevesen rendelkeznek. Általános tapasztalat a szakmai és a jogi háttér hiányos ismerete, és a nemzetbiztonsági elméleti-elvi alapképzések kuszasága...”⁵⁷

Az Ön véleménye szerint a civil életben is használatos jogi ismereteket milyen iskolatípusban kellene alapvetően oktatni?



A válaszolók 49%-a a középiskolát jelölte meg, mint azt az intézményt, ahol a civil életben is használatos jogi ismereteket kellene alapvetően oktatni, bár 29%-uk a BSc képzést preferálta.

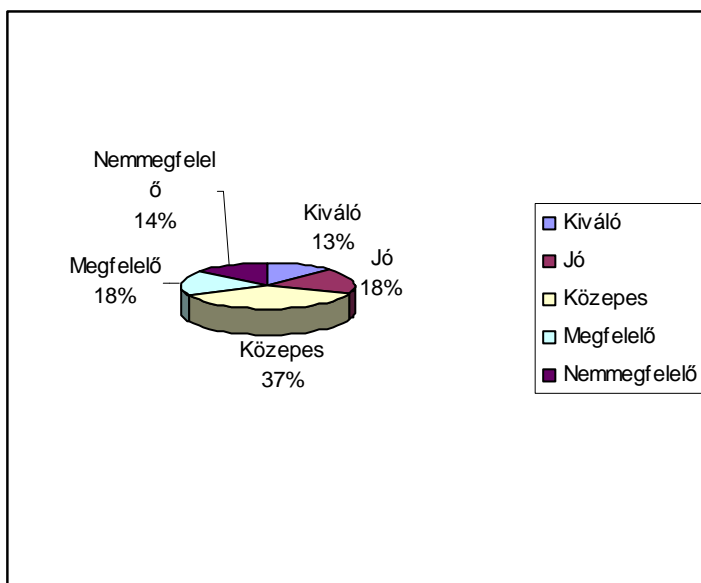
A NAT is foglalkozik az Állampolgári jogok ismeretével, de a középiskolákban – véleményem szerint – nagyobb hangsúlyt kellene fektetni a mindennapi életben használatos jogi ismeretekre. Így az Alkotmányt, a polgári jog, a büntető jog és a közigazgatási jog bizonyos területeit célszerű lenne oktatni.

⁵⁷ Egyetem Történeti Könyv 2006-2007 (ny.t.sz.:1164/100) II. kötet 184. p.

A BSc képzésben – így az egyetem is – az „elmaradt civil jogi képzést” kénytelen folytatni olyan aktuális jogi kérdésekkel, mint az Alkotmányjog, a Polgári jog, a Büntetőjog stb.

Ha ezeket a középiskola csak alapszinten is tanítaná, akkor sokkal könnyebb lenne a felsőoktatás ezirányú helyzete.

Milyennek ítéli meg a beosztása ellátásához szükséges jogi felkészültségét?



A megkérdezettek 37%-a a jogi felkészültségét közepesnek ítélte meg. Ha azonban a nem megfelelő és a megfelelő válaszokat vesszük figyelembe, akkor ez az arány 32%. Ez azt jelenti, hogy a megkérdezettek közel 1/3-a - ha egy jogi témában döntéshozás előtt áll, akkor – nem, vagy csak alig képes helyesen, a törvény szerinti döntést meghozni.

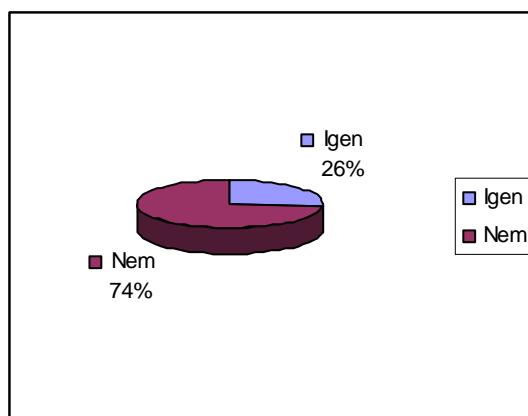
A már említett disszertációban erre a kérdésre az alábbi válaszok születtek: *„Ha a megfelelő és a nem megfelelő válaszokat összevonom, akkor a válaszolók közel fele (48%-a) jogi felkészültsége gyenge, vagy nem megfelelő. A válaszolók 1/6-a a beosztás ellátásához nem megfelelő jogi ismeretekkel rendelkezik.*

Alig 1/3-a (32%-a) az, aki átlagosra értékeli a jogi felkészültségét, s mindössze 1/5-e (19%-a) az, aki jó vagy kiváló ismeretekről tesz tanúbizonyságot (saját véleménye szerint).

Ezek az adatok meglepőek, ugyanakkor élesen bizonyítják, hogy a jogi képzésre, a parancsnoki joggyakorlatra nagyobb figyelmet kell(ene) fordítani.”⁵⁸

Tehát a közel másfél évtized alatt a jogi képzés fejlődésének ellenére még a katonai felsőoktatásban is további teendők vannak.

Az eddigi élete során (civilként és katonaként) érte-e hátrány azért, mert nem volt megfelelő jogi ismerete?



A válaszolók 74%-a jelezte, hogy még semmiféle hátrány nem érte azért, mert nem volt megfelelő jogi ismerete. Ez lehet szerencse is, de lehet arra is következtetni, hogy ha valami jogi természetű kérdés felmerült, akkor szakemberhez, jogászhoz vagy ügyvédhez fordult a megkérdezettek döntő többsége.

Ugyanakkor több mint ¼-ét már érte hátrány a jogi ismerete hiánya miatt, átlagosan egyszer, kétszer, de volt olyan is, aki jelezte, hogy öt ötször is érte.

Mennyire tartja fontosnak a napi munkája során az alábbi jogi témaköröket?

1. Alkotmány
2. Katonák jogállásáról szóló törvény
3. Honvédelmi törvény
4. Büntetőjog, büntetőeljárás jog
5. Polgári jog, polgári eljárás jog
6. Fegyelmi jogkör gyakorlása
7. Munkajog, közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény
8. Családi jog
9. Pénzügyi jog

⁵⁸ Csery Péter: A parancsnoki joggyakorlat területei és az arra való felkészítés a Magyar Honvédség katonai tanintézetében Egyetemi doktori értekezés 1994. Budapest 45.p.

10. Missziós jog, NATO jogszabályok

11. Nemzetközi hadijog

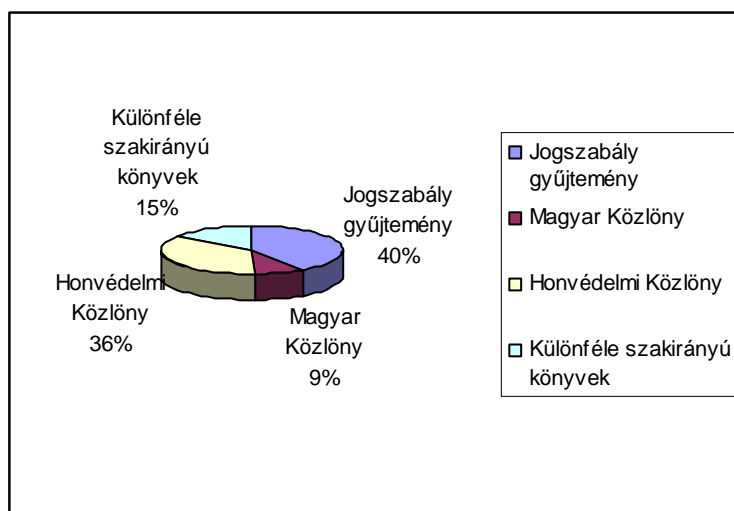
12. Európai Unió jogszabályai

A megkérdezettek a fenti sorrendet állították fel, mint olyat, amit a napi munkavégzése során használ. Kiemelkedik az Alkotmány, a Katonák jogállásáról szóló törvény, a Honvédelmi törvény, a Büntetőjog, büntetőeljárás jog, a Polgári jog, polgári eljárás jog, a Fegyelmi jogkör gyakorlása.

A már említett disszertációban erre a kérdésre az alábbi válaszok születtek: „...a legfontosabbak (kiemelten fontosak) a Katonák jogállásáról szóló törvény (tervezet), a Honvédelmi törvény, a Fegyelmi jogkör, valamint az Alkotmány. Tehát ezekre a témakörökre – az oktatás folyamán – még nagyobb hangsúlyt kell(ene) fektetni.”⁵⁹

Tehát a különböző szakoknál, szakirányoknál a katonai felsőoktatásban a jogi képzésnél ezeket a véleményeket figyelembe kell(ene) venni, és ennek megfelelően kell(ene) a képzést átalakítani.

Beosztása ellátásához véleménye szerint milyen jogi szakkönyvek szükségesek?

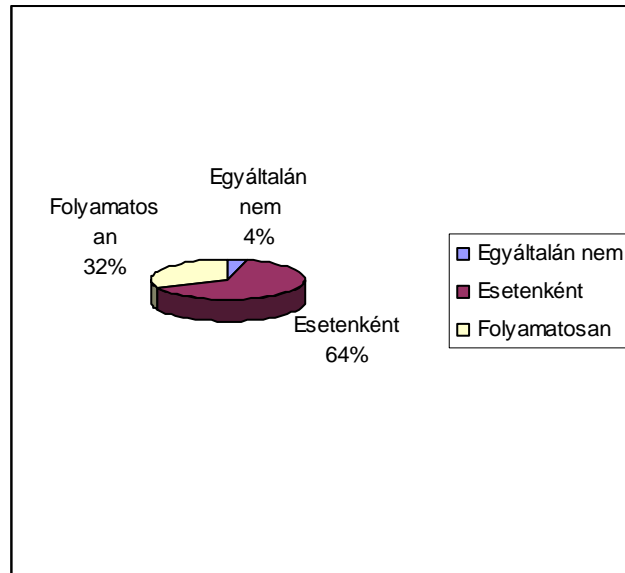


A válaszolók 40%-a Jogszabály gyűjteményt, 36%-a Honvédelmi Közlönt jelölt meg, mint olyan jogi dokumentumot, ami munkája során szükséges ill. szükséges lehet. Az utóbbi a www.honvedelem.hu internetes honlapon megtalálható, tehát csak internetre van szükség a felhasználónak. A Jogszabály gyűjtemény kiadását akár a Honvédelmi Minisztérium is felvállalhatná, s ezzel egyszerre a csapatok ellátását, valamint a jogi képzésben résztvevő hallgatók segítségét is

⁵⁹ U.o. 48.p.

megoldhatná.(Régebben volt ehhez hasonló: Kézikönyv az Alkotmányról és a katonák szolgálati viszonyára vonatkozó legfontosabb jogszabályokról. A Honvéd Vezérkar kiadványa. 1998.)

Mennyire számíthat az alakulatnál ügyei intézésében jogász szakemberek segítségére?



A kérdésre válaszolók 32%-a számíthat az alakulatnál az ügyei intézésében jogász szakember segítségére, esetenkénti segítségre 64%. Ez azt jelenti, hogy a megkérdezettek viszonylag jó helyzetben vannak. (Ez nem biztos, hogy a csapatoknál is hasonló helyzet van)

A már említett disszertációban erre a kérdésre az alábbi válaszok születtek: „A válaszolók csupán 32%-a számíthat folyamatosan képzett jogász segítségére. Esetenként 45%-a, egyáltalán nem pedig a megkérdezettek 23%-a.”⁶⁰

Összességében a kérdőívek elemzése alapján – amely nem reprezentatív – egyfajta összegzést lehet tenni a jogi oktatás, a jogi képzés feladataira, a hallgatók hatékonyabb felkészítése érdekében. A disszertációban a 3.5. fejezetben a javaslataimat – ezeket is figyelembe véve – megteszem.

⁶⁰ U.o. 49.p.

3.2. A KÜLÖNBÖZŐ KÜLFÖLDI MISSZIÓKBAN RÉSZT VETTEK VÉLEMÉNYE A PARANCSNOKI JOGI FELKÉSZÍTÉSRŐL. VÁLTOZTATÁSÁNAK SZÜKSÉGESSÉGE A TAPASZTALATOK ALAPJÁN

Az elképzelésem szerint legalább 10-12 fő, missziót megjárta tiszt véleményét értékelve vontam volna le következtetéseket a parancsnoki jogi felkészítésről, de sajnos mindössze 4 fő volt hajlandó véleményt mondani ill. a kérdőívet kitölteni. (10. sz. melléklet) Három fő ezredesi rendfokozatot visel, egy Németországban, egy a volt Jugoszláviában, egy pedig –többek között –Irakban tevékenykedett, a negyedik alezredesi rendfokozatú, Angolában, Hegyi Karabahban, ill. Kuvaitban szolgált, hosszabb-rövidebb ideig.

Így a kérdésekre adott válaszokat változtatás nélkül mellékelem, következtetést ezekből a válaszokból általánosítani nem lehet, ezek csak jelzésszerűek, de annyit mindenképpen jeleznek, hogy a jogi képzéssel nincs minden rendben a felsőfokú katonai képzés területén.

A főiskolai és az akadémiai /egyetemi/ képzésben a jogi oktatás területén tanultakat hogyan, milyen módon tudta hasznosítani a külföldi szolgálata alatt?

Csak mint valami nagyon távoli alapokat!

A tanultak egyrészt elhalványultak, másrészt a felmerülő jogi problémákat csak fogadott ügyvéd segítségével, hosszan tartó munkaügyi peren keresztül tudtam korrekten rendezni (járandóságok megcsorbítása)

Gyakorlatilag minimálisan. Ennek oka egyrészt az, hogy a nemzetközi környezetben végzett munka jogi aspektusait nem tanultuk, másrészt, hogy maga a nemzetközi közösség is akkor tanulta ezt a fajta munkát és jogi furfangokat.

Igen, a nemzetközi jogi ismereteket.

A konkrét feladatra való felkészítés során kapott-e jogi segítséget?

Nem túlságosan, de nem is igényeltem!

Igen.

Igazából nem. Kivétel volt talán az, hogy mint katonának milyen itthoni jogi hátterem van (pénzügyi téren, baleset és halál esetén). Ez minimális ismerete volt. A nemzetközi környezet jogi háttere nem kapott semmilyen megvilágítást.

Jó példa erre (műszaki főnökként ezzel volt bajom elég) a környezetvédelmi problémák jogi rendezése. Teljesen új volt külföldön és itthon egyaránt.

Igen, a HM FEH-től és a HM IMEFO-tól a felkészítés során alapvető nemzetközi jogi ismereteket.

Tapasztalatai szerint milyen jogi képzésre lett volna szüksége a még eredményesebb tevékenységhez?

Nem kellett több, az alapok a lényegesek, a többit megszerzi az ember menet közben!

A jogszabályokat az előjárónak is be kellett volna tartania (Vezérkar)

Nyilván szükséges egy célirányos (azaz adott misszióhoz és adott beosztáshoz) kapcsolódó jogi tájékoztatás a nemzetközi környezetben végzett munkához. Ezen túl pedig elengedhetetlen a „munkavállaló” jogi képbe hozása, hogy csökkenjen kiszolgáltatottsága.

A békefenntartáshoz a nemzetközi jogi ismeretek – amelyek a konkrét feladatra szolgáltak – elegendőek voltak.

Véleménye szerint jelenleg a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen a BsC, az MsC, valamint a vezérkari képzésben milyen átfogó jogi képzésre lenne szükségük a katonai hallgatóknak? És a civil hallgatóknak?

Nem kellett több, az alapok a lényegesek, a többit megszerzi az ember menet közben!

Nem tudom, sajnós nem ismerem, hogy jelenleg mit oktatnak. De véleményem szerint, sok esettanulmányt is meg kellene említeni.

Az átfogó talán túlzás, de a jogi képzés kiszélesítése indokolt. Elsősorban a felsőfokú vezetőképzésében lévő hallgatók profitálhatnak ebből.

Mivel az Akadémiát 1985-ben végeztem, jelenleg a jelen folyó konkrét képzést (jogi) nem ismerem.

3.3. A MODERN EXPEDÍCIÓS FELADATOK VÉGREHAJTÁSÁRA KÉPES ÁLLOMÁNY JOGI FELKÉSZÍTÉSE

A modern válságkezelési feladatok az ENSZ, a NATO és az Európai Unió kiemelt területe a tevékenységüknek. A XXI. századi misszióknak jellemzője a komplex misszió, a területeken a terrorizmus fenyegetettség erősödése, a gyerekkatonák megjelenése, az informatikai hadviselés fokozódása, a missziós biztonsági környezet gyökeres átalakulása, a békemissziók szereplőinek bővülése, a háborús missziók privatizálódása, befektetők, zsoldosok, beszállítók megjelenése a műveleti területeken. Ezekhez a feladatokhoz egyre több katonai erő szükséges, s a tagállamok pedig egyre több fegyveres katonát, rendőrt bocsát rendelkezésre, a világ különböző területein.

A válságkezelő műveletekben hazánkat közel ezer fő katona képviseli, nem mindegy, hogy milyen felkészültséggel. A kiutazókat külön felkészítik a célország történelméből, kultúrájából, viselkedésükből, a területen működő állam legfontosabb jogszabályaiból, esetleg külön útmutatót is készítenek, főleg azok számára, akik a polgári-katonai együttműködés területén (CIMIC) dolgoznak.

A 21. századi hadviselés változása, felveti a jog, különösen a nemzetközi jog régi-új felelősségét. A modern hadviselésre, annak szabályozására a hágai jog hivatott.

A modern, expedíciós feladatok ellátására képes állomány jogi felkészítése kiemelt feladat kell, hogy legyen. Hiszen nem elég a nyelv ismerete (általában az angol!), a fizikai, pszichikai, katonai felkészítés, hanem szükséges a hadijogi, a nemzetközi jogi, az általános jogi felkészítés is.

„Nemzetközi hadijog ismeretek területén minden katona ismerje:

- *a nemzetközi hadijog előírásait, legyenek képesek azok gyakorlati alkalmazására (betartására, betartatására) különböző szituációkban;*
- *az erő és a fegyver alkalmazásának eseteit, formáit.*

A felkészítés során dolgozzák fel a nemzetközi hadijog alapjait és a nemzetközi jeleket és jelzéseket. A záró gyakorlaton egy beállított szituációban gyakorolják az

*erő és a fegyver alkalmazásának előírásait. A felkészítéskor használják fel a „Harcoljunk jogszerűen.”*⁶¹

Annak ellenére, hogy pl. Afganisztánban is a parancsnok mellett jogi szakember, jogi tanácsadó is van, az állomány, aki nap mint nap műveleti területen tevékenykedik, az alapvető jogszabályokat ismerniük kell(ene).

„A jogi tanácsadó feladatai:

- 1. Katonai művelet jogi környezetének feltérképezése*
- 2. ROE (A művelet-végrehajtási szabályok /Rules of Engagement/ kialakítása*
- 3. A parancsnok tájékoztatása*
- 4. A ROE felülvizsgálata, új ROE kérése, ill. változás kezdeményezése*
- 5. Az alárendelt állomány tájékoztatása*
- 6. A ROE-re való képzés*
- 7. ROE-kártya”*⁶²

Célszerű lenne a különböző területeken tevékenykedő expedíciós hadsereg, a békefenntartó hadsereg tagjai részére a szolgálati területükön egy olyan zsebkönyvet kiadni, amiben - többek között – megtalálhatók lennének a legfontosabb jogszabályok is megtalálhatók lennének, illetve különböző esetekben mi a teendő, hogy a későbbiekben ne legyen belőlük nemzetközi bírósági ügyek.

*„...a jogalkotás – az elmúlt öt évben – a nemzetközi műveletekben való részvétel törvényi szintű újraszabályozására, valamint a missziós tevékenység végrehajtási feltételeinek javítására irányult...”*⁶³

Ennek megfelelően az Országgyűlés két esetben is módosította az Alkotmányt, ezzel lehetővé tette a kormány részére a magyar katonák külföldre küldését NATO- és az EU-műveletek esetén. Ez a változás lényegesen csökkentette a határozathozatalhoz szükséges időt. Változtak a szolgálati jogviszonyt szabályzó törvények és végrehajtási utasítások, melynek következtében komplett alegységeket lehet kiküldeni a műveleti területekre. A jogállási törvény és a szolgálati szabályzat pedig külföldi szolgálatteljesítés feltételeit változtatta meg, tartalmazza a nemzetközi hadviselési szabályokat és egyezményeket. A jogalkalmazási munka fejlesztése

⁶¹ Kézikönyv a hadijogról a fegyveres erők számára. (ny.t.szám: 463/323 című HM HVK kiadványt

⁶² Papp Gyula: Az Iraki Kiképző Misszió hátterében. Hallgatói Közlemények 2007/2. szám 70.p.

⁶³ Dr. Varga Attila Ferenc: A jogi tanácsadó szerepe a művelet-végrehajtási szabályokkal kapcsolatban Hadtudományi Szemle 2009/2.szám (<http://hadtudomanyiszemle.zmne.hu>)

tovább folyik, változatlanul fontos feladat a külföldi missziós katonai szolgálat szabályainak kiegészítése, aktualizálása.

Ezeket a változásokat a katonai felsőoktatásban is figyelembe kell venni, hogy a kikerült, friss diplomával rendelkezők a legújabb információkkal vehessenek részt a csapatok munkájában.

A Magyar Honvédség Összhaderőnemi Parancsnokság fő feladatai közé tartozik a HM Honvéd Vezérkar főnök közvetlen irányítása alá tartozó szervezetekkel, valamint a rendvédelmi szervek és a katasztrófavédelem erőivel, továbbá a szövetséges erőkkel együtt működve:

”b) a szövetségi és nemzetközi szerződésekből eredő egyéb katonai kötelezettségek – különösen a kollektív védelmi, békefenntartó és humanitárius feladatok – összhaderőnemi feladatai végrehajtásának tervezése és vezetése;

*d) a szövetségi rendszerben, illetve a különböző nemzetközi szervezetek alárendeltségében béke támogató és válságreagáló műveletekben részt vevő ideiglenes katonai szervezetek és az MH ÖHP alkalmazási körébe tartozó műveleti területen egyéni beosztást betöltők nemzeti adminisztratív irányítása, kiválasztásának, felkészítésének és feladat végrehajtásának irányítása és ellenőrzése;”*⁶⁴

Ennek megfelelően a Magyar Honvédség Összhaderőnemi Parancsnokság feladata a különböző missziókban résztvevő állomány kijelölése, felkészítése, útbá indítása, ellátása, visszafogadása, állományváltása, stb.

*„Egy sikeres katonai misszió végrehajtásához, az erők elfogadtatásához, a lakossággal való zökkenőmentes kapcsolattartásához létfontosságú, hogy ismerjük a műveleti terület lakosságának kulturális szokásait, szociális viszonyait, történelmét, a terület gazdasági, politikai sajátosságait. Ezen ismeretek összegyűjtése, megismerése, elsajátítása jelentősen hozzájárul ahhoz, hogy jobban megérthessük a kialakult helyzetet, kevesebb konfliktussal vegyünk részt a békeműveletek során jelentkező nehézségek megoldásában.”*⁶⁵

⁶⁴ Szenes Zoltán : Nemzetközi együttműködés a békeműveletekben – Kihívások és korlátok c. nemzetközi konferencián (Graz, 2006. június 8–10.) tartott angol nyelvű előadás kibővített, cikkesített változata

⁶⁵ <http://www.hm.gov.hu/honvedseg/mhohp>

A Magyar Honvédség Civil-Katonai Együtműködési és Lélektani Művelési Központ civil-katonai együtműködési feladatokat és lélektani műveleteket hajt végre. Feladata – többek között – a katonák felkészítése a feladatok végrehajtására, kiadványok készítése, előadások, konferenciák szervezése, lebonyolítása.

Például a 2007-ben kiadott Koszovó CIMIC kézikönyve tartalmaz jogi elemeket is, így megemlíthető a Szokásjog – Kanun alfejezet, melyben *„részletesen leírja a „törvénykönyv” a Kanun szabályozási fordulatait, hatásait az albánok mindennapi életére. Szabályozza az élet valamennyi területét, a magatartási formákat, cselekedeteket, iránymutatást ad a házasság, a házaselet, a család, a vallásgyakorlás, a tulajdonlás, a csere, a kereskedelem, a munka, a szerződés-kötés, az adott szó, a károkozás mindennapi kérdéseinek megválaszolásához. A Kanun rendelkezik az igazságszolgáltatás rendszeréről, a vérbosszú rendszeréről.*⁶⁶

Ki kell emelni a 2010-ben átdolgozott és kiadott két – az Interneten hozzáférhető (http://www.hm.gov.hu/honvedseg/cimic_kezikonyvek) – kézikönyvet, melyek viszonylag jól hasznosíthatók (Missziós alapismeretek kézikönyv / A 125 oldalas kiadvány semmiféle jogi alapismereteket nem tartalmaz, pedig ebben a kiadványban is célszerű lenne legalább a legfontosabb nemzetközi hadijogi ismereteket megjelentetni! / ; Baghlan tartomány CIMIC kézikönyve /A 164 oldalas kiadvány 39 fejezetből áll, a 10. fejezet részletesen foglalkozik a jogrendszerrel, ezen belül is a szokásjoggal, a Saria, a muzulmán jogrendszerrel, valamint a Pashtunwahi-val (a pastu törzsek sajátos szokásjogával) /).

Ezek és az ehhez hasonló kiadványok segítik a missziókban résztvevő állomány napi tevékenységét, munkáját, a terület jobb megismerését. Itt kell megemlíteni, hogy a 2009-ben kiadott „A fegyveres összeütközések joga” című szakkönyvet, kézikönyvet a missziókba menő parancsnokok minden esetben megkapják. A visszajelzések szerint a művelési területeken jól tudják hasznosítani.

A béketámogató műveletek: helyük a hadtudományban, nemzetközi és hazai jogi háttérük címmel a Magyar Hadtudományi Társaság, ZMNE, az MTA Hadtudományi Bizottsága szervezésében 2010. február 25-én konferenciát szervezett. *„A konferencia célja az volt, hogy bemutassa napjaink konfliktusainak újszerű szereplőit és kihívásait, vázolja általános jellemzőit és a béketámogató*

⁶⁶ Koszovó CIMIC kézikönyve. A Magyar Honvédség Összhaderőnemi Parancsnokság kiadványa.2007

műveletek helyét a hadtudomány rendszerében, valamint összegezze a témával kapcsolatban eddig feltárt főbb elméleti és gyakorlati kérdéseket.”⁶⁷

A konferencián két „jogi témájú” előadás hangzott el (József Péter: A konfliktusok (ezen belül a békeműveletek) újszerű szereplői és kihívásai a nemzetközi hadijog tükrében; Végh Károly: A nemzetközi békeműveletek végrehajtásának nemzetközi-jogi keretei – emberi jogoktól a humanitárius nemzetközi jogig), melyek alkalmasak lehetnek az expedíciós feladatokra felkészülő állomány ismeretanyagának bővítésére.

Véleményem szerint azonban szükséges lett volna egy olyan témát is beiktatni a konferenciába, mint a jog, a hadijog oktatásának szerepe a katonai felsőoktatásban.

Összességében: a modern expedíciós feladatok végrehajtására olyan fizikailag és szellemileg felkészített állomány szükséges, amely a műveleti területen képes – a nemzetközi jog szabályai szerint – tevékenykedni, a lakóssággal pedig megfelelő kapcsolatot kialakítani.

3.4. A TUDATOSAN VÁLLALT FEGYELMEZETT TISZT HELYE, SZEREPE A HADSEREGBEN

A hadseregek minden korban kiemelt jelentőséget tulajdonítottak a katonai fegyelemnek, így a NATO tagállamként tevékenykedő Magyar Honvédségnél a honvédelemről szóló 1993. évi CX. törvény, valamint a Szolgálati Szabályzat is megkülönböztetett szerepet szán a katonák fegyelmi helyzetére.

A tiszt meghatározó tevékenységet tölt be a hadseregben, ezért elengedhetetlen, hogy minden tevékenysége, legyen az szolgálati, vagy magán, a rá vonatkozó törvényeket maradéktalanul megtartsa. Ennek kialakítását már a katonai képzés során el kell sajátítania, sajátíttatnia. Ehhez kiváló katonapedagógusok, tanárok, kiképzők szükségesek, akik példát mutatnak a tisztjelölt hallgatóknak, majd olyan tisztnek, akikre felnézhet a fiatal tiszt. A ZMNE-n e tevékenység segítésére jött létre a mentori rendszer, melyben résztvevők életük példájával, kisebb nagyobb tanácsokkal láthatják el a tisztjelölteket, folyamatosan figyelemmel kísérhetik a hallgatók tevékenységét a „beöltözéstől” a tisztavatásig.

⁶⁷ MHTT konferencia A béketámogató műveletek: helyük a hadtudományban, nemzetközi és hazai jogi hátterük Hadtudomány 2010.1-2.szám 3.p.

*„A tapasztalatok azt mutatják, hogy a Magyar Honvédség működése során – a felgyorsult, feszültségektől sem mentes társadalmi átalakítások hatására, illetve más alapvető feladatok előtérbe kerülése miatt – a figyelem elterelődött a katonai fegyelemtől, a katonai élet sajátos belső viszonyainak az új követelményekhez való alakításáról.”*⁶⁸

Az 1989-es rendszerváltás hatására új környezeti feltételek alakultak ki, és a kialakuló értékzavarok, a személyiségi jogok biztosítása és a szolgálati rend közötti feszültségek megoldása – a hadsereg sajátosságából adódóan – jelentős fáziskéséssel indult be. A haderőreformok, a stratégiai felülvizsgálatok, a struktúraváltozások, a NATO-tagságunknak megfelelő követelménytámasztás, az integráció, a hivatásos állomány drasztikus csökkentése elterelte a figyelmet a szolgálati rend és fegyelem kialakítására és megtartására. Pedig a fegyelem nélküli hadsereg előbb-utóbb a feszültség gócpontjává válik, a benne tevékenykedő hivatásos, szerződéses állomány, a polgári alkalmazottak egymás közötti kapcsolatuk veszterhessé válhat. Ezért is

*„...a katonai fegyelem megteremtésének és folyamatos fenntartásának alapvető célja: a Magyar Honvédségnek alárendelt szervezeteinek szilárd alapot és feltételeket biztosítson alaprendeltetésükből adódó feladataik, működőképességük, kiegyensúlyozott életük és tevékenységük végrehajtásához.”*⁶⁹

A katonai fegyelem egyik eleme, a hadseregen belüli alá-fölérendelési viszony, a Magyar Honvédség elöljárói intézményrendszere. Ebben a rendszerbe kell beilleszkedni azoknak, akik egy hosszabb időre vállalják a haza szolgálatát, a haza védelmét, a világ bármely területén a külszolgálatot. Bármilyen kis szervezetben megtalálható a parancsnok, a beosztott, közöttük függelmi viszony alakul ki.

*„A Szolgálati Szabályzat módosításáról szóló 22/1997 (X.3.) HM –rendelet szakszerűen határozza meg a parancsnok jogállását. „A katonai szervezet élén egyszemélyi felelős parancsnok áll, aki gyakorolja a szervezetre ruházott összes jogosítványt és hatáskört.”*⁷⁰

Ez a hatáskör ugyanakkor felelősséggel is jár, hiszen nem csak saját magáért felel minden tekintetben, példamutatóan kell, hogy tevékenykedjen, hanem a

⁶⁸ Kassai László: A katonai fegyelemtől Új Honvédségi Szemle 2003. 6. szám 44.p.

⁶⁹ U.o. 44-45.p.

⁷⁰ Kassai László: A Magyar Honvédség elöljárói intézményrendszere Új Honvédségi Szemle 2006. 3. szám 63.p.

beosztott tevékenységéért is felelősséget kell, hogy vállaljon. Az utóbbi időben ennek következtében is váltottak le magas rangú vezetőket.

„A honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2004. évi CV. törvény (a továbbiakban: Hvt.) a honvédség irányítása és vezetése címet viselő IX. fejezetében, és azon belül a honvédség függelmi viszonyairól szóló alcímben rendelkezik a honvédség elöljárói intézményéről. A törvény szerint: „A katonák a szolgálatukat a Honvédségnél fennálló függelmi rendszerben teljesítik. E rendszerben az a katona, akinek joga és kötelezettsége más katonák tevékenységének irányítása: elöljáró vagy felettes, akire pedig ez a jogkör kiterjed: alárendeltek.”⁷¹

Ezeket a hadseregben tevékenykedő valamennyi állománykategóriának pontosan, tudatosan kell vállalni, s itt is példamutató szerepet kell betölteni a fegyelmezett tiszteknek.

„Az elöljárói és felettesi, illetve alárendeltségi viszonyban az egyszemélyi felelős vezetés (parancsnoklás) elve, a szolgálati és szakmai elöljárói, illetve a hivatali és szakmai felettesi irányítás és vezetés során érvényesül”.⁷²

A Hvt. szerint a honvédségnél a katonai tevékenység irányítása kétfajta elöljárói rendszerben valósul meg:

- 1.) A szolgálati elöljárói, illetve felettesi rendszer;
- 2.) A szakmai elöljárói, illetve szakmai felettesi rendszer.

A szolgálati elöljáró parancsnoklási jogosítvánnyal rendelkezik, a jogi eszközök: parancs; intézkedés; felülvizsgálat, ellenőrzés, elismerés, fegyelmi jogkör.

A szolgálati és szakmai elöljárók általános kötelezettségeit a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses katonák jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvény (továbbiakban: Hjt.), a Hvt., a Szolgálati Szabályzat, az állami irányítás egyéb jogi eszközei, belső rendelkezések, a szervezeti működési szabályzatok határozzák meg.

A hivatali és szakmai felettesek – akik lehetnek köztisztviselők és közalkalmazottak – általános kötelezettségét egyrészt a köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvény, másrészt a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény, rájuk vonatkozó mértékben a Hvt. és a Szolgálati Szabályzat, valamint a szervezeti és működési szabályzatok határozzák meg.

⁷¹ U.o. 63.p.

⁷² U.o. 63-64.p.

A 24/2005.(VI.30.) HM-rendelettel kiadott Szolgálati Szabályzat 23.pontja szerint: „A Szolgálati Szabályzat a parancsnokok számára előírja, hogy feleljen meg a beosztásával szemben támasztott követelményeknek, melynek érdekében:

- legyen aktív és minden körülmények között intézkedésre képes, egyben tudja mozgósítani alárendeltjeit a katonai szervezet előtt álló feladatok megoldására;

- legyen képes következetesen élni szolgálati hatalmával a rábízott katonai szervezet eredményes vezetése érdekében;

- mutasson példát alárendeltjeinek a katonai erények és magatartás területén, legyen erkölcsileg feddhetetlen;

- legyen határozott parancsnoki fellépése, legyen magával és alárendeltjeivel szemben igényes, szavaiban, tetteiben következetes, megfontolt, uralkodjék indulatain, alárendeltjeinek tetteit mindenkor higgadtan és igazságosan ítélje meg, ne legyen velük durva, emberi méltóságukban ne sértse meg őket, legyen hozzájuk türelmes, emberséges;

- fizikai erőnlétét, gyakorlati készségeit, egészségi és mentális állapotát tartsa megfelelő szinten.”

Erre a feladatra már a katonai felsőoktatásban fel kell készülni a leendő tisztnek, ennek megfelelően kell kialakítani mind az elméleti, mind a gyakorlati képzés tematikáit.

„A Magyar Honvédség küldetése teljesítésének alapköve a szervezet működésébe és az egyének értékrendjébe szervesen beépülő tudatosan vállalt fegyelem. Egy olyan fegyelem, amely a katonai hivatás általános meghatározottságán túl egyszerre épül a huszonegyedik századi korszerű társadalmi értékrendre és követelményekben megjelenő normarendszere, valamint a haderő történelmi örökségében rejlő, mély nemzeti gyökereket jelentő, szilárd kohéziós erőt adó hagyományokra.

Alapvető, hogy a felelősséget ott kell vállalni, ahová ezt a jogszabály telepíti. A felelősség vállalása bizalmat ébreszt vezetőben, beosztottban, a közösség tagjaiban egyaránt. A katonai hivatás közösségi szellemet, az egyéni képességek közösségi érvényesítését követeli meg, és mindehhez nélkülözhetetlen a bizalom. A bizalom, amely feltételezi, hogy a bajtársaink és beosztottaink felkészültek a feladataik teljesítésére. Az előljáróba vetett bizalom, amely a nélkülözhetetlen bizonyosságot is

*jelenti: a felkészült és felelősségteljes vezetést. A beosztottban való bizalom egyben felelősségvállalás is annak minden cselekedetért.”*⁷³

A hadseregben kialakított és folyamatosan fenntartott közösségi szellem segíti a tudatosan vállalt katonai fegyelem fenntartását, egymás megbecsülését, tiszteletét. Ezt a fegyelmet csak tankönyvekből, a Szolgálati Szabályzatból megtanulni nem lehet, ehhez szükség van a testületi szellem erősítésére, a tudatosan vállalt, egymást segítő bajtársias légkör folyamatos kialakítására, fenntartására.

A 2006-ban kiadott holland gyakorlati katonai etikai tankönyv szerzői fontosnak tartják, hogy minden parancsnokot jellemezzen „*a professzionalizmus az orientáció, az egyértelműség, a bizonytalanság csökkentése, a nyugodtság, a morális klímateremtő képesség, a példamutatás, a bizalom, a tekintély, a hitelesség*”.⁷⁴

Összességében tudjuk, valamennyi képesség nem egyszerre alakul ki, hanem az elmélet és a gyakorlat hosszú időszak által kialakított, a kiemelkedő példák átvételével válik napi fontos tevékenységgé. Erre kell törekedni, hogy minél jobb kapcsolat alakuljon ki a hadseregben tevékenykedő vezetők és vezetettek között, parancsnok és beosztottak között. Hiszen a tudatosan vállalt fegyelmezett tiszt meghatározó szerepet tölt be valamennyi hadseregben, és a szövetséges hadseregekben a megfelelő példa jó hatást gyakorolhat.

3.5. A ZMNE – N A PARANCSNOKI JOGI FELKÉSZÍTÉS VÁLTOZÁSÁNAK SZÜKSÉGESSÉGE, JAVASLATOK AZ ÚJ OKTATÁSRA

Megvizsgálva a ZMNE képzési struktúráját, a szakok és szakirányok tanterveinek egy részét, megállapítható, hogy az egyetemen magas fokú oktatás zajlik a bolognai folyamatnak és a többször módosított felsőoktatási törvénynek megfelelően.

Bár a humán és a reáltantárgyak aránya az egyetem karain eltérőek, a BJKMK-n rendkívül alacsony, de a törvénynek megfelel. Ennek ellenére célszerű lenne a két karon áttekinteni az érvényben lévő tanterveket, és felülvizsgálni, esetleg korrigálni azt. A szakoknál, szakirányoknál vannak még tartalék lehetőségek, amit ki

⁷³ Tömböl László mk. vezérezredes: Érték alapú, tudatosan vállalt fegyelem. Honvédségi Szemle 2010. 2. szám 3.p.

⁷⁴ Harai Dénes: Minél szellemibb, annál emberibb. Új Honvédségi Szemle 2007. évi 4. szám 56.p.

lehetne használni a leendő tiszti állomány általános műveltségének emelésére, ezen belül a jogi képzés növelésére.

Az 1994-ben készített egyetemi doktori disszertációmban elkészített, valamint a PhD disszertációmban kiadott felmérő kérdésekre adott válaszok alapján az alábbi javaslatokat kívánom megfogalmazni:

1.) A BJKMK és a KLHTK tanterveinek áttekintése – függetlenül az akkreditációra készült jelentésektől – elengedhetetlen. A szakoknál, szakirányoknál egységesíteni kellene a tanterveket, azok felépítését, mert előfordul az, hogy a karon belül is más-más felépítésű.

2.) A tantervek áttekintésénél célszerű lenne a humán és a reáltantárgyakat áttekinteni, és az esetleges tartalék idő terhére, vagy néhány tárgy hátrányára több, általános műveltséget adó humán tantárgyat felvenni.

3.) A tantervek áttekintésénél – a kor követelményének megfelelően - a jogi képzésre nagyobb hangsúlyt kell fektetni. Ezt bizonyítják, támasszák alá a disszertáció felmérésére adott válaszok is.

4.) Célszerű lenne megvizsgálni annak lehetőségét, hogy az egyetem honlapjára jogi témájú előadások, anyagok felkerüljenek. Ez azzal is összecseng, hogy a humán tantárgyakat távoktatás keretében is lehet oktatni, ill. az előadásokat kiegészíteni.

5.) Célszerű lenne felülvizsgálni a jogi tankönyvek, jogi CD-k helyzetét az egyetemen, és az Egyetem Központi Könyvtárában – az anyagi lehetőség függvényében –, törekedni beszerezni a legújabbakat.

6.) A jogi képzés színvonalának emelése érdekében célszerű lenne új jogi jegyzeteket, tankönyveket, szöveg és ábragyűjteményt, CD-ket készíteni a hallgatók részére. Ebben esetleg segítséget lehetne kérni a HM Jogi Főosztály munkatársaitól.

3.6. MERRE TOVÁBB ZMNE.....?

A 2010-es választások következtében új Parlament alakult, melyben 2/3-os győzelmet szerzett a FIDESZ-KDNP szövetség. Ennek hatására felgyorsulni látszik a magyar politikai élet. Az új kormány eltökélt szándéka, többek között, hogy rendbe teszi a gazdaságot. Ezt 29 pontban fogalmazta meg. A parlamenti többség kényelmes lehetőséget biztosít a második Orbán-kormányának, hogy a törvényeket elfogadtassák, így felgyorsulhat az új törvények hatása a gazdasági élet valamennyi területére.

Ennek megfelelően a szaktárcáknál történt változások hatása is már napi szinten érzékelhető. A honvédelmi területeken is változások lesznek, hiszen a 2010-es árvíz, mind katonában, mind technikában meglévő tartalékok hiánya, rávilágított a legsúlyosabb problémákra.

„Közszolgálati egyetem alapítását tervezik a honvédségi felsőoktatás, a Rendőrtiszti Főiskola, valamint az Államigazgatási Egyetem összevonásával – a katonák kérdésére válaszolva beszélt erről a hivatalos látogatáson Afganisztánban tartózkodó dr. Hende Csaba honvédelmi miniszter a Magyar Honvédség Tartományi Újjáépítési Csoport (MH PRT) állománygyűlésén.(2010.06.18.)

A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, a Rendőrtiszti Főiskola és az Államigazgatási Egyetem egyesítésével létrejövő új közszolgálati egyetem segítené a katonai pályájukat befejező honvédségi állomány polgári életbe történő visszailleszkedését, illetve további karrierlehetőségét.”⁷⁵

Szarka Gábor, HM kabinetfőnök a ZMNE-n az elkészítése alkalmából kijelentette, hogy az új vezetés a tisztképzés, a tiszti továbbképzés fontosságát hangsúlyozza. A tisztképzést kell megerősíteni minden más oktatási tevékenységgel szemben.

A legfontosabb feladata az egyetemnek a jövőben a tisztek képzése, továbbképzése, ez élvez majd prioritást. A hallgatók helyzete stabil, munkájukat folytatni kell.

A vezetés nem tervezi, hogy az egyetem elköltözik a Hungária körútról, a tisztképzésre alapvetően egyetemi formában van.

Az új egyetem neve lehetne Zrínyi Miklós Egyetem, (a továbbiakban: ZME), mely négy karral működhetne. Ezek a következők: Államigazgatási Kar, BJKMK, KLHTK, Rendvédelmi Kar. Az új egyetem 2012-től állhatna fel, - megfelelő logisztikai és telephelyi háttérrel - meghirdetve a két új karon is az BSc és az MSc képzést, polgári és egyenruhás hallgatóknak, nappali és levelező képzési formában. Ezután lehetne a két új karon is megszervezni a doktori iskolát – figyelembe véve a másik két kar ezirányú tapasztalatait.

A négykaros egyetemen felül kellene vizsgálni a képzést és az új követelményeknek megfelelően kellene kialakítani a hallgatók tanulmányi és vizsgaterveit.

⁷⁵ <http://www.honvedelem.hu>

A jogi oktatás területén valamennyi szaknál és szakiránynál egy általános jogi alapismereti tantárgyat lenne célszerű létrehozni, 60 órás tematikával, 3 kredit pontos, kollokviumi számonkéréssel. Ezen belül az alábbi témakörök (10-10 órás előadásokkal) oktatását lehetne kialakítani:

- 1.) EU, ENSZ ismeretek;
- 2.) Alkotmányjogi ismeretek;
- 3.) Polgári jogi ismeretek;
- 4.) Büntetőjogi ismeretek;
- 5.) Nemzetközi jogi ismeretek;
- 6.) Pénzügyi jogi ismeretek.

A jogi alapismeretek tantárgy sikeres teljesítése után a szakoknál ill. a szakirányoknál az arra jellemző, a sajátosságoknak megfelelő további jogi képzés kerülne kialakításra, oktatásra.

Az egyetemen a jogi oktatást, jogi képzést egy önálló Jogtudományi Intézet vagy Jogtudományi tanszék segítségével lehetne megoldani, valamennyi karon tanuló hallgató részére. A tanári létszám 10-15 fő, a jogtudományban és a „speciális képzési nemekben” jártas, tudományos fokozattal rendelkező lehetne. Ezt a létszámot – pályázat útján – esetleg a mostani jogi tanszékeken, szakcsoportokban oktató tanárok, vagy más oktatási intézmények elismert szakemberei közül lehetne biztosítani.

A hallgatókat el kell látni megfelelő jogi jegyzetekkel, segédletekkel, ábragyűjteményekkel, CD-kel, esetleg az előadások vázlatait, anyagait Internetes hozzáférési lehetőséggel is kellene biztosítani.

4. ÖSSZEGZÉS

A ZMNE rendelkezésemre álló tanterveinek egy részének áttekintésével a katonai képzés szakjainak, szakirányainak vizsgálatával képet formáltam az egyetem képzéséről, a jogi oktatás jelenlegi helyzetéről. A 21. századi ember műveltségéhez hozzá tartoznak a humán tudományok magas szintű ismerete, a reáltudományok alkalmazó tudása. A katonatiszt- függetlenül, hogy mely ország tagja- az értelmiség egy része, ha nem egy meghatározó része.

Az ehhez való tudáshoz ad megfelelő segítséget a BSc és az MSc képzés, a különböző hazai és külföldi katonai és polgári egyetemeken, főiskolákon. A képzés természetesen a vonatkozó törvényeknek, a bolognai folyamatnak megfelelően kell, hogy történjen. A választható szakok, szakirányok tartalmazzak humán és reáltantárgyakat, képzési elemeket, de ez nagyban változik attól függően, hogy a diploma humán, vagy reál. Mindkét képzési formában ennek megfelelően alakul a százalékos elosztás, az egyik, vagy a másik javára. Az általános képzés mellett azonban –függetlenül attól, hogy polihisztorok kora lejárt- mindkét területhez egy felsőfokú képzésben résztvevőnek érteni kell. *„A magyar tiszti karnak olyan műveltséget is kell reprezentálnia, hogy a magyar vagy az európai értelmiségi elitben is kitűnjön vagy megállja a helyét.”*⁷⁶

4.1. KÖVETKEZTETÉSEK

A disszertációmban áttekintetem a humán és a reáltantárgyak helyét és szerepét a katonai felsőoktatást, ezen belül is a jogi képzést. Megállapítottam, hogy a ZMNE-n a magas szintű általános és speciális oktatás mellett – véleményem szerint, elsősorban a BJKMK-on - a humán képzés háttérbe szorult. Ezen- a lehetőségeket figyelembe véve- javítani szükséges.

4.2. EREDMÉNYEK

A rendelkezésemre álló, korszerű katonai irodalmakra, szabályzatokra, valamint a témát előttem kutatók tudományos eredményeire támaszkodva, figyelembe véve a több évtizedes katonai pályán eltöltöttekre, az összegyűjtött

⁷⁶ Sárosi Kinga: A Boldog Ember. Interjú. Nemzetvédelmi Egyetemi Fórum 2007. 4 szám 8.

tapasztalatokra, ismeretekre bizonyítottam a hipotézisben megfogalmazottakra, ezzel a következő tudományos eredményeket értem el:

1.) Igazoltam a ZMNE-n a jogi képzés fontosságát; a NATO és EU tagság követelményeivel összefüggésben és empirikus felmérésem adataival megerősítettem a jogi oktatás minden területen való kibővítésének szükségességét.

2.) Vizsgáltam a humán és a reáltantárgyak helyzetét a katonai felsőoktatásban, elsősorban a katonai képzési szakoknál, szakirányoknál. Igazoltam, hogy az arány túlzottan eltolódott a reáltudományok, a reáltantárgyak arányában, amin – véleményem szerint - változtatni szükséges.

3.) Vizsgáltam néhány NATO ország katonai felsőoktatásának helyzetét, jogi képzését és megállapítottam, hogy a nemzeti jogi ismereteken kívül nagyobb hangsúlyt kellene fektetni a közös jogi szabályok ismeretének bevezetésére az oktatásba.

4.3. AJÁNLÁSOK

Az értekezés a Magyar Honvédségben az alábbiakban felsoroltak szerint hasznosítható:

1.) Az értekezés a katonai felsőoktatásban, a jogi képzés áttekintésénél, felülvizsgálatánál, annak kibővítésénél lehet felhasználni.

2.) A továbbiakban még lehetőség mutatkozik a polgári és a katonai jogi képzés összehasonlítására, a polgári jogi oktatás áttekintésére, így a teljes egyetemi képzés jogi oktatásának átfogó megreformálására.

Bízom benne, hogy a téma iránt érdeklődök és döntéshozók, a Magyar Honvédség és a katonai felsőoktatás jövőjét meghatározók munkájukban hasznosítani tudják az általam összeállított értekezést. Mindazon által el kell ismernem, hogy a kutatásomat még nem tekintem lezártnak, mivel az alapfokú képzés, a felsőoktatás, és a katonai felsőoktatás folyamatosan változik, megújul. Ez hatással van a humán és a reáltantárgyakra, amelyek folyamatosan – a 21. század szintnek megfelelően – fejlődnek. Az egyre magasabb szintű katonai felsőoktatás, annak jó szándékú kutatása, vizsgálata még tovább folytatható.

BEFEJEZÉS

A doktori disszertáció összeállítása komoly kihívásokat okozott a szerzőnek, mert nehéz eldönteni, hogy az a sok anyag, ami felhalmozódott az évek során, melyek maradjanak ki és melyek kerüljenek be az anyagba. Mi az, ami még további kutatásokat igényel, és mi az, ami már nem lényeges a tudományos kutatás szempontjából.

Mindenképpen további kutatási téma lehet a NAT, annak hatása a közoktatásra és esetleg a felsőoktatásra, annak esetleges változtatásának szükségessége. Ugyancsak érdekes lehet a tudomány számára a katonai középiskolák kialakulása, működése, megszüntetése és esetleges újjáalakítása. A hazai katonai felsőoktatás kapcsolata a hazai felsőoktatással, a visegrádi négyek katonai iskoláinak kapcsolatai, együttműködésük további lehetőségei. Az EU katonai (nemzetvédelmi) felsőoktatásának, tanintézeteinek együttműködési kapcsolatainak vizsgálata. A NATO tagállamok katonai felsőoktatásának, tanintézeteinek, iskoláinak együttműködési tevékenysége, haszna a szövetséges katonai állomány képzettségi színvonalának emelésére.

Tehát a disszertáció további nyitott kérdéseket tartalmaz, amellyel a későbbiekben akár a szerzőnek, akár fiatalabb tudományos kutatónak érdemes lenne foglalkozni.

Budapest, 2010. június 29.

Dr. Csery-Szücs Péter
nyá. mk. alezredes

PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉK

Önálló kiadvány:

1. A parancsnoki joggyakorlat
(Honvéd Tudódk sorozat 27. könyve) Magyar Honvédség Tájékoztatási és Médiaközpont 1998.

Önálló kiadványban megjelent cikk:

1. A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Egyetemi Könyvtára.
ZMNE Kiadvány 1998. 36-42.p.
2. Az Olib Könyvtári szoftver bemutatása.
ZMNE Kiadvány 1998. 56-63.p.
3. A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Könyvtárának helyzete, kapcsolódása az oktatás folyamatához.
ZMNE Kiadvány 1998. 18-23.p.

Lektorált folyóirat cikkek magyar nyelvű mértéktartó folyóiratban:

1. Fejezetek a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia történetéből. Hallgatói Közlemények
15. szám
1985. Zrínyi Miklós Katonai Akadémia Belső kiadványa 5-19.p.
2. A katonai hivatástudat időszerű kérdései.
Hallgatói Közlemények 19. szám 5-31.p.
3. Egy felmérés és annak tapasztalatai a hivatástudat fejlesztésével kapcsolatban a ZMKMF-en. Hallgatói Közlemények 20. szám 77-89.p.

4. A parancsnoki joggyakorlat területei és az arra való felkészítés a katonai tanintézetekben. Új Honvédségi szemle 1994. 10. szám. 64-71.p.

5. Bemutatkozik a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Könyvtára (Társszerzők: Bakos Klára - Czuthné Garai Ágnes)
Humán Szemle 1997. 4. szám 125-129.p.

6. A testületi szellem és a jog.
Társadalom és Honvédelem 2006. 2. szám. 155-158.p.

7. A nemzeti és a szövetségi jogszabályok integrálásáról
HADTUDOMÁNY 2006. 4. szám 50-51.p.

Lektorált folyóirat cikk idegen nyelvű mértéktartó folyóiratban:

1. Thoughts on legal education in military higher education. ARMS. 2008. Miklós Zrínyi National Defense University. 721-727.p.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Könyvek, jegyzetek, cikkek:

1. A honvédelem négy éve (1994-1998)
Zrínyi Kiadó, Budapest
2. A honvédelem négy éve (1998-2002)
Zrínyi Kiadó, Budapest
3. A honvédelem négy éve (2002-2006)
Zrínyi Kiadó, Budapest
4. A magyar katonatisztek külföldi továbbképzésének rendező elvei és a szerzett ismeretek hasznosításának helyzete
Budapest, 1994 HM Oktatási és Tudományos Főosztály kiadványa (szerkesztő: dr. KORMOS László nyá. ezredes)
5. A Magyar Köztársaság Fegyveres erőinek szolgálati szabályzata
Ált/6.
6. ABONYI Máttyás – ALMÁSI Ferenc: Nemzetközi hadijogi, katonapolitikai és szövetségi szerződések gyűjteménye.
Bp. A HM Igazgatási és Jogi Főosztály kiadványa 1991
7. A Bolognai Nyilatkozat és a magyar felsőoktatás (Szerkesztette: ALMÁSI Zsolt dr.)
Magyar Akkreditációs Bizottság, 2002.
8. A fegyveres összeütközések joga (Szerkesztette: dr. ÁDÁM Tamás Vince, dr. BARTHA Orsolya, dr. TÖRŐ Csaba)
HM Zrínyi Kommunikációs Szolgáltató Kht. – Zrínyi Kiadó, 2009
9. Alegységparancsnokok kézikönyve (Szerkesztette: dr. BERTALAN György)
Magyar Honvédség kiadványa, 1998.
10. A béketámogató műveletek: helyük a hadtudományban, nemzetközi és hazai jogi háttérük.
MHTT-KONFERENCIA. Hadtudomány 2010. 1-2. szám 3-58.p.
11. Állam- és Jogtudományi enciklopédia
(Főszerkesztő: SZABÓ Imre) Akadémia Kiadó 1980
12. A katonai felsőoktatás szolgálatában /KACSÓ Lajos/
Új Honvédségi Szemle 2007.6.sz. 72-76.p.

13. A NEMZETKÖZI hadijog oktatói kézikönyve
Az MH Szárazföldi és Kiképzési Főszemléltőség kiadványa 1992
14. A nyugati hadseregek tisztképzési rendszere
Akadémiai Közlemények 198. szám
15. ALMÁSI Ferenc-MÁNDI Gábor: Az Európai Unió közös kül-és
biztonságpolitikájának jogi háttere és az EU-alkotmány
Új Honvédségi Szemle 200. . szám 62 – 72.p.
16. Dr. ALMÁSI Ferenc: Jogásztiszti tanfolyam az Egyesült Államokban
Új Honvédségi Szemle 1994. 11. szám 82 – 84.p.
17. Dr. ALMÁSI Ferenc – Dr. KASSAI László – KECZER Imre – TÓTH Csaba:
Az új Szolgálati Szabályzatról – kerekasztal beszélgetés.
Új Honvédségi Szemle 2005. 10. szám 51 – 63.p.
18. Dr. ALMÁSI Ferenc: A hadijogról
Zrínyi Katonai Kiadó Budapest, 1990.
19. ALMÁSI Ferenc: A hágai jog és a modern hadviselés: új dilemmák, kihívások
Új Honvédségi Szemle 2007. 9. szám 21-44.p.
20. ALMÁSI Ferenc: Honvédelmünk NATO integrációs folyamatának áttekintése,
tapasztalatai és következtetései jogi szempontból
PhD értekezés ZMNE 2005.
21. ATYAKAI Kiss Károly: A francia tisztt
Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1988
22. BAZSALA Judit – BARTÓK Ferenc – KEREZSY Norbert: Látogatás a holland
Királyi Akadémián. Nemzetvédelmi Egyetemi Fórum 2005. 2. szám 38-39.p.
23. BOLDIZSÁR Gábor : A békeműveletekben való részvétel hatása a Magyar
Honvédségre.
PhD értekezés. BUDAPEST, 2008
24. BRAUN László: A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem szerepe és feladatai
az oktatás, a katonai nevelés területén
Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények 2005. 1.szám 171 – 186.p.
25. BRUHÁCS János: Nemzetközi jog III. Nemzetközi Szervezetek
Dialóg Campus Kiadó Budapest-Pécs, 2003

26. BUSCH Béla: A személyiség büntetőjogi védelme, különös tekintettel a fegyveres testületek és más alá – fölérendeltségi struktúrák szerint működő szervezetek keretében megvalósuló verbális deliktumokra.
Doktori /PhD/ értekezés 2001.
27. CSERY Péter: A parancsnoki joggyakorlat területei és az arra való felkészítés a Magyar Honvédség katonai tanintézetekben.
Egyetemi doktori értekezés 1994.
28. Dr. CSERY Péter: Az OLIB 7 integrált könyvtári rendszer a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Egyetemi könyvtárában (1999. Budapest, ELTE szakdolgozat)
29. Dr. CSERY Péter: Szülői felügyeleti jog (2004. Szeged, SZTE szakdolgozat)
30. DAVOLA József: Nemzetközi katonai hadijogi tanfolyam
Új Honvédségi Szemle 1996. 9. szám 109-113.p.
31. DAVOLA József: A francia tisztképzés napjainkban
Új Honvédségi Szemle 1998. 8. szám 109-118.p.
32. DAVOLA József: A magyar katonai rendőrség.
PhD értekezés ZMNE, Budapest 2001
33. DUL Sándor: Adalékok a kiképzési rendszer kialakításához
Új Honvédségi Szemle 2003. 3. szám 75 – 82.p.
34. EDER Eric: Az Osztrák Honvédelmi Akadémia képzési rendszere
Akadémiai Közlemények 1993. 197. szám
35. EGRÍ Magdi: A jövő hadsereg, a jövő katonája
Új Honvédségi Szemle 2003. 11.szám 2-8.p.
36. FARKAS Györgyi: A magyar katonai igazságszolgáltatás szervezete és eljárásjoga a dualizmus időszakában.
PhD értekezés. ELTE Bölcsészettudományi Kar, Új és Legújabbkori Magyar Történeti Doktori Iskola Budapest, 2001.
37. FARKASNÉ ZÁDECZKY Ibolya: Tiszti követelményváltozás a kiegyezéstől napjainkig, prognózis a XXI. századra.
Doktori /PhD/ értekezés 2001.
38. FARKASNÉ ZÁDECZKY Ibolya: A honvédtisztekkel szembeni követelmények a XXI. században (1. rész)
Humán Szemle 2002. 1. szám 68-84.p.

39. Fegyelmi Kézikönyv
A Honvéd Vezérkar Jogi és Igazgatási Iroda kiadványa. 2000.
40. FEKETE Imre: Hogyan motiváljunk a tanulásra?
Honvéd Altiszti Folyóirat 2005. 3 .szám 54.p.
41. FALCHBART Ernő: Van-e nemzetközi jog?
Debreceni Szemle 1993. 430-438.p.
42. Dr. GREGÓCZKI Etelka-dr. HALMAI Gábor-HEIMNÉ dr. SZALAI Erzsébet-
dr. LENKOVICS Barnabás-dr. SZALAI László: Jogi alapismeretek
UNIÓ Lap-és Könyvkiadó Kereskedelmi Kft.
43. GILMAN Ernest: A NATO tisztképzés
Akadémiai Közlemények 193. 197. szám
44. GYARMAT István: Hogyan tovább NATO?
Új Honvédségi Szemle 2004. 6. szám 2-9.p.
45. Hadmérnöki szakalapítási fórum (Szerkesztette: FARAGÓ Ottó)
Egyetemi Kiadó, Budapest, 2003
46. Hallgatói Közlemények 15. szám
1985 ZMKA
47. Dr. HARAI Dénes: Látogatás Franciaországban
Nemzetvédelmi Egyetemi Fórum 2003. 4-5. szám 22-25.p.
48. Dr. HARAI Dénes: Az iskola – a tehetség kibontakozásának szabad tere.
Humán Szemle 2001.2. szám 69-74.p.
49. HARAI Dénes: A humán létvesztés stációi
Új Honvédségi Szemle 2001. 2. 18-20.p.
50. HARAI Dénes: Gyakorlati kihívások a magyar katonai felsőoktatásban –
megújuló tisztképzésről
Új Honvédségi Szemle 2001. 12. szám 98-101.p.
51. HARAI Dénes: A társadalom és humántudományok az egyetemi képzésben.
HADTUDOMÁNY 2007/4. szám 62-67.p.
52. HARAI Dénes: Minél szellemibb, annál emberibb
Új Honvédségi Szemle 2007.4.sz. 51-56.p.
53. HARCZ Tibor: Az Akadémián folyó képzés korszerűsítésének lehetőségei a
tudományos követelmények figyelembe vételével.
Egyetemi doktori értekezés 1994.

54. Harcoljunk jogszerűen; Kézikönyv a hadijogról a fegyveres erők számára.(Anthona P.V. ROGERS, Paul MALHERBE);(szerk. Bruno DOPPLER); (Közreadja : HM HVK Hadműveleti csoportfőnökség 2003)
55. HARGITAI József: Jogi fogalomtár
Budapest, 2005. Magyar Hivatalos Közlönykiadó
56. HAUTZINGER Zoltán: A magyar katonai büntetőeljárás hatálya.
JURA XI. évfolyam 2. szám
57. HAVRIL András: Gondolkodjunk újszerűen a haderőben!
Új Honvédségi Szemle 2007.6.sz. 2-11.p.
58. HEGEDŰS Zoltán: Nemzetközi katonai jogi kongresszus Hágában
Új Honvédségi Szemle 2006.10.sz. 84-91.p.
59. HONFI Attila: A katonai fegyelem és a bekövetkezett (katonai és köztörvényi) bűncselekmények összefüggései a Magyar Honvédségnél 1991. január 1. – 1999. december 31. közötti időszakban.
PhD értekezés. ZMNE, Budapest, 2005
60. Dr. HORTOBÁGYI István: Jogi alapismeretek 2000,
61. Dr. HORVÁTH János: a külföldi képzésről
Honvédségi Szemle 1999.8.szám 2-6.p.
62. HUBER Lorenz: Az európai változások hatása tisztjeink képzésére és oktatására
Akadémiai Közlemények 1993. 197. szám
63. Dr. IZSA Jenő – NAGYNÉ JAKAB Sára: A katonai felsőoktatás jövője a bolognai folyamat tükrében.
Nemzetvédelmi Egyetemi Fórum 2004. 1. szám 28-31.p
64. Javaslatok a természettudományos közoktatás magyarországi helyzetének javítására. Az OKNT-bizottság jelentése (Tervezet)
Szerkesztette: ÁDÁM Péter, BARANYAI József, KERTÉSZ János, SZALAY Luca (2008. október 22.)
65. Jogi alapismeretek (szerkesztette: Dr. DÖGEINÉ Dr. KOZÁK Erzsébet)
Gödöllő, 2000.
66. Jogi lexikon
(összeállította: dr. POMAGYI László) Unio Kiadó 1992
67. JUHÁSZ Ferenc: A honvédelem négy éve
Új Honvédségi Szemle 2006.4.szám 2-9.p.

68. KÁDÁR Pál: A Magyar Honvédség irányításának és vezetésének időszerű jogi és igazgatási problémái
PhD értekezés ZMNE 2009.
69. KÁDÁR Pál: A Magyar Honvédség irányításának és vezetésének jogi és igazgatási problémái
Honvédelem 2009. évf. 3-4. szám 111-120.p.
70. KASSAI László: A módosított Szolgálati Szabályzatról (I.)
Új Honvédségi Szemle 2002.1.szám 59-69.p.
71. KASSAI László: A módosított Szolgálati Szabályzatról (II.)
Új Honvédségi Szemle 2002.2.szám 59-69.p.
72. KASSAI László: Gondolatok a szervezeti és működési szabályzatokról
Új Honvédségi Szemle 2007.6.sz. 102.-119.p.
73. KASSAI László: Gondolatok a honvédelemről és a magyar honvédségről szóló törvényről
Új Honvédségi Szemle 2005.10.szám 93-106.p.
74. KASSAI László: A katonai fegyelemről
Új Honvédségi Szemle 2003.6.szám 43-60.p.
75. KATONA Katalin: Néhány gondolat a hadijog oktatásáról
Acta Humana 1997. 28-29.szám 116-117.p.
76. Dr. KATONA Katalin: A háborús bűnösök felelősségre vonásának kérdései
Társadalom és Honvédelem 1997.2.szám 115-128.p.
77. Katonai lexikon (Főszerkesztő: DAMÓ László)
Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1985.
78. Katonai alapismeretek (Szerkesztette: NAGY Ildikó)
Budapest, 2005. OKKER
79. KÁDÁR Pál: Gondolatok a Magyar Honvédség belső szabályzóinak rendszeréről
Új Honvédségi Szemle 2006. 9.szám 41-52.p.
80. KARDOS Sándor: A magyar katonai büntetőjog múltja és jelene. PhD dolgozat.
Miskolci Egyetem Deák Ferenc Doktori Iskola Miskolc, 2003
81. Kézikönyv a nem háborús területek katonai feladataihoz
HM HVK Katonai Tervező Főcsoportfőnökség, Budapest, 2006 (Nyt. szám: 998/680)

82. KIS-BENEDEK József: Viselkedési szabályok műveleti területen.
Új Honvédségi Szemle, 2004. 3.sz. 2-8.p.
83. KISS Álmos Péter: A hadviselés szabályai és a nemzetközi terrorizmus
Új Honvédségi Szemle 2005. 10.szám 107-119.p.
84. KISS Zoltán: NATO- és EU műveletek: új feladatok, módosuló követelmények.
85. Beszélgetés Havril András vezérezredessel, a HM Honvéd Vezérkar főnökével
Új Honvédségi Szemle 2006.1.szám 2-7.p.
86. KISS Zoltán: A honvédelem négy éve
Új Honvédségi Szemle 2002.6.szám 2-6.p.
87. KÉZIKÖNYV az ENSZ békefenntartó akcióiban résztvevő katonák és
alegységek számára.
Budapest, 1994. AZ MH Szárazföldi és Kiképzési Főszemlélőség kiadványa
88. Kézikönyv az Alkotmányról és a katonák szolgálati viszonyára vonatkozó
legfontosabb jogszabályokról.
A Honvéd Vezérkar kiadványa.1998.
89. KLADEK András: Önkéntes haderő, hiányzó képességekkel
Új Honvédségi Szemle 2005.12.szám 108-115.p.
90. KOCSIS Bernát: A fegyelemre szilárdítás problémái, a katonai fegyelem
korszerű értelmezése és a fegyelemre nevelés módszereinek alkalmazása.
Kandidátusi értekezés ZMNE, Budapest 1970.
91. KŐSZEGVÁRI Tibor – SZTERNÁK György – MAGYAR István: A XXI.
századi hadviselés
ZMNE, Egyetemi jegyzet Bp. 2000
92. Dr. KRIZBAI János: Gondolatok az önkéntes haderőről
Humán Szemle 2003. 3. szám 3-13.p.
93. Magyarország hadtörténete 2. rész
Zrínyi Katonai Kiadó, 1985.
94. LŐRINCZ Kálmán: Menetben. Egy katona gondolatai
HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum Budapest, 2009
95. MARGITAI József: Nemzetközi jog a gyakorlatban
Magyar Közlöny Lap-és Könyvkiadó Budapest 2008.
96. MÁTYUS Ferenc: A válságkezelő műveletek során alkalmazható közös katonai
fegyelmi kódexről
Új Honvédségi Szemle 2006.3.szám 78-84.p.

97. MEZEI Gábor: Háborús bűnök – tegnap és ma
Hallgatói Közlemények 2005. 1-2. szám 78-88.p.
98. Magyar Értelmező Kéziszótár
Akadémia Kiadó (Második átdolgozott kiadás) 2003
99. MOLNÁR Dóra: A terrorizmussal kapcsolatos rendelkezések a Büntető
Törvénykönyvben
Hallgatói Közlemények 2005. 1-2.szám 113-130.p.
100. Dr. jur. MOLNÁR József: Rendészképzés.
Nemzetvédelmi Egyetemi Fórum 2003. 12. szám 30-31.p.
101. MÓNUS Miklós: Merre tovább ZMNE?
Új Honvédségi Szemle 2002.2.szám 94-97.p.
102. MÓNUS Miklós: Miért ne lehetne egyetemi diplomás?
Új Honvédségi Szemle 2002.4.szám 23-33.p.
103. MÓNUS Miklós: Jogban az igazság
Új Honvédségi Szemle 2006.6.szám 2-10.p.
104. Dr. MURÁNYI Zoltán: Útkeresés a honvédelem alkotmányos problémáinak
rendszerében
Új Honvédségi Szemle 1999. 12. szám 124-134.p.
105. MURINKÓ Attila: Az alegységparancsnokok korszerű felkészítése a
rangertanfolyamon
Új Honvédségi Szemle 2003.8.szám 68-87.p.
106. NATO Kézikönyv.
HM Stratégiai Védelmi Kutató Hivatal Budapest.2001.
107. Nemzeti Katonai Stratégia
108. NÉMETH József: Tapasztalatok a tengerentúlról – egy tanév a VMI-on.
Nemzetvédelmi Egyetemi Fórum. 2006. 3. szám 27-29.p.
109. NOVÁK Gábor – FARKAS Imre: Gondolatok a parancsnoki és törzsmunka
jövőjéről
Hallgatói Közlemények 1998. 3.szám 103-128.p.
110. Magyar Honvédség Békefenntartó Kézikönyv.
Honvédelmi Minisztérium Budapest, 2005.
111. KUN Tibor: „Aurelio Lepre: Háború és béke a XX. században. Az államok
közötti konfliktusoktól a civilizációk ütközéséig.
JURA XII. évfolyam 1. szám

112. KOVÁCS Ferenc: Az amerikai tisztt
Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1987
113. Segédlet az okleveles könyvvizsgálói képzés jog tantárgyához.
Magyar Könyvvizsgálói Kamara Oktatási Központ, Budapest 2007 (összeállította:
dr. LŐRINCZI Gyula)
114. PANAJOTU KOSZTASZ-SZABÓ Miklós: Katonai oktatás a változó
biztonsági környezetben
/Új Honvédségi Szemle 2006/8.sz. 5-11.p./
115. PAPP Gyula: A koszovói misszió tapasztalatai a parancsnok szemével.
Új Honvédségi Szemle 2003. 3.szám
116. PAPP Gyula: Az Iraki Kiképző Misszió hátterében
Hallgatói Közlemények 2007. 2. szám 175 – 187.p.
117. PAPP Gyula: A Magyar Honvédség békefenntartó műveletekre kijelölt
alegységeinek felkészítése
PhD értekezés ZMNE 2008
118. PÁPAI Imre: A Bundeswehr tisztje
Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1987
119. Pénzügyi jog.
Szent István egyetem, Gödöllő, 2002.
120. PIRITYI Sándor: Ötvenöt éves a NATO
Új Honvédségi Szemle 2004.4.szám 2-13.p.
121. RÁDL Tibor – SIPOS Jenő: Az európai és a hazai felsőoktatás helyzetének
változása, várható hatása a katonai felsőoktatási rendszer reformjára
Katonai Logisztika 2004. 2. szám 205-226.p.
122. Richard A. LACQUEMONT: A tiszti szolgálat
Új Honvédségi Szemle 2006. 8.szám 88-94.p.
123. Dr. RUTTAI László – Dr. BERKOVICS Gábor: A korszerű tananyag
kidolgozásának helyzete, folyamat és tapasztalatai a Légierő műveleti Tanszéken
Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények 2004. 3. szám 226-233.p.
124. RUTTAI László: Minőséget az egyetemen
Új Honvédségi Szemle 2002.4.szám 115-119.p.
125. SALLAI Imre: Az olaszt tisztt
Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1989

126. Dr. SÁNDOR Vilmos: A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem akkreditációja
Humán Szemle 1999. 4. szám 76-80.p.
127. SCHUBERT Katalin: A menedzser típusú parancsnok
Új Honvédségi Szemle 2001.7.szám 66-71.p.
128. Dr. SCHUBERT Katalin: Kettős integráció, avagy az írástudók, a politikusok és a katonák felelőssége. (Beszélgetés dr. Király Béla nyugállományú vezérezredessel)
Új Honvédségi Szemle 2000.8.szám 69-75.p.
129. SIMICSKÓ István – Szászvári Lajos: A honvédelmi jog néhány sajátosságáról történeti perspektívában
Humán Szemle 1999. 2. szám 150-163.p.
130. SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY Klára – Gelsei András: A NATO Védelmi Akadémia szövetségi és nemzetközi kapcsolatai.
Nemzetvédelmi Egyetemi Fórum 2004. 3. szám 22-25.p.
131. SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY Klára: Szakmai munka a római Védelmi Akadémián. Nemzetvédelmi Egyetemi Fórum 2006. 3. szám. 41-46.p.
132. SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY Klára: Együttműködés és nyílt párbeszéd
Új Honvédségi Szemle 2007.7.sz. 2-11.p.
133. SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY Klára: A NATO Törzstiszti Katonai Terminológiai Tanfolyamáról
Új Honvédségi Szemle 2007.5.sz. 79-88.p.
134. SIPOSNÉ dr. KECSKEMÉTHY Kára: A NATO tagállamok katonai akadémiai parancsnokainak konferenciái
Humán Szemle 2006.3.szám 44-61.p.
135. SIPOSNÉ dr. KECSKEMÉTHY Kára: A katonák hozzájárulása a közös európai kultúra kialakításához: a Katonai ERASMUS
Honvédségi Szemle 2009. 3. szám 36-38.p.
136. SIPOSNÉ dr. KECSKEMÉTHY Klára: A NATO-ban dolgozni, Rómában élni
Zrínyi Kiadó Budapest 2008
137. SZABÓ János: Szervezetkultúra-váltás, megújulás, modernizáció
Új Honvédségi Szemle 2006.8.sz. 2-4.p.
138. Prof. SZABÓ Miklós – KOMÓCSIN József: A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem - a magyar felsőoktatás integráns része
Humán Szemle 2005. 4. szám 44-53.p.

139. SZABÓ Miklós: A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem - a magyar felsőoktatás integráns része
Előadás a Magyar Professzorok Világtanácsa Elnökségének felkérésére 2005. szeptember 16-17.
140. SZABÓ Miklós: védelempolitika civilben és uniformisban
Új Honvédségi Szemle 2001.12.szám 12-14.p.
- 141.. Dr. SZABÓ Miklós: QUO VADIS-NATO katonai felsőoktatás
Új Honvédségi Szemle 2000.5.szám 2-3.p.
142. SZABÓ János: Rendszerváltás a honvédelemben
Új Honvédségi Szemle 2004.11.szám 2-5.p.
143. Dr. SZÁNTHÓNÉ KORMOS Judit: A NATO törzstiszttel szemben támasztott követelmények
Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények 1997.2. szám305-310.p.
144. SZEKERES István: A parancsnokok jogai, kötelességei, feladatai a megújuló honvédségünkben
Akadémiai Közlemények 189. szám
145. SZELEI Ildikó: A tisztképzés megítélése hallgatói szemmel
Humán Szemle 2002. 3. szám 53-67.p.
146. SZELEI Ildikó: Hallgatók a parancsnoki munkáról
Új Honvédségi Szemle 2003.4.szám 84-89.p.
147. SZENES Zoltán: A békefenntartás hatása a magyar haderőre.
HADTUDOMÁNY 2006/3. szám 3-14.p.
148. TAKÁCS Tamara: Jogászképzés a 21. század Európájában.
JURA VIII. évfolyam 2. szám
149. TILL Szabolcs: A jog szerepe napjaink hadtudományos műveltségében
Társadalom és Honvédelem 2000.3.sz.56-65.p.
150. TÓTHNÉ DEMUS Mária: Az államhatár rendjének jogi védelme az EU - csatlakozás tükrében
PhD értekezés ZMNE 2007
151. TÓTHNÉ DEMUS Mária: Európai Uniós Fogalomtár. Általános kifejezések.
Szaktudás Kiadó Ház, 2001 Budapest
152. TÓTHNÉ dr. DEMUS Mária: Fejezetek a szerződések jogából
ZMNE egyetemi tansegédlet Budapest, 2001.

153. Új fejlődési irányok a gyakorlatban /Beszélgetés Havril András vezérezredessel, a HM HVK főnökével/
Új Honvédségi Szemle 2006.12.sz. 2-5.p.
154. Új rektor, új egyetem. Beszélgetés prof. dr. Szabó Jánossal a ZMNE rektorával /Mónus Miklós/
Új Honvédségi Szemle 2007.5.sz. 2-11.p.
155. VARGA Attila: Jogi tanácsadók feladatai a NATO-műveletekben
Új Honvédségi Szemle 2006.12.sz. 27-36.p.
156. VARGA Attila: A befogadó nemzeti támogatás aktuális jogi kérdései a NATO – gyakorlattervezés tükrében
Új Honvédségi Szemle 2007. 3. szám 55-64.p.
157. Vélemények az akkreditációról
ZMNE Budapest 2009
158. VILNER Péter- BŐSZE Tamás: Néhány gondolat a külszolgálatról
Új Honvédségi Szemle 2003.12.szám 61-74.p.
159. Dr. VINCZE Lajos: A kultúraközi kommunikáció aktuális kérdései a hadseregben
Új Honvédségi Szemle 1999.8.szám 53-61.p.
160. VINCZE Lajos: Kultúra – értékrend – katonai felsőoktatás
Társadalom és Honvédelem 2000.4. szám 12-26.p.
161. Dr. VINCZE Lajos: Tisztképzés, műveltség a XXI. század küszöbén
Humán Szemle 2002. 3. szám 119-124.p.
162. VINCZE Lajos: Erkölc, biztonság, NATO-tagság
Új Honvédségi Szemle 2001.2.szám 4.p.
163. VINCZE Lajos- Siposné Kecskeméthy Klára-Gelsei András: Kommunikációs képzés a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem vezérkari tanfolyamán
Új Honvédségi Szemle 2007.4.sz. 39-50.p.
164. Dr. VIRÁNYI Gergely hőr. ezredes: A rendészeti felsőoktatás alakulása 2006. után, különös tekintettel a Bologna Folyamatra
<http://www.rtf.hu>
165. Dr. ZÁVODNY László: A tisztí követelményrendszer és a katonai felsőoktatás fejlesztésének lehetőségei
Új Honvédségi Szemle 1991. 6.szám

166. ZÁVODNY László: A hazai felsőfokú tisztképzés elemzése, korszerűsítésének főbb lehetőségei

Egyetemi doktori értekezés 1990.

167. Zrínyi Zsebkönyv.

Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem. 2002/2003. Budapest

Jogszabályok

1. Alkotmány

2. A Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvény (továbbiakban:Hjt.)

3. A fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény (továbbiakban: Hszt.)

4. A közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény (továbbiakban: Kjt.)

5. A katonai és rendvédelmi felsőoktatási intézmények vezetőinek, oktatóinak és hallgatóinak jogállásáról szóló 1996. évi XLV. törvény (továbbiakban: Hft.)

6. A felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény (továbbiakban: 1993. évi felsőoktatási törvény)

7. A felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény (továbbiakban: Ftv.)

8. A felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 79/2006.(IV.5.) kormányrendelet a felsőoktatási alap- és mesterképzésről

9. Szakindítás rendjéről szóló 289/2005. (XII.22.) kormányrendelet

10. A katonai felsőoktatás alapképzési szakjai szakirányairól szóló 296/2002. (HK.11.) HM utasítás

11. Egyetemi és Kari Szervezeti és Működési Szabályzatok

Internetes honlapok

1. <http://www.complex.hu>

2. <http://www.corvinus.leckekonyv.hu>

3. <http://www.diaktanito.hu>

4. <http://www.doo.hu>

5. <http://www.eco.u-szeged.hu>

6. <http://www.honvedelem.hu>

7. <http://www.hm.gov.hu>
8. <http://www.index.hu>
9. <http://www.kapu.hu>
10. <http://www.keresohalo.hu>
11. <http://www.kvk.bmf.hu>
12. <http://www.mhht.eu>
13. <http://www.origo.hu>
14. <http://www.okm.gov.hu>
15. <http://www.rtf.hu>
16. <http://www.szie.hu>
17. <http://www.vhf.hu>
18. <http://www.zmne.hu>
19. <http://www.zskf.hu>

MELLÉKLETEK

1. sz. melléklet

Tanóra-,kredit-és vizsgaterv Katonai vezetői szak BSc

2. sz. melléklet

Tanóra-,kredit-és vizsgaterv Biztonság- és védelempolitikai szak BSc

3. sz. melléklet

Tanóra-,kredit-és vizsgaterv Büntetés-végrehajtási nevelő szak BSc

4. sz. melléklet

Tanóra-,kredit-és vizsgaterv Nemzetbiztonsági szak BSc

5. sz. melléklet

Tanóra-,kredit-és vizsgaterv Nemzetközi tanulmányok szak BSc

6. sz. melléklet

Tanóra-,kredit-és vizsgaterv Had-és biztonságtechnikai mérnöki szak BSc

7. sz. melléklet

Tanóra-,kredit-és vizsgaterv Katonai vezetői szak nappali MSc

8. sz. melléklet

Tanóra-,kredit-és vizsgaterv Katonai vezetői szak levelező MSc

9. sz. melléklet

Kérdőív

10. sz. melléklet

Kérdőív

6. sz. melléklet

HAD- ÉS BIZTONSÁGTECHNIKAI MÉRNÖKI ALAPKÉPZÉSI SZAK

A KÉPZÉSI SZERKEZET ÁTTEKINTÉSE

teljes idejű képzés, nappali képzés munkarendje szerint tanuló ösztöndíjas és kétfőségiállású hallgatók részére

kredit	öszi félév	1.szemeszter	2.szemeszter	3.szemeszter	4.szemeszter	5.szemeszter	6.szemeszter	7.szemeszter	
1	HM ösztöndíjas hallgatók részére KATONAI FELKÉSZÍTÉS SZENTENDRE	szakon közös képzés szakon közös tantárgyak 95 kredit Természettudományos alapismeretek 40 kredit Gazdasági és humán ismeretek 19 kredit Szakmai törzsanyag 36 kredit							szpecializációk választása szpecializációk sajátos tantárgyai 60 kredit szpecializációk:
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									
11									
12									
13									
14									
15									
16									
17									
18									
19									
20									
21									
22									
23									
24									
25									
26									
27									
28									
29									
30									
	Időgen nyelvi 1 - 4 szemeszter heti 4 ó. (az előírt nyelvvizsgálóval nem rendelkezőknek az alábbi megszerzése kötelező)								
	ZNEBK494901 fizikal felk. 2 ó.KRI	Alapozó ZNEBK216251 berendezés ismeret	Híradó ZNEBK216252 2 ó. A	Rádió ZNEBK216252 forgalmazás 1 ó. A		ZNEBK494905 Katonai sportok 2 ó. KRI	ZNEBK494906 Fizikai felkészítés. 2 ó. KRI	ZNEBK494907 Sport játékok 2 ó. KRI	
Kreditkezh rendelt tanóra	24 ó.	23 ó.	24 ó.	24 ó.	24 ó.	24 ó.	24 ó.	24 ó (12 hét)!	
Kredit nélküli tanóra	6 ó	6 ó	5 ó	4 ó	2 ó	2 ó	2 ó	2 ó (12 hét)!	
Összes tanóra	30 ó	29 ó	29 ó	28 ó	26 ó	26 ó	26 ó	26 ó (12 hét)!	
Szakmai gyakorlat					4 hét			6 hét	

SZEMESZTEREK KREDITPONTOK SZERINTI ÁTTEKINTŐ TÁBLÁZATA

HAD- ÉS BIZTONSÁGTECHNIKAI MÉRNÖKI ALAPKÉPZÉSI SZAK

Szakon közös szemeszterek tantárgyai

A 2009/2010. tanévtől - az 5. szemesztertől - felmenő rendszerben tanuló hallgatók részére

kredit	öszi félév	1.szemeszter	2.szemeszter	3.szemeszter	4.szemeszter	5.szemeszter	6.szemeszter	7.szemeszter				
1	HM ösztöndíjas hallgatók részére KATONAI FELKÉSZÍTÉS SZENTENDRE	ZNEBK251001 Matematika I.	ZNEBK254402 Matematika M II.	ZNEBK254403 Matematika M III.	Választható TT I.	Szakirányos és szpecializációk						
2		3 kr 2 ó. G(S1)	6kr.	3 kr 3 ó. G(S1)	Választható TT II.							
3		ZNEBK104001 Informatika I.	6 ó. G(S1)	ZNEBK254409 Mérnöki fizika	ZNEBK254406 Matematika MKE IV.							
4		3 kr 2 ó. G		3 kr 3 ó. V	3 kr 3 ó. G(S1)							
5		ZNEBK284401 Anyagtudomány	ZNEBK104002 Informatika II.	ZNETIPE0100 Politikaelmélet 2kr 1 ó. F	ZNEBK304941 Információvédelem							
6		3 kr 3 ó. F	3 kr 2 ó. G	ZNEBK334424 Munkavédelem	3 kr 2 ó. K							
7		ZNEBK334401 Kémia M	ZNEBK264401 Fizika E	3 kr 2 ó. G	ZNEBK494904 Testn. önv. III. 2 kr. 2 ó. K							
8		3 kr 3 ó. F	3 kr 3 ó. K(SZ)	ZNEBK334001 Környezetvédelem B	3 kr 2 ó. F							
9		ZNETHT12130 Hadtörténelem	ZNEBK284402 Fizika M	3 kr 2 ó. F	ZNEBK284001 Haditechnikai alapiszm.							
10		3kr 2ó. F	3 kr 3 ó. G		ZNEBK324001 ZNEBK324001							
11		ZNETIF0011 Filó. és kultúrtört. 2kr 1ó.F	ZNEVKJ70010 Hadjog 2kr 1 ó. F	3 kr 2 ó. F								
12		ZNEHK045100 ZNEHK040023	ZNEBK040023	ZNEBK324001								
13		Pszichológia I. 2kr 1 ó. F	Pedagógia I. 2kr 1 ó. K	Vezetés- és szervezés. 01								
14		ZNEBK234001	ZNETISZ0001	3 kr 2 ó. F								
15		Közgazdaságtan I. 2kr 1 ó. K	Szociológia 2kr 1 ó. K	ZNEBK384001								
16		ZNEBK284405	ZNEHKBS0100	Logisztikai a.l. 2kr 2ó. G								
17		Műszaki kommunikáció	Biztons.politika 2kr 1 ó. F	ZNEBK704401								
18		3 kr 3 ó. K	ZNEBK494902	Minőségbiztosítás								
19		ZNEBK264940	Testnevelés, önvédelem I.	3 kr 2 ó. K								
20		Mérnöki alapiszm. és mérések	3 kr 3 ó. G	ZNEBK494903								
21		3 kr 3 ó. F	ZNEHK081501	Testnevelés, önvédelem II.								
22		ZNEHK022110	Kat.műv.alapjal 2kr 1 ó. F	3kr 3 ó. G								
23		Harcászat I.	ZNEBK904001	ZNEHK033077								
24		3 kr 3 ó. F	Inform.műveletek 2kr 1 ó. F	Kat.térk.ism.X. 2kr 2 ó. F								
25		Időgen nyelvi 1 - 4 szemeszter heti 4 ó. (nyelvvizsgálóval nem rendelkezőknek alábbi megszerzése kötelező)										
		ZNEBK494901 fizikal felk. 2 ó.KRI	Alapozó ZNEBK216251 berendezés ismeret	Híradó ZNEBK216252 2 ó. A	Rádió ZNEBK216252 forgalmazás 1 ó. A					ZNEBK494905 Katonai sportok 2 ó. KRI	ZNEBK494906 Fizikai felkészítés. 2 ó. KRI	ZNEBK494907 Sport játékok 2 ó. KRI
Kreditkezh rendelt tanóra		24 ó.	23 ó.	24 ó.	24 ó.				24 ó.	24 ó.	24 ó.	24 ó (12 hét)!
Kredit nélküli tanóra		6 ó	6 ó	5 ó	4 ó				2 ó	2 ó	2 ó	2 ó (12 hét)!
Összes tanóra		30 ó	29 ó	29 ó	28 ó				26 ó	26 ó	26 ó	26 ó (12 hét)!
Szakmai gyakorlat									4 hét			6 hét
		kreditet nem képező tantárgyak	természettudományos alapiszm.	gazdasági és humán ismeretek	szakmai törzsanyag szakon közös	szakmai törzsanyag szakirányi köz		differenciált szakmai anyag				

TANORA-, KREDIT- ES VIZSGATERV
HAD- ES BIZTONSÁGTECHNIKAI MERNOKI ALAPKÉPZÉSI SZAK
 Szakon közös tantárgyak

Teljes idejű képzés, nappali képzés munkarendje szerint tanuló ösztöndíjas és képzés nélküli hallgatók részére
 A 2023/2024. tanévről érv. 5. számú melléklet, képzési megnevezésben tanuló hallgatók részére

Kódszám	Tantárgy jelölése	Megnevezés	Félév / óraszámok							Összes tanóra (tanterv szerinti)	Összes tanóra (valószínűleg)	Központi vizsgák	Külső vizsgák	Külső tanóra
			1	2	3	4	5	6	7					
1. Tembeosztásbontásos alapszemlék														
ENEBK25101	K	Matematika I	2	2										
ENEBK10401	K	Informatika I	2	2										
ENEBK28401	K	Kinyelvtudomány I.	3	3										
ENEBK34401	K	Kémia M	3	3										
ENEBK25402	K	Matematika II	2	2										
ENEBK10402	K	Informatika II	2	2										
ENEBK28402	K	Francia B	3	3										
ENEBK28402	K	Francia M	3	3										
ENEBK25403	K	Matematika III	3	3										
ENEBK34403	K	Mérellátás	3	3										
ENEBK25404	K	Matematika MHT IV	3	3										
ENEBK25405	K	Matematika MMU IV	3	3										
ENEBK34405	KV	Matematika MKC IV	3	3										
ENEBK25407	KV	Matematika MSH IV	3	3										
ENEBK25408	KV	Matematika MST IV	3	3										
ENEBK34409	KV	Matematika szigorlat M (Matematika M II, MHT IV, összevont)												
ENEBK34496	KV	Matematika szigorlat M (Matematika M III, MMU IV, összevont)												
ENEBK25497	KV	Matematika szigorlat M (Matematika M III, MKC IV, összevont)												
ENEBK34498	KV	Matematika szigorlat M (Matematika M III, MSH IV, összevont)												
ENEBK34499	KV	Matematika szigorlat M (Matematika M III, MST IV, összevont)												
	V	Választható TT. I.												
	V	Választható TT. II.												
		Összes kredit	19	14	6	7	2	2	2	2	2	2	2	
		Összes kredit	12	15	8	7	7	7	7	7	7	7	7	
2. Gazdasági és human szemlék														
ENETH2130	K	Hadtörténelem	2	3	F									
ENETIF0011	K	Filozófia és kultúrtörténet	1	2	F									
ENEBK045100	K	Pszichológia I.	1	2	F									
ENEBK23401	K	Közgazdaságtan I.	1	2	F									
ENEBKJF0101	K	Hadtud.	1	2	F									
ENEBK045022	K	Pszichológia II.	1	2	F									
ENET120201	K	Szociológia (Bevezetés és szociológiai)	1	2	F									
ENEBK050100	K	Bitudásjelölés	1	2	F									
ENETPE0100	K	Politikaelmélet	1	2	F									
		Heti összes tanóra szám / összes tanóra szám	5	9	4	1	2	2	2	2	2	2	2	
		Összes kredit	9	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
3. Szakmai törzsszemlék														
3.1. Szakmai kötelező ismeretek (szakon közös ismeretek)														
ENEBK38405	K	Készlet-kezelés (szakon közös ismeretek)	1	3	F									
ENEBK04840	K	Mérellátás-kezelés és mérés	1	3	F									
ENEBK022110	K	Harcjelző	1	3	F									
ENEBK48402	K	Tervezési, átviteli	1	3	F									
ENEBK081501	K	Katonai műveltség alapjai	1	2	F									
ENEBK04901	K	Információs műveltség	1	2	F									
ENEBK34424	K	Kommunikáció	1	2	F									
ENEBK34001	K	Kommunikáció B	1	2	F									
ENEBK28401	K	Hadtudomány alapszemlék	2	2	F									
ENEBK34001	K	Kommunikáció A	2	2	F									
ENEBK34001	K	Logikai alapszemlék	2	2	F									
ENEBK70401	K	Műveltségfejlesztés	2	2	F									
ENEBK48403	K	Tervezési, átviteli II.	2	2	F									
ENEBK033077	K	Katonai társadalmi ismeretek X	2	2	F									
ENEBK20484	K	Információs műveltség II.	2	2	F									
ENEBK34004	K	Kommunikáció II.	2	2	F									
		Heti összes tanóra szám / összes tanóra szám	9	3	11	4	4	4	4	4	4	4	4	
		Összes kredit	9	3	11	4	4	4	4	4	4	4	4	

Kódszám	Tantárgy jelölése	Megnevezés	Félév / óraszámok							Összes tanóra (tanterv szerinti)	Összes tanóra (valószínűleg)	Központi vizsgák	Külső vizsgák	Külső tanóra
			1	2	3	4	5	6	7					
3.2. Szakmai törzsszemlék														
		Heti összes tanóra szám / összes tanóra szám	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	
		Összes kredit	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	

Kódszám	Tantárgy jelölése	Megnevezés	Félév / óraszámok							Összes tanóra (tanterv szerinti)	Összes tanóra (valószínűleg)	Központi vizsgák	Külső vizsgák	Külső tanóra
			1	2	3	4	5	6	7					
4. Szakmai törzsszemlék (összes tanóra szám)														
		Heti összes tanóra szám / összes tanóra szám	9	7	11	3	8	8	8	8	8	8	8	
		Összes kredit	9	7	11	3	8	8	8	8	8	8	8	
5. Szakmai törzsszemlék (összes tanóra szám)														
		Heti összes tanóra szám / összes tanóra szám	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	
		Összes kredit	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	

Kódszám	Tantárgy jelölése	Megnevezés	Félév / óraszámok							Összes tanóra (tanterv szerinti)	Összes tanóra (valószínűleg)	Központi vizsgák	Külső vizsgák	Külső tanóra
			1	2	3	4	5	6	7					
OSZTOSZÓ														
34		Természettudományos alapszemlék	10	12	14	13	6	9	7	7	9	9	9	9
16		Gazdasági és human szemlék	5	9	4	8	1	2	6	8	8	8	8	8
19		Szakmai törzsszemlék	8	9	11	17	20	4	8	8	8	8	8	8
9		Differenciál számítás anyag	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
13		Szaktudományi eredményes vizsga	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
10		Kreditet nem képező tantárgyak	4	8	8	8	4	3	2	2	2	2	2	
100		MINIMUM SZÁM ÉS VÁLTOZÁS NEM KÉPEZŐ TANTÁRGYAK	24	30	30	30	24	11	12	8	8	8	8	
		Összes kredit	4	8	8	8	4	3	2	2	2	2	2	
		Összes kredit	24	30	30	30	24	11	12	8	8	8	8	

Kódszám	Tantárgy jelölése	Megnevezés	Félév / óraszámok							Összes tanóra (tanterv szerinti)	Összes tanóra (valószínűleg)	Központi vizsgák	Külső vizsgák	Külső tanóra
			1	2	3	4	5	6	7					
6. Szakmai törzsszemlék (összes tanóra szám)														
		Heti összes tanóra szám / összes tanóra szám	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	
		Összes kredit	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	

Kódszám	Tantárgy jelölése	Megnevezés	Félév / óraszámok							Összes tanóra (tanterv szerinti)	Összes tanóra (valószínűleg)	Központi vizsgák	Külső vizsgák	Külső tanóra
			1	2	3	4	5	6	7					
7. Szakmai törzsszemlék (összes tanóra szám)														
		Heti összes tanóra szám / összes tanóra szám	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	
		Összes kredit	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	

TANÓRA-, KREDIT- ÉS VIZSGATERV
KATONAI VEZETŐ SZAK MSc
nappali képzés

Kódszám	Tantárgy jellege	Megnevezés Tanulmányi terület/tantárgy	Félév / szemeszter						Összes kredit	Kredithez rendelt kísérleti munkaóra	összes kontaktórából:			
			1.		2.		3.				Összes kontaktóra	előadás	kísérleti munkaóra	gyakorlat
			heti kontaktóra szám	Kredit	heti kontaktóra szám	Kredit	heti kontaktóra szám	Kredit						
1. Alapozó törzsmódul:														
ZNEHKS0010	K	Biztonságpolitika	3	3	G				45	3	90	45		
ZNEHKS0001	K	NATO, EU ismeretek	2	2	G				30	2	60	16		
ZNEHK045810	K	A kat. műv-ek szóc-a	2	2	K				30	2	60	30		
ZNEHK047550	K	A kat. műv-ek pszich- kérdései				2	2	K	30	2	60	18		
ZNEHK11120	K	A kommunikáció elm. és gyak.				3	3	G,S	45	3	90	34		
ZNEHKJ1120	K	Honvédelmi jog							2	2	40	30		
ZNEBK106820	K	Védelem informatika	1	1	F				15	1	30	30		
Elméleti alapozás összes kontaktóra szám - összes tanórászám			8	8		5	5		225	15	450	0		
Elméleti alapozás összes kredit			8	8		5	5		2	2	30	37		
2. Szakmai törzsmódul														
ZNEHKS0010	K	A biztonsági és kat. strat. elm. és gyak.	2	2	G				30	2	60	30		
ZNEHKS0020	K	A katonai műveletk. elm. és gyak.	3	3	K				45	3	90	45		
ZNEHK11160	K	Az európai hadügyi történet	2	2	G				30	2	60	30		
ZNEHKS0030	K	Hadtudomány és hadelméleti ism.	2	2	F				30	2	60	30		
ZNEHKS0006	K	Védelemgazdaság, védelemgazdálkodás	3	3	K				45	3	90	45		
ZNEHKS0040	K	A katonai vezetés elm. és gyak.				3	3	K	45	3	90	24		
ZNEHKB5500	K	Nemzetbiztonsági szervezetek és tev.				2	2	G	30	2	60	18		
ZNEHK06620	K	Katonai humán erőforrás gazdálkodás							2	2	40	30		
ZNEHKS0050	K	Öshaderőnemi katonai műveletek				3	3	F,Z	45	3	90	45		
ZNEHK02630	K	Különleges katonai műveletek				2	2	K	30	2	60	18		
ZNEKTSKVM1	K	Testnevelés I.M	2	2	G				30	2	60	30		
ZNEKTSKVM2	K	Testnevelés II.M				2	2	G	30	2	60	30		
ZNEKTSKVM3	K	Testnevelés III.M				2	2	G	30	2	60	30		
Szakmai törzsmódul összes kontaktóra szám - összes tanórászám			14	14		7	7		450	30	900	0		
Szakmai törzsmódul összes kredit			14	14		7	7		9	9	30	45		
3. Differenciált szakmai anyag														
ZNEHK022150	K	A szfi. erők műveletei I.	3	3	G				45	3	90	35		
ZNEHK022160	K	A szfi. erők műveletei II.				3	3	K	45	3	90	39		
ZNEHKL0010	K	A légierő műveletei I.	3	3	G				45	3	90	45		
ZNEHKL0011	K	A légierő műveletei II.				3	3	K	45	3	90	45		
ZNEHK026600	K	A katonai műveletek harci támogat.				4	4	K	60	4	120	60		
ZNEBK388801	K	A kat.műv. harci kiszolg. támogatása				4	4	K	60	4	120	60		
ZNEHK023003	K	Gyakorlati, hadműv-i harci felkész.				2	2	G	30	2	60	14		
ZNEHK046010	K	Vezetői önis. fejleszt. konf. kezelés							2	2	40	5		
	V	Választható (tantárgyleírásnál)	2	2	F	2	2	F	2	2	40	45		
Diff. szakmai any. heti összes kontaktóra szám - összes tanórászám			8	8		18	18		4	4	150	900		
Diff. szakmai any. összes kredit			8	8		18	18		4	4	30	102		
ZNEHK025010		Diplomamunka készítés M							2	15	30	15		
MINDOSSZESEN HETI KONTAKTORÁSZÁM - ÖSSZES TANÓRÁSZÁM			30	30		30	30		1155	90	2700	0		
MINDOSSZESEN KREDIT			30	30		30	30		15	15	60	184		
5. Kreditet nem képező tantárgyak, gyakorlatok														
ZNEHK002201		Szakmai szigorlat												
ZNEHK025011		Szakmai záróvizsga												
ZNEHK025012		Diplomamunka védés M												
Kreditet nem képező tantárgy... gyak. heti összes kontaktóra szám			0	0		0	0		0	0	0	0		
ÖSSZE S Í T Ó														
		16.67 Elméleti alapozás összesen:	8	8		5	5		2	2	225	15		
		33.33 Szakmai törzsmódul	14	14		7	7		9	9	450	30		
		33.33 Differenciált szakmai anyag (dipl. munka védése nélkül)	8	8		18	18		4	4	150	90		
		16.67 Diploma munka eredményes védése							2	15	30	15		
		Kreditet nem képező tantárgyak	0	0		0	0		0	0	0	0		
		M I N D Ö S S Z E S E N :	30	30		30	30		17	30	1155	90		
		M I N D Ö S S Z E S E N K R E D I T	30	30		30	30		15	15	60	184		
I S M E R E T E K E L L E N O R Z E S E (kreditekhez rendelt tantárgyaknál)														
Számonekérés formája / félév / szemeszter			1.		2.		3.		össz:					
Félévközi számonekérés				3		1			5	9				
Beszámoló				0		0			0	0				
Gyakorlati jegy				7		4			1	12				
Kollokvium				3		6			1	10				
Záróvizsga				0		0			1	1				
F+G+K				13		11			8	32				
Kötelező tantárgyak kredit értéke és %-os aránya:			67	92%										
Köt. választható tantárgyak kredit értéke és %-os aránya			0	0%										
Szabadon választható tant. kredit értéke és %-os aránya			6	8%										
Összes kontaktórából az (összevont) előadások aránya			X	0%										
A kielészámú előadások aránya			X	100%										
Összes kontaktórából a gyakorlatok aránya			X	16%										
Szakmai- (üzemi) gyakorlat			Szabadon választható tantárgyak 2. szem. 4 hét											
kódszám	jelleg	Tantárgy neve	Javasolt szemeszter											
ZNEHKS0100	V	A hadtudomány általános elm.		X										
ZNEHK023004	V	Katonai metodika				X								
ZNEHK024110	V	Törzsszolgálat					X							
ZNEHK024210	V	Műveletek klgs. viszonyok között		X										
ZNEHK024310	V	Nem háborús katonai műveletek						X						
ZNEHK024410	V	Hadviselés XXI. szd-ban							X					
ZNEHKL0101	V	A lé. rak. - és tü.csapatok alk. alap.		X										
ZNEHKL0102	V	A re. csapatok alk. alapjai		X										
ZNEHKL0103	V	A NATO és nemzeti légtérelőőrzés elm.-e. és gyak.-a					X							
ZNEHKL0104	V	A légihadviselés alapkérdései					X							
ZNEHKL0105	V	Légi hadviselés az Öböl felett						X						
ZNEHKL0106	V	Repülésbiztonság						X						
ZNEHKS016	V	A tá.tü.ségi tám. alapjai, ált.fai- a kat.műv. során		X										
ZNEHK090010	V	A kat.műv-ek felderítő támogatásának alapjai		X										

Szakmai záróvizsga ZNEHK025011:	28	kredit
Katonai vezetés elmélet	3	kredit
Katonai humán erőforrás gazdálkodás	2	kredit
Összhaderőnemi katonai műveletek	3	kredit
Százévföldi erők műveletei	6	kredit
Légi erők műveletei	6	kredit
Katonai műveletek harci támogatása	4	kredit
Katonai műv-k. harci kiszolg.tám.	4	kredit

Szakmai szigorlat ZNEHK002201:	8	kredit
Biztonságpolitika	3	kredit
Nato, EU ismeretek	2	kredit
A komm. elm. és gyak.	3	kredit

Nyelvizsga: középf "C" katonai szaknyelvi, vagy azzal egyenértékű STANAG 2.2.2.2. nyelvizsga bármely olyan nyelvből, amelyből a szakmának tudományos szakiradalma van.

TANÓRA-, KREDIT- ÉS VIZSGATERV
KATONAI VEZETŐ SZAK MSc
levelező képzés

Kódszám	Tantárgy jellege	Megnevezés	Félév / szemeszter						Összes kredit	Kreditekhez rendelt összes hallgatói munkóra.	összes kontaktórából:					
			1.		2.		3.				Összes kontaktóra	Összes kredit	előadás	Kislétszámú előadás	gyakorlat	
			félévi kontaktóra	Kredit	félévi kontaktóra	Kredit	félévi kontaktóra	Kredit								
1. Alapozó törzsmodul:																
ZNEHKS0010	K	Biztonságpolitika	10	3	G			10	3	90		10				
ZNEHKS0001	K	NATO, EU ismeretek	6	2	G			6	2	60		6				
ZNEHK045810	K	A kat. műv-ek szóc-a	6	2	K			6	2	60		6				
ZNEHK047550	K	A kat. műv-ek pszich-i kérdései				6	2	6	2	60	3	3				
ZNEHKF1120	K	A kommunikáció elm. és gyak.				8	3	8	3	90	6	2				
ZNEHKJT120	K	Honvédelmi jog						6	2	60		6				
ZNEBK106820	K	Védelem informatika	4	1	F			4	1	30		4				
Elméleti alapozás összes kontaktóra szám - összes tanóraszám			26			14		6		46	450	0	41	5		
Elméleti alapozás összes kredit			8			5		2		15						
2. Szakmai törzsmodul																
ZNEHKS0010	K	A biztonsági és kat.strat.elm és gyak.	6	2	G			6	2	60		6				
ZNEHKS0020	K	A katonai művelet elm. és gyak.	8	3	K			8	3	90		8				
ZNEHKT1160	K	Az európai hadügy története	6	2	G			6	2	60		6				
ZNEHKS0030	K	Hadtudományi és hadelméleti ism.	4	2	F			4	2	60		4				
ZNEHKG0006	K	Védelemigazgatás, védelemgazdaság	8	3	K			8	3	90		8				
ZNEHKS0040	K	A katonai vezetés elm. és gyak.				10	3				5	5				
ZNEHKB5500	K	Nemzetbiztonsági szervezettek és tev.				8	2				4	4				
ZNEHK06020	K	Katonai humán erőforrás gazdálkodás						6	2	60		6				
ZNEHKS0050	K	Osszhaderőnemi katonai műveletek						9	3	90		9				
ZNEHK026300	K	Különleges katonai műveletek						6	2	60		6				
ZNEKTSKKVM1	K	Testnevelés I.M	6	2	G			6	2	60		6				
ZNEKTSKKVM2	K	Testnevelés II.M				6	2			60		6				
ZNEKTSKKVM3	K	Testnevelés III.M						6	2	60		6				
Szakmai törzsmodul összes kontaktóra szám - összes tanóraszám			38			24		7		27	89	900	0	80	9	
Szakmai törzsmodul összes kredit			14			7		9		30						
3. Differenciált szakmai anyag																
ZNEHK022150	K	A szűz erők műveletei I.	10	3	G			10	3	90		8	2			
ZNEHK022160	K	A szűz erők műveletei II.				10	3				10	3	90			
ZNEHKL0010	K	A légierő műveletei I.	10	3	G			10	3	90		10				
ZNEHKL0011	K	A légierő műveletei II.				10	3				10	3	90			
ZNEHK026600	K	A katonai műveletek harci támogat.				10	4				10	4	120			
ZNEBK388801	K	A kat.műv. harci kiszolg. támogatása				10	4				10	4	120			
ZNEHK023003	K	Gyakorlati, hadműv-i harci felkész.				8	2				8	2	60			
ZNEHK046010	K	Vezetői ism. fejleszt. konf. kezelés						5	2	60		5				
	V	Választható (tantárgyjelvársánál)	6	2	F	6	2	F	6	2	18	6	18	9	9	
Diff. szakmai any. félévi összes kontaktóra szám - összes tanóraszám			26			54		11		91	900	0	73	18		
Diff. szakmai any. összes kredit			8			18		4		30						
ZNEHK025010		Diplomamunka készítés M						15	15	44	15	450				
MINDÖSSZESEN FÉLÉVI KONTAKTÓRASZÁM - ÖSSZES TANÓRASZÁM			90			92		44		270	2700	0	194	32		
MINDÖSSZESEN KREDIT			30			30		15		90						
5. Kreditet nem képező tantárgyak, gyakorlatok																
ZNEHK002201		Szakmai szigorlat														
ZNEHK025011		Szakmai záróvizsga														
ZNEHK025012		Diplomamunka védés M														
Kreditet nem képező tantárgy., gyak. félévi összes kontaktóra szám			0			0		0		0		0	0	0		
ÖSSZESEN																
16.67		Elméleti alapozás összesen:	26	8		14	5		6	2	46	15	450	0	41	5
33.33		Szakmai törzsmodul	38	14		24	7		27	9	89	30	900	0	80	9
33.33		Differenciált szakmai anyag (dipl. munka védeése nélkül)	26	8		54	18		11	4	91	30	900	0	73	18
16.67		Diploma munka eredményes védeése							15	15	44	15	450			
		Kreditet nem képező tantárgyak	0			0			0		0					
100		MINDÖSSZESEN:	90	30		92	30		59	30	270	90	2700	0	194	32

ISMERETEK ELLENŐRZÉSE (kreditekhez rendelt tantárgyaknál)

Számokérés formája / félév / szemeszter	1.	2.	3.	ÖSSZ:
Félévközi számokérés	3	1	5	9
Beszámoló	0	0	0	0
Gyakorlati jegy	7	4	1	12
Kollokvium	3	6	1	10
Záróvizsga	0	0	1	1
F+G+K	13	11	8	32

Kötelező tantárgyak kredit értéke és %-os aránya:	67	92%
Köt. választható tantárgyak kredit értéke és %-os aránya	0	0%
Szabadon választható tant. kredit értéke és %-os aránya	6	8%
Összes kontaktórából az (összevont) előadások aránya	X	0%
A kislétszámú előadások aránya	X	100%
Összes kontaktórából a gyakorlatok aránya	X	12%

Kódszám	Jelleg	Tantárgy neve	Szabadon választható tantárgyak						
			2. szem. 4. hét						
			Javasolt szemeszter						
			1.	2.	3.	5.	6.		
ZNEHKS0100	V	A hadtudomány általános elm.	X						
ZNEHK023004	V	Katonai metodika			X				
ZNEHK024110	V	Törzszolgálat			X				
ZNEHK024210	V	Műveletek klgs. viszonyok között	X						
ZNEHK024310	V	Nem háborús katonai műveletek					X		
ZNEHK024410	V	Hadviselés XXI. szd-ban					X		
ZNEHKL0101	V	A lé. rak- és tü.csapatok alk. alap.	X						
ZNEHKL0102	V	A re. csapatok alk. alapjai	X						
ZNEHKL0103	V	A NATO és nemzeti légtérellenőrzés elm.-e. és gyak.-a			X				
ZNEHKL0104	V	A légihadviselés alapkérdései			X				
ZNEHKL0105	V	Légi hadviselés az Öböl felett					X		
ZNEHKL0106	V	Repülésbiztonság					X		
ZNEHKS016	V	A tá.tü-ségi tám. alapjai, alt.f.a-i a kat.műv. során	X						
ZNEHK090010	V	A kat.műv-ek felderítő támogatásának alapjai	X						

Szakmai záróvizsga ZNEHK025011:	28	kredit
Katonai vezetés elmélet	3	kredit
Katonai humán erőforrás gazdálkodás	2	kredit
Osszhaderőnemi katonai műveletek	3	kredit
Százföldi erők műveletei	6	kredit
Légi erők műveletei	6	kredit
Katonai műveletek harci támogatása	4	kredit
Katonai műv-k. harci kiszolg.tám.	4	kredit

Szakmai szigorlat ZNEHK002201:	8	kredit
Biztonságpolitika	3	kredit
Nato, EU ismeretek	2	kredit
A komm. elm. és gyak.	3	kredit

Nyelvizsga: középfeladat katonai szaknyelvi, vagy azzal egyenértékű STANAG 2.2.2.2. nyelvizsga bármely olyan nyelvből, amelyből a szakmának tudományos szakirodalma van.

KÉRDŐÍV

Ön egy készülő PhD értekezés felmérésének kérdéseit tartja a kezében. Az alábbi kérdésekre kérem, őszintén, névmegjelölés nélkül, a fellelhető válaszok megjelölésével válaszoljon. Segítségét előre is köszönöm.

I.

1.) Tanulmányai során hol kapott először jogi felkészítést, jogi oktatást? (X-el jelölje)

Általános Iskola	Közép Iskola	BSc képzés	MSc képzés	Egyéb

2.) Szükségesnek tartja-e a jog oktatását az egyetemen a különböző képzési formákban (BSc, az MSc, a vezérkari képzés és a doktori iskola)? (X-el jelölje)

BSc képzés	MSc képzés	Vezérkari képzés	Doktori iskola	Egyéb

3.) Igényli-e, hogy a különböző jogi témájú előadások felkerüljenek az egyetem honlapjára? (X-el jelölje)

Igen	Nem

4.) Véleménye szerint a humán tantárgyakat lehetne-e távoktatás keretén belül oktatni? (X-el jelölje)

Igen	Nem

5.) Véleménye szerint milyen a jogi tankönyvellátás az egyetemen? (X-el jelölje)

Nagyon gyenge	Gyenge	Közepes	Jó	Nagyon jó

6.) Szükségesnek tart-e egy új jegyzetet, tankönyvet a jogi oktatás segítése érdekében? (X-el jelölje)

Igen	Nem

7.) Szükségesnek tart-e egy szöveggyűjteményt a jogi oktatás segítése érdekében? (X-el jelölje)

Igen	Nem

8.) Szükségesnek tart-e egy ábragyűjteményt a jogi oktatás segítése érdekében? (X-el jelölje)

Igen	Nem

9.) Véleménye szerint elegendő órában oktatják a jogi tantárgyat az egyetemen? (X-el jelölje)

Igen	Nem

10.) Az Ön véleménye szerint a civil életben is használatos jogi ismereteket milyen iskolatípusban kellene alapvetően oktatni? (X-el jelölje)

Általános iskola	Középiskola	BSc képzés	MSc képzés	Egyéb

11.) Milyenek ítéli meg a beosztása ellátásához szükséges jogi felkészültségét?
(X-el jelölje)

Kiválónak	Jónak	Közepesnek	Megfelelőnek	Nem megfelelőnek

12.) Az eddigi élete során (civilként és katonaként) érte-e hátrány azért, mert nem volt megfelelő jogi ismerete? (X-el jelölje)

Igen (ha igen, akkor hányszor?)	Nem

13.) Mennyire tartja fontosnak a napi munkája során az alábbi jogi témaköröket?
(számmal jelölje)

- Alkotmány
- Honvédelmi törvény
- Katonák jogállásáról szóló törvény
- Büntetőjog, büntetőeljárás jog
- Fegyelmi jogkör gyakorlása
- Polgári jog, polgári eljárás jog
- Családi jog
- Munkajog, közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény
- Pénzügyi jog
- Nemzetközi hadijog
- Missziós jog
- NATO jogszabályok
- Európai Unió jogszabályai

14.) Beosztása ellátásához véleménye szerint milyen jogi szakkönyvek szükségesek? (a megfelelő négyzetben X-el jelölje!)

Jogszabály gyűjtemény	
Magyar Közlöny	
Honvédelmi Közlöny	
Különféle szakirányú könyvek	

Egyéb,

éspedig.....

15.) Mennyire számíthat az alakulatnál ügyei intézésében jogász szakemberek segítségére?

Egyáltalán nem	
Esetenként, alkalomszerűen	
Folyamatosan	

II.

A kérdőív sokoldalú feldolgozásához néhány személyes jellegű adat rögzítése is szükségessé válik. Kérem bizalommal válaszoljon, hiszen az anonimitás követelményét magamra nézve kötelezőnek tartom.

1.) Hány éves Ön?év

2.) Mi az ön rendfokozata? (karikázza be!)

1. hallgató
2. hadnagy
3. főhadnagy
4. százados
5. őrnagy
6. alezredes
7. ezredes
8. tábornok

3.) Milyen beosztásban tevékenykedik? (X-el jelölje)

	Beosztottként	Parancsnokként(vezetőként)
Alegység		
Egység		
Magasabbegység		

Más:.....

4.) Hol szolgál Ön? (X-el jelölje)

Főváros	
Megyeszékhely	
Város	
Község	

5.) Milyen a legmagasabb katonai végzettsége? (X-el jelölje)

Katonai főiskola (BSc)	
Katonai Akadémia, Egyetem (MSc)	
Vezérkari tanfolyam	

Más, éspedig.....

6.) Milyen a legmagasabb polgári iskolai végzettsége? (X-el jelölje)

Érettségi	
Főiskola (BSc)	
Egyetem (MSc)	

Más, éspedig.....

KÉRDŐÍV

Hol szolgált? /Külföldi szolgálat/

Mettől meddig?

Milyen beosztásban?

A főiskolai és az akadémiai /egyetemi/ képzésben a jogi oktatás területén tanultakat hogyan, milyen módon tudta hasznosítani a külföldi szolgálata alatt?

A konkrét feladatra való felkészítés során kapott-e jogi segítséget?

Tapasztalatai szerint milyen jogi képzésre lett volna szüksége a még eredményesebb tevékenységhez?

Véleménye szerint jelenleg a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen a BSc, az MSc, valamint a vezérkari képzésben milyen átfogó jogi képzésre lenne szükségük a katonai hallgatóknak? És a civil hallgatóknak?